

EL FANTASMA TOMÀS

=====

Si els fets que s'expliquen i els fantasmes que en són autors s'assemblen amb epissodis i fantasmes existents, no és pura casualitat.

SEPE S

PARLEM-NE, DE FANTASMES

Veuran, fantasmes, fantasmes... El mal és que no se'n veuen a cap museu en els quals es veuen coses que sembla estrany que hagin existit.

Si eren invisibles semblaria natural que no sols no fossin als museus sinó que ningú sabut s'hagués dedicat a pintar-ne. En canvi, s'han pintat centaures, follets, gegants i sirenes, i ja se'm dirà, senyores i senyors, qui ho ha vist tot això! Ara, si els fantasmes no han existit mai, per què se n'ha parlat anys i anys? A partir d'un moment, el món parla de fantasmes. Quelcom es degué esdevenir en la vida dels homes i les dones, no massa clar, i s'atribuí a la fantasmària. Segons protagonistes de "EL FANTASMA TOMAS", hi han hagut canvis de govern, sollevament, embarassades, declaracions de guerra i resultats electorals que no tenen explicació normal. Per unes eleccions i que les guanyin els que no voten, ja em diran si no és per a donar un marge de confiança als que creuen que encara hi ha algun fantasma en actiu. I qui diu això pot dir-ho al veure determinades lleis i no sols, és clar, de la banderillejada pell de bou.

Que les coses del món es posaren a punt perquè tinguessin lloc determinats aconteixements, és indubtable. Un temps vingueren els vikings, un altre, el mogols, un altre els jacobins i un altre els nazis. En l'entre mig d'aquestes èpoques és quan es parlà dels fantasmes. Se'n parlà perquè sí? O se'n parlà en coneixement de causa? Aquest és un país que ha tingut tendència a creure en bruixes, bonaventures i esperits de tota mena. És un país que ha tingut por, aquest, i tampoc ningú l'ha vista mai. Fou la por que creà els fantasmes? La cosa certa és que encara avui corra gent que en té de por, i si hi ha por hi ha fantasmes. Es pot admetre que la gran època dels fantasmes hagi passat com ha passat l'Edat de Pedra, la dels Descobriments i la d'anar a plaça amb un duro, i que la por de no saber de què vagi de cala baixa, però s'hauria d'admetre també que si en un temps hi havia fantasmes a dojo, no tots han desaparegut a cop. Els carlins tinguéren una bona temporada, i avui ja no són tants; tampoc han desaparegut tots els ierrouxistes, ni tots els nazis, ni tots els partidaris de descaragolar bombetes, ni tots els separatistes... Determinades coses que succeeixen en política, si no es poden carregar en compte als fantasmes, de qui s'ha de pensar la gent que són fetes? Si no ha estat fet o almenys aconsellat per fantasmes que els pobres jubilats hagin de pagar impostos i que ells han de ser els salvadors de l'economia del país, de qui dimoni deu haver sortit aquesta meravella de decisió ministerial? Això i altres coses, són per a donar la raó, tota la raó i res més que la raó, a n'els que sostenen que encara n'hi ha de fantasmes, i que degut a la seva especial constitució etèria no se'ls pot privar de ficar-se des del despatx d'un ministre a la redacció d'un periòdic, des de la cuina d'un restaurant a un llit de matrimoni. I s'ha de tenir en compte que de fantasmes, com de partits polítics, n'hi ha de tots i que molts no fan massa cas de les disciplines del partit i treballen o fan treballar pel seu compte. Són els fantasmes independents que tant poden influir perquè surti una llei pregonant les excel·lències del divorci o com i a on s'ha d'anar a practicar el bacarà, o com fent pitar un penal en el darrer minut d'un Barça-Madrid.

Fer un llibre dels disbarats humans que es podrien atribuir a fantasmes, seria gairebé com fer una història general de la humanitat, i no hi hauria temps de fer-la ni de llegir-la. En aquest llibre s'han escollit unes poques activitats d'uns quants fantasmes coneguts i s'han posat a la disposició de la general. Que vostès creuen que els fantasmes han intervingut en moltes més coses de les que es diuen en "EL FANTASMA TOMAS"? Ben segur que sí, i que hi ha molta gent que si es disposés a dir totes les que sap hi hauria riure per estona!

"EL FANTASMA TOMAS" aixó sí, saluda polidament a tothom i s'ofereix incondicionalment a tots aquells que un dia el puguin llegir.

Bepes. Agost 1979

CLAU DEL TEXT

Reunió a Sant Telm, i primera presa de contacte amb fantasmes de renom.	1
Possibles intervencions de la fantasmària en epissodis que els homes no han vist mai prou clars.	
El món, segons opinió de fantasmes principals està tan malament, que el president posa el càrrec a la disposició de la general.	
Visca el Coll de Panissats!	22
Activitats del tàndem Tomàs-Luard	23
Renyida i armistici	27
Luard a Efectes a Pagar	29
S'han de fer eleccions	30
Canonades i retirada general de fantasmes	35
Un embús a ciutat	38
El cas de la placa despenjada	42
Si vostè ho diu, senyor Quimet...	44
Coses del Turisme	46
Un llibre que es gira les planes sol a casa el fabricant Donzell	47
Una misteriosa tirada de xàvega	53
Arròs amb gambes	56
Nicanor, fantasma fumador de fulla	59
El pastor Setpons, el qual creu en fantasmes, amb els epissodis de la noia Faluga i l'hortolana Marcelina	83
Quinze embarassades a cop!	90
Un ple municipal insòlit	93
El flequer Batet es troba farina al llit de matrimoni	99
Diners? Als Bancs!	103
Els ministres discuteixen	105

Desenllaç insospitat d'una partida de pòquer	109
- Mohamed, has de fer apujar el petroli!	117
Activitats de Donatina, dona fantasma, soltera i festejadora	120
Mireia, la qual vingué de la mar com la senyora Venus Inici d'un amor entre un fantasma carregat de segles i una noia de pocs anys	124
Luard, cap de fila	132
Espionatge. El Gran Nogaret, espia de prestigi.	138
Preparatius d'una Constitució Els secrets de Tamaret: la comtessa Amara i el "taló d'Aquiles" dels fantasmes	148
Aparició de Rasadur	153
Un cop d'Estat fatal	155
El president pren les aigües a Sant Hilari El cas del senyor Dolcet	161
El 17 de juny a Sant Telm Duel simfònic La guerra frustrada Darrera intervenció presidencial.	164
L'amor Mireia-Tomàs	170
Forasters al Barri de Marina	172
Dos epissodis que només s'hauran vist a la Font del Puig Desfantasmament de Tomàs i Luard La flamejant cabellera de Mireia Nicanor, fantasma de companyia	174

Aquella reunió de fantasmes tenia lloc a la Vall de Sant Telm. I no era la nit de cap dissabte carregada de nuvols negres amb xiular d'òlibes i xiveques, i esquadretes de rata-penats omplenant el cel d'anades i vingudes. Era la nit d'un dilluns, i una nit d'una gran lluna plena, una lluna semblant més que mai un rostre humà, un rostre humà el qual d'un temps a n'aquesta part si se'l mira bé se'l veu amb un posat molt més espantadís que anys enllà. Tan com la lluna faci cara d'espantada mirant la terra, malament...

Temps endarrerera, els galls blancs faria estona que haurien cantat a deshora anunciant que s'anava a esdevenir quelcom fora de lloc. Quelcom que la gent acostumada a tenir por en tindria una mica més. Ara són escassos els galls que canten, blancs o no, d'ençà que els galliners han passat de moda i es fan els pollastres a màquina. La gent es preocupa perquè el petroli s'acaba, i no fa massa cas de l'acabament dels pollastres autèntics, com no en fa del gust actual dels bistecs de vedella i dels llomillos de porc. Però la lluna fa aquesta cara d'espantada.

Els temps són altres i però no s'han mobilitzat ni òlibes ni xiveques les quals avui practicament no fan altra cosa que anunciar canvis de temps i, com a màxim taral·lejar alguna tonada de moda. Però és que els fantasmes tampoc són els d'abans. Ni en nombre ni en ofici. Molts l'han deixat l'ofici, desenganyats de veure els manargues del món. Altres plegaren després de la Guerra Gran dient que ja no calien fantasmes, que els homes havien arribat a un estat de maduresa que els disbarats ja els feien tots sols. Uns altres deixaren el càrrec quan uns americans feren vitages d'anada i tornada a la lluna.

Feren apostes ells amb ells quan aquells viatges. Les apostes foren de deu que no hi anaven i tornaven contra un que deia que sí. S'acordà que ningú intervingués en favor o en contra de l'expedició. Els que perderen es donaren de baixa de la societat.

- Si aquests han fet això, no hi haurà res que els pari els peus! - van dir.

El qui apostà a favor del viatge fou el fantasma Canari el qual no s'havia mogut d'America de quan hi desembarcà amb la "Mayflower" i havia seguit dia per dia els salts de la història dels Estats Units. N'era partidari ell dels nordamericans.

- Han anat a la lluna, sí, però dels negres què en faran?

- Potser han anat a la lluna per a veure si n'hi podrien portar.

- No feu brometa. D'ací a poc hi haurà més negres que blancs...

Malgrat les defeccions encara en resta algun. Són fantasmes de tota la vida que ja no sabrien fer altra cosa. Als pobles, mira, encara s'hi pot fer quelcom malgrat que ells voldrien treballar a les ciutats, però a les ciutats tenen por de moltes coses, dels impostos, dels atracaments, de les grues municipals, però no dels fantasmes...

Aquesta nit és una nit d'estampa, de calma absoluta, una mica humida. L'aroma d'una gran varietat d'herbes flairoses pujava de la vall, muntanya amunt, i més que el pròleg d'una reunió de fantasmes semblava que anava a tenir l'exordi d'un aplec d'herbolaris. La humitat ambient fa més viva l'olor d'aquelles herbes reunides: farigola i romaní, sajolida i maria-lluïsa, camamilles i políols que tants fetges, diuen, han adobat. De dalt del puig es veu el poble tot blanc, amb el camí ral que el travessa. De tant en tant l'esclat lluminós dels focus d'un cotxe dóna fe de la gran plaga que ha caigut damunt el país. De dies les carreteres van tan plenes que només es pot viatjar, amb una mica de tranquil·litat, de nits. A les muntanyes que fan de teló de fons a la plana, que la lluna hi dóna un to de mal endevi-

nar, també s'hi veu el pas dels fanals dels cotxes. És el domini de l'ansia d'anar a cavall que s'ha apoderat d'homes i dones. Quan el primer cavall es va posar a la disposició del món no es podia pas pensar les conseqüències que aquell fet originaria entre els humans. Els grecs d'abans ja ho havien resolt que l'home anés sempre a cavall quan crearen els centaures, però duraren poc i, a més, quan veien dones de la vora perdien tot comediment i això els perdé. De tots els coneguts únicament l'amic Quiró era un centaure educat, instruit i bon jan el qual arribà a donar lliçons a gent d'anomenada, però no tingué família i, si en tingué ningú sap on para. Orfes de centaures, els homes, davant l'aparició del cavall juraren que mai més no anirien a peu. Primer eren pocs que podien tenir cavall. Ara són pocs els que van a peu. La cosa rara, aquesta nit, ha estat que els mateixos fantasmes no hagin acudit al lloc de concentració amb cotxe propi.

Del campanar del poble comencen a pujar Sant Telm amunt dotze campanades.

- No us les escolteu. Van dues hores endavant, els homes. No van a l'hora...

La reunió ha estat convocada a dotze hores. Altres vegades aquestes trobades havien tingut lloc al Parlament de Londres, al Reichstag de Berlin, el Presidium de Moscou, al Congrés de Washington o al de Madrid. És a dir, es reunien on volien. Algun cop quan en els dits llocs els homes de debó hi prenién acords que no s'entenien gaire, la gent deia que semblaven acords presos per fantasmes. En el bon temps de la societat se sap positivament que més d'un element s'havia ficat als Parlaments i Congressos vestit de diputat i fins i tot de ministre quan els ministres anaven vestits de gala. Avui la reunió és extraordinària i els fantasmes van mudats - els fantasmes de tant en tant poden prendre forma humana, geològica, floral i d'altres - amb

perruques platejades, casaca de colors, pantalon a genoll, mitja blanca adornada amb una lliga vermella a la cama esquerra, i sabates amb sivella.

Tomàs és dels fantasmes més antics. Ja fa temps que se li dona una mena de carta blanca ja que ell té una gran fulla de serveis de quan estava en actiu i en plena forma. El coneixia tothom, sobretot els de la tercera edat, i, amb els que tenien la d'ell, sempre trobava un petit cop de cap de simpatia. Els nous, que les coses de Tomàs només les coneixien d'haver-les sentides dir, el saludaven reverencialment. Tomàs és dels que no ha plegat, però exigí que no se li marquessin plans, que se'l deixés fer, que si actuava actuava i que si no, no. Que demanà una mena de jubilació, vaja. S'ha trobat amb alguns de la Vella Guàrdia:

Fufes, el fantasma melòman, el qual, després de complir amb les actuacions oficials - intervencions en pragmàtiques, herències, declaracions de guerra i pau, invenció de la segona part de la diplomàcia -, se sentí corprès al primer concert que escoltà i quan es vestia d'home es feia brodar la clau de sol a la roba interior. Arribà a actuar al propi Metropolitan de Nova York una nit de gala que el millor tenor del món agafà rogall...era el propi tenor qui ho deia: "Jo no podia cantar. Algú ha cantat per mi aquesta nit, estiguen-ne segurs..." I si ell ho deia...! No es perdé cap concert de les grans simfòniques i seguia on anessin els cantants de gran tiquet. Coneixia de memòria totes les obres dels grans mestres - cosa impossible a cap mortal que disposa de pocs anys per aprendre-se-les -, i estigué present a l'hora de la veritat en els gemecs dels compositors il·lustres. Quan el millor virtuós del violí que s'ha conegut cercava una nota que no la pogués tocar ningú més que ell, Fufes li aconsellà que es fes tofar el dit petit de la mà esquerra per un entès en ossos. I fou Fufes, segons deia - i era un fantasma gens fatxenda -, qui quan el pobre Beethoven

no sentia ni un do de pit arran d'orella, li feia percebre sense perdre sonoritat, cada nota que escrivia...

Doroteu, qui provocà el pànic general l'any mil, i el tornà a provocar quan el cometa Halley va passejar la seva llarga cua prop del nostre planeta blau. Era un dels fantasmes que tenia missions d'esporugir. La qüestió era espantar gent. Era parent de Benet que portà la Por al món, i ell en feu a la seva manera: amb tronades, temporals, declaracions d'amor, suspensió de pagaments, vagues generals i solteres embarassades. Fins que la gent no s'espantà...

El Gran Montràs el qual feu pintar a Velàzquez l'únic nu famós de la seva vida ell que sempre pintava gent carregada de roba. Fora dels actes oficials era un amant de la pintura i segons ell feu pintar a Goya la família de Carles IV perquè el món la veiés de debó com era. Sort, deia Montràs, que Goya era qui era perquè quan la família es veié pintada volia fer intervenir la Inquisició. Sentir a Montràs parlar de pintura era una bella cosa. Deia que més d'un cop feia donar el cop de pinzell definitiu a una cara o una mà a n'els grans pintors de temps endarrera quina pintura no ha estat superada. La que es fa ara, diu, sembla enterament feta per fantasmes. Una vegada no es pogué estar d'aplaudir l'acabament del "Rapte de les filles de Leucip". El senyor Rubens se n'enfurià d'allò més i va dir en flamenc pur: "No he dit mil vegades que no hi volia ningú ací?!". "No t'enutgis, Pere, no me n'he pogut estar" li contestà Montràs.

Entre els de la tercera edat hi havia també Marianet, el qual ensenyà als homes a trencar urnes quan començaren a fer eleccions, i el qual fou qui inspirà l'article 29, els rebuts de les Companyies Elèctriques i els retrassos dels trens.

Lloret, encomanador del remordiment del senyor Nobel per haver inventat la nitroglicerina, la dinamita i la gelatina explosiva, i li feu establir un seguit de Premis que, encara que mai podran pagar els disgus-

tos que han originat aquells invents, el món veurà el penediment del famós inventor, i els cobradors dels Premis no tindran més boca per a lloarlo, sobretot els que cobraren per, l'embriologia dels invertebrats, els fenòmens químics de la contracció muscular, les costums de les mosques del vinagre, les anèmies perniciososes, el gran paper dels polls en transmetre malalties de gran recepta, i l'invent del DDT, coses aquestes que sembla que res tenen a veure amb els efectes de la dinamita.

Pelegrí, qui no parà fins a portar a la més noble ordre de la cavalleria anglesa la lliga de la senyora de Salisbury a la qual tot un rei li posà la lliga coma amunt tot dient, explicava Pelegrí, "Que ningú pensí malament. Que ningú confongui una galania amb una altra cosa". Segons Pelegrí, era veritat, el rei no n'anava endarrera d'altres coses.

Al costat de Sabater el qual vivia de renda d'haver intervingut en fer trobar a Ulises el cavall de la Guerra de Troia amb el ventre ple de greca, hi ha Anguera, fantasma del segle XX el qual ajudà a donar llum verda a les Dictadures primer, i en el preu de les hores de paletes, manobres i dones de fer feina.

També es pot veure a Quer, el fantasma mentider, gran tècnic de la llufa, de la butllofa, de la bola, de la guatlla, de l'ensarronada, de l'embusteria, de la capa de totxo... Abans, quan algú mentia, es tornava vermell. D'ençà de la vinguda de Quer, dones, polítics i diplomàtics escamotejaven la veritat com si diguéssin bon dia a la gent. Quan algun personatge d'anomenada portava a cap una enredada de compromís, Quer deixava el cafè pagat a molta gent. A moltes reunions només se'l creia de la meitat de les coses que deia ja que havia arribat a dir que ell havia estat el fantasma de l'Opera i contava uns fets que eren

l'argument d'una pel·lícula que la majoria dels fantasmes havien vist. Els que feia relativament poc que eren a la casa s'adonen del per què havien d'haver fet uns cursos d'idiomes quan els mostren Gumbau al qual es delegà per a portar informació de la reunió dels Comuns en la qual es tractà de l'abdicació d'Eduard VIII quan començava a festejar amb la senyora Simpson, i al tornar confessà que no s'havia assabentat de res. "No sé l'anglès, amics!", va dir... Veuen Martinet, a qui es coneixia pel Gran Fantasma Enamorat. Anava sempre de vint-i-un botó quan es vestia d'home i perfumadíssim. Era dels que s'enamorà fort de la primera dona guapa que trobà. Se l'emportà a un castell abandonat, i sovint es vestia de gala amb llençol, fanal i cadena per a fer por a la gent que volgués atansar-se al castell. Però la guapa anà posant anys i se li morí, i com que Martinet seguia estant enamorat fou quan va fer la gran petició que va deixar meravellada la comunitat. Demanà que les dones hi podéssin entrar. A qualsevol altre els galons se l'hagués sin tret del davant a caixes destemperades, però Martinet era Martinet i a la fulla de serveis hi tenia la construcció de la Gran Esfinx, l'invent dels escacs, l'estada de Papes a Avinyó, i algun ben informat de la casa no s'estava de dir que Martinet ajudà a trobar el mot socialisme, que fou dels que ajudà a crear la Primera Internacional, els barrats de palla, i qui inspirà el "J'accuse" al senyor Zola. I aquestes intervencions foren tingudes en compte, i s'acceptaren fantasmes a fem-nins. Els que coneixien a fons Martinet, però, sostenien que ell no feu la famosa petició per a donar categoria a les dones sinó perquè amb una bona fantasia a prop ell podria festejar a perpetuitat... De tota manera abans de Martinet les dones comptaven poc - es diu que tampoc compten ara, però es vol dir uns comptes diferents -, però ell revaloritzà anatomies, creà mades, perfums i joies, i quan tingué la fantasia ideal se la quedà per a ell. Les demás començaren a jugar primeríssims papers al costat de reis, generals, banquers, poetes i marxants de bes-

tiar. Una simple picada d'ullet, que abans de Martinet no es coneixia, provocà abdicacions, decidí batalles, originà suspensió de pagaments, glorificà hendecasil·lars i feu vendre ramats de vaques a preus rebentats. Tenia partidaris i detractors el Pla Martinet...

Els nous tingueren l'honor d'escoltar una conversa Moroteu-Domènec parlant de Neró i l'incendi de Roma. Moroteu sostenia que quan Neró tocava la lira Roma ja feia estona que cremava i, en el foc, ell no hi tingué art ni part. Domènec deia que si no la cremà ell, fou ell qui la feu cremar.

- Vas errat, Moroteu. Fou Otó qui encengué el foc ja que Neró li bir-là la dona, Popea Sabina, i d'enutjat calà foc a Roma per a cremar Neró i Popea.

- El que va errat ets tu, Domènec. Et penses que un home si veu que se li crema la ciutat s'ho pren tocant la lira?

- Les afeccions musicals són una altra cosa. Neró no fou el que la gent es pensa. Fou ensenyat pel millor dels mestres: Sèneca. I un home ensenyat per Sèneca no podia ser l'home cruel del qual parlen segons quines històries. Ell, en l'incendi de Roma es limità a posar música al foc.

- I tu no saps que un altre mestre de Neró es deia Burro i que el felicità quan es desfeu de sa mare?

- No tots els mestres són bons, Domènec. Després la mare de l'emperador en feu de seques i de verdes, entre altres enmetzinà el seu tercer marit. Els ciutadans de Roma la celebraren molt la baixa d'Agripina.

- Però un home que es desfà de Popea amb una puntada de peu després d'haver-se desfet de la pobra Octàvia...

- Domènec, els tractes que d'anys portes amb els homes t'haurien d'haver ensenyat que no s'ha pas de ser emperador de Roma per a voler-se desfer de les dones de la manera que sigui. Després, tot això no

té res a veure amb l'aritmètica que devia ser la cosa que li ensenyava Sócrates...

Veuen el fantasma Teodor i s'assabenten per altres congressistes, que fou el qui animà a Rasputin, el qual de jove feia de pagès i venia cavalls que no comprava, a deixar-se de negocis bruts i anar a Moscou a fer fortuna. Però Teodor no comptà que Rasputin era germanòfil i una vegada fet entrar a palau el famós monjo s'engallà i Teodor no se'n sortí com no se'n sortí el pobre tsar el qual no sabia com agafar-se la tsarina d'ençà que Rasputin li donava consells. Al veure que la cosa anava pel pedregal Teodor fa un cop de cap i recomana desfer-se del monjo. Cam a Cèsar, el mataren tres: el comte Yusupov, el Gran Duc Pavlovich i Purishkevich que semblava que no s'hi havia de veure en cor. Teodor ho volgué arreglar després amb el senyor Kerenski, però les coses se li posaren malament, vingué Lenin i després Stalin, i, si no s'afanya a sortir depressa de Rússia...

Senten, tot passant, l'acabament d'un picat entre Terenci, fantasma de bacanals, i Xerès el qual portà el bat-i-bull del senyor Profumo, desministrat per a relacionar-se amb una model la qual, segons Xerès, també es relacionava amb gent d'altura de l'altre costat:

- Sí, home. Ara a Anglaterra la gent se sent devegades massa puritana. En el meu temps, les coses de Profumo les feia tothom de les altures i no passava res. Si enlloc d'un sol ministre hagués actuat el consell en pes, tot arreglat. Que eren les arreglades que feia la gent d'abans...

- Silenci! - es diu-. Ara sí que són les dotze

Tomàs dóna una darrera mirada als assistents. No, no veu a Luard, el fantasma totalitari al qual va dir que allà on el trobés es recordaria d'ell. I Tomàs és un fantasma de paraula, ho saben molts dels reunits i ho sap el mateix president. Més d'un cop el president, pro-

và, amb bones paraules de convèncer a Tomàs de deixar Luard en pau.

- Primer deixo de ser fantasma! li va contestar Tomàs.
- Però, Tomàs, si nosaltres amb nosaltres ens agafem les coses així!
- Res. Luard és un fantasma cara-girat, i vos ho sabeu, president.
- Hi ha vegades que s'ha d'afluixar...El passat, passat. Aigua passada molí no mol.

Tomàs era dels únics que s'atrevia a contradir al president i aquest li ho tolerava perquè Tomàs era una institució dins la societat.

- Luard no és aigua passada. Deia que era republicà i m'ha tombat tres Repúbliques!
- S'haguéssin tombat igual potser.
- Potser sí, però ell les ajudà a caure. I assistí al Pacte de Sant Sebastià! I quan jo afirmava que era un fantasma totalitari no se'm cregué i se'l deixà fer.
- Fill, ell es declarà republicà...
- No ho ha estat mai. S'hi va declarar per a poder ficar-se, amb autorització vostra, en llocs de compromís. I en aquest món un, fantasma o no fantasma, no ha de mudar de camisa. Jo sóc, he estat i seré separatista, ja ho sabeu i ho sap tothom. Un separatista n'és sempre.
- Un separatista, Tomàs, és un element de l'oposició.
- Per què ho diu?
- Sí, home. Si el teu País recuperés la independència, deixaries de ser separatista, no?
- El País, en general, no passa de voler Estatuts. Els separatistes som mitja dotzena a cada poble. Som poca i una vegada que ho teniem a la mà gent com Luard ens va fotre la República a daltabaix. I ara...
- La República ací sol venir de tant en tant. Els homes d'avui potser no hi siguin a temps, però a nosaltres que no ens ve de cent anys

més o menys ens queden moltes coses per a veure. I potser en vingui una abans del que es pensa la gent. Quan aquesta es cansi de pagar o no la deixin anar amb cotxe, hi haurà República.

- Luard la sabotejarà.

- A no!

- President, quedarà entre nosaltres. Que també en són de republicà?

- Totes les repúbliques han començat bé i me'n venien ganes de fer-me'n, però han acabat malament.

- Però en són o no en són?

- Les repúbliques les fan moure la gent a la qual els banquers fan reverències. Les repúbliques pobres són repúbliques perdudes. A la gent que va llarga de diners els és igual la forma de govern mentre manin ells. A nosaltres, els diners no ens van ni ens venen i si fessin una república sense quartos duraria quatre dies, a menys que disposessim de l'equip d'anys enllà. Que no has vist els fantasmes que tenim ara? Quines repúbliques vols fer amb una gent així? No es pot ser ni republicà! Si sabéssis, és un dir-t'ho a tu, les ganes que tinc de plegar...!

Tomàs recorda aquella conversa mentre mira si entre els reunits hi ha Luard. L'haurà convocada per a plegar la societat, el president, aquella reunió? Sí, en efecte l'hi ha convocada. Vol plegar. Ja fa temps que ho porta entre cella i cella i creu que ha arribat el moment. Està tip dels disbarats i niciees que fan homes, dones i fantasmes. D'aquests, molts desferen el compromís i deixaren els càrrecs demanant una cinquantena d'anys humans per a passar-los entre ells. Si algú va pensar que amb els segles que portaven d'experiència aquells elements haurien portat a cap coses per a fer parlar d'ells, pensà malament. Es llastimós pel president i pel gremi en general, però s'ha sabut que hi ha ex fantasmes que fan de botiguers, altres s'han fet cobradors de tramvies, manobres, criadors de canaris, i tot un ésser que

va prendre part en el canvi d'excomunion amb el gran solitari de Peníscola, se'l veu formant part d'un circ ambulànt. Lamentable, no? Ja fa temps que el president porta pensat que les coses no van com haurien d'anar. El Romanticisme fou la millor època dels fantasmes. Encara hi havia gent que podia mantenir castells en actiu. Ara la majoria estan abandonats ja que tenir-los una mica nets per poc grans que siguin a base de dones de fer feina a hores és inaguantable per bons compte-corrents que mantinguin llurs propietaris. Això per una part. Després vingueren els americans, que es pensen que amb quartos s'arregla tot, i compraren un castell amb fantasma inclòs. Es tractava d'un fantasma d'estar per casa, ja se sap, un fantasma que no volgué deixar aquell castell on tenia la missió de només espantar gent que és la que se sol donar als fantasmes que comencen. Quan fou a Amèrica, la manera de fer i desfer dels americans el colpí en tanta de manera que l'espantat fou ell. No passà de gemegar de tant en tant i encara en diades senyalades, però com que eren les diades senyalades de quan ell vivia a Anglaterra, fins aquests gemecs passaren desapercebuts pel nous habitants del castell. Es rar que un fantasma es mori, però aquell morí d'enyorament i com un pollet... El president ha anat fent repàs de moltes coses i ha vist que ni amb fantasmes ni sense el món ha anat pels camins naturals que havia d'haver anat. Quan s'inventà el casori, semblava que s'havia trobat la pedra filosofal. S'havia acabat el patir pels homes. No volien una dona? Ara tenien l'oportunitat de tenir-ne una per a ells tots sols tota una vida. Si? Llavors inventaren el divorci, i el president sabia que ell, ni ningú dels seus, intervingué en l'invent. Això no vol dir que, una vegada inventat, no en provoquéssin més d'un. Sobretot en gent que deia que no es divorciaria mai. Ara, per a no haver-se de divorciar, no es casen. S'estan junts, que és una forma d'estar que s'hi estan cada vegada més partidaris. Ell sap que algun cop algun element ha

intervingut perquè determinat senyor no feia prou cas de la benposadíssima senyora que tenia a casa. Però d'això, que era una intervenció justificada, a que tanta gent faci hores fora de casa, no està bé. És absurd. Com són absurdes modes, guerres, vagues, governs, governats. Els homes els han fugit de les mans. Els homes i llurs entorns. No s'han tingut fantasmes d'altura, o els homes han estat més fantàstics del que semblaven. No, ell no vol seguir mantinguent una societat sabent que els homes poden fer esclatar una guerra atòmica que no quedarà ningú, ni fantasmes. El món es podria pensar que era una guerra originada per ells, i això, no. No, no i no. El president veu que tindrien culpa de moltes coses. Les dones, les dones - i això no se li mou del cap- que era de les poques coses que valia la pena contemplar en aquest món, ara es vesteixen d'home! No vol que els desastres que es van acostant siguin carregats en compte als fantasmes al no saber a compte de qui carregar-los. En quatre dies, pensa, tindrem el drama del petroli. Que serà més que drama quan la gent del Tercer Món, amb tot el dret que hi té vulgui anar en cotxe. S'han fet guerres per moltes coses, pensa el president, és possible que la propera sigui la del Cotxe. Un senyor moro de primera divisió ja ha escampat als quatre vents que les puges d'ara faran riure comparades amb les que s'acosten. Acceptaran, els propietaris de cotxes en general que només en tinguin els majors contribuents de cada poble? Hi troba poques solucions a n'aquesta pregunta. Com que els deposeïts de petroli seran molts més que els que en tinguin, se'n pot derivar una revolució. D'altres se n'han fet contra determinats privilegis. També pot succeir que la gent s'empassi saliva i vingui un Renaixement de cavalls, tartanes i diligències. Són massa problemes els que s'acosten, la veritat. Les altres energies? Els savis fan números i parlen de l'energia solar. Ara, quan valdrà fer una senzilla truita amb aquesta mena d'energia si no es pot fer directament i s'ha de *fer*

...amb comptadors i amb aquells rebuts que fan les Companyies del Gas i de l'Electricitat que sembla sempre que t'hi posen quilowats de més? Sí, hi ha o hi podria haver l'energia nuclear però els que fan números demostren que per car que vagi el petroli serà baratíssim comparat amb l'energia nuclear i aquesta sí que no més la podrien gastar els ministres de països rics, els amics dels ministres i les amigues dels ministres. Amb les centrals que hi ha ara no hi ha més energia que la que es gasta en una Festa Major normal, i, el cost de noves centrals únicament el podrien suportar els amos dels països productors de petroli els quals, és clar, ja tenen el petroli. I, encara, els pobles ~~incompetents~~ ni en volen sentir a parlar de les centrals nuclears, no s'hi veuen segurs amb aquestes centrals a la vora i corra la veu que són coses del capitalisme per a fer pagar l'energia cara, o per a tenir radioactivitat a punt contra el proletariat. Això no seria pas insalvable perquè els pobles tampoc voldrien pagar contribucions... Són massa coses de mal arreglar les que té plantejades el món, i el president es dóna compte que ja no hi ha fantasma que s'hi pugui encarar amb possibilitats exitoses. I es diu i rediu que si la humanitat ha arribat on ha arribat, la culpa no és pas enterament de la societat que ell presideix. La seva societat s'ha limitat a fer una sèrie de coses les quals, vistes les que han portat a cap els humans i les humanes, es poden ben bé considerar de per riure. Els aconteixements del segle XX han superat de molt totes les activitats de la fantasmeria. Perxò molts ja han plegat i ell creu, honestament, que la societat s'ha de desfer. Qui vulgui seguir essent fantasma que en sigui pel seu propi compte. Ha arribat a n'aquesta conclusió perquè sap positivament que hi ha molts elements que han agafat les males costums dels homes. Ha comprovat que més d'un fantasma ha intervingut en immobiliàries, però d'aquelles sense immobles; que han obert comptes numerats a Suïssa; establiments de joc amb aparells de-

safinats; que han substituït en males arts honorabilíssims marits, i, per acabar-ho d'adobar se sap que més d'un a més de fer negoci amb drogues, n'era practicant... I no és vergonyós que tot un senyor fantasma renti plats a un Parador Nacional perquè hi ha una cuinera carregada de pit? O que un hagi atracat un banc per a comprar-se un cotxe?

- Silenci! - es torna a dir.

Té la paraula el president.

- Hi som tots? Ja sé que no, i ho veig. La nostra gent ni assisteix ja a les reunions, però nosaltres no podem deixar de fer-les hi hagi l'assistència que hi hagi. Devegades, en temps de compromís l'he tinguda jo sol una reunió. Fantasma, les coses han arribat tan amunt que no vull que els homes ens donin més disgustos. Tothom sap que devengades per a veure si s'adonaven que podien viure en el millor dels mons els hem fet renyir una mica. Ells han volgut ser més que nosaltres i han renyit sempre. Perquè deixessin de fer guerres ens n'hi vam fer fer algunes, les primeres, amb baixes raonables i ells no han parat fins que n'han fet una que n'ha costades més de 50 milions de baixes. El rei Amadeu abans de sortir d'Espanya va dir: "Això és una casa de boigs!" Jo us dic que és el món en pes que és una casa d'aquestes. Algué de casa nostra, crec que va ser el fantasma Miquel, va ajudar a inventar la moneda. Ho feu amb tota la bona intenció del món perquè estava tip de veure que es pagava una dona amb sis cabres, una casa amb un parell de bous i una pulmonia amb mitja dotzena d'ous, i ja veieu com han acabat: creuen que els diners ho són tot. I com que n'hi ha que en tenen i altres que no, no s'entendran mai, es veu. Ni nosaltres hem trobat la fórmula de què en tingui tothom i la batalla pels diners durarà més que les altres. Els nostres associats Pagell i Marc en digueren la lluita de classes d'això. Van intervenir en fer les dones guapes perquè els homes passessin el temps festejant, que és la millor co-

sa que es pot fer, i cada dia es festeja menys i més malament... Ja veieu en quin món s'ha de viure i amb qui ens juguem els quartos. D'ençà que es van inventar els canons que sempre hi ha canonades en un lloc o altre. Els homes s'han entestat en arreglar les coses a canonades. Hi ha més canons que mestres d'escola. Després hi han les nostres de coses. Igual que els homes, no tenim aprenents. Els que es volen afiliar volen una fantasmeria accelerada i així no es va enlloc. No s'és fantasma en tres mesos, de la mateixa manera que no s'és paleta, fuster o criador de canaris. D'altra part tenim fantasmes amb títol que han deixat d'assistir a consells de ministres els quals han fet les lleis que han volgut, per a fer acte de presència en partits de futbol. Per què un fantasma s'ha de ficar amb penals i fòres de joc? Els homes, és clar, que saben els homes d'aquestes coses, han donat sempre la culpa als arbitres i ací sabem les vegades que un àrbitre ha xiulat un penal sense voler-lo xiular i ha decretat un fora de joc que ningú no ha vist. I tot perquè un fantasma ha preparat el resultat d'una travessa de catorze resultats... Hem intervingut en borsa, en canvis de govern, en modes i en vagues generals, però hi hem intervingut poc o no hem sabut fer prou per als homes sobretot als homes de les ciutats. Si no es dominen les ciutats no es dominarà mai res. És a les ciutats que es fan i desfàn les coses del món. Tenim quatre muntanyencs espantats no serveix de gran cosa. A ciutat avui es riuen de fantasmes i apareguts, dels quals no es reien quan Bleriot travessà el canal de la Mànega. Ha estat després d'aquest salt que la ciutat ha perdut gradualment la por. Tots sabeu tan bé com jo com són les nits a ciutat: una pura i constant xirinola. Si no ens hem sortit, doncs, de les missions que teniem, ne hi ha altra solució que aquesta: desfer la societat I ho farem democràticament, que ara està de moda malgrat que, com sabeu, els antics no n'eren massa partidaris de la democràcia. L'amic Plató deia que qui havia de governar era l'aristocràcia que era la gent

sàvia, que allò de cada persona un vot és una forma impura ja que enlloc de governants il·lustrats pugen al govern ciutadans de llum limitada. En afirmar que qui no sap geometria no pot anar enlloc, Plató tenia raó. I jo us dic que quan tots els que es diuen demòcrates estiguin bé de geometria ho tindran tot arreglat, però tant han d'estar-hi bé els que manen com els que creuen. Tant com no sigui així la democràcia farà aigua. I sense voler desprestigiar al senyor Plató, jo hi afegiria que avui és també indispensable l'aritmètica. No es fan comptes perquè es va flac d'aritmètica, i s'hi va tant a les cases particulars com als consells de ministres. Tants cops de punter que ha costat als infants dels homes a l'escola aprendre que dos i dos fan quatre, i quan han governat una economia particular o nacional se n'han descuidat. Malgrat l'especial democràcia que els humans tenen establerta, nosaltres votarem democràticament ja que vull pensar que més o menys tots sabem el misteri de la triangulació i els noms dels angles provocats per una recta travessant unes paral·leles, o no?

Sí, es fan eleccions. Un secretari anuncia que seran nominals, obligatòries i secretes. No votar, diu, és fer com els homes que sempre que han fet eleccions han guanyat els que no han votat. Es posen una mena de guarda-robes amb cortina i tothom escollirà una de les dues candidatures que hi haurà damunt uns prestatges. Si es vota "sí" la societat seguirà amb el mateix president. Si el vot és "no" la societat es dissoldrà i tothom anirà a fer de fantasma pel seu compte. Es comença a votar. Tomàs segueix la votació rient per sota el nas. Sap, de molt temps, que el president hi té la mà trancada fent eleccions. Tothom vota "sí". A l'hora de revisar els vots s'ha fet trampa. Hi ha una gran majoria de vots negatius. Tothom es mira el veí malfidament...

- Senyors - diu el president-, si la democràcia és la democràcia, no tenim altre camí que seguir el resultat de les urnes. Queda dissolta

la societat. Ja són fantasmes independents. Molts ja hi heu actuat moltes vegades amb independència, ja ho sabeu. Jo deixo la presidència però sempre que tingueu un problema de mal entendre en trobareu ací dilluns, dimecres i divendres. Aneuse'n en pau...

Desapareixen com per art d'encantament perruques i casaques i la general s'evapora. Queden els de més anomenada voltant el president, els que s'hi han quedat sempre després de les reunions, Tomàs entre ells.

- President - diu Tomàs - els pots fotre a tots. A mi, no. S'havia votat "sí!".

- Si un president no pot modificar unes eleccions, que plegui. Normalment, els presidents dels homes han convocat eleccions sempre que saben que les han de guanyar voti què voti la gent. La veritat és que jo ja feia temps que volia que es plegués. Amb els homes d'avui no hi ha res a fer. Després hi havien els nous, i a n'aquests no els podia dir segons què perquè s'haurien espantat. I un fantasma espantat no fa res de bo. Potser encara ens tornarem a associar, qui sap. Hi hauria molta feina a fer en el Quart Món, i en el Tercer, però els del Quart passaran al Tercer, del Tercer al Segon fins que arribin al Primer i ens podriem trobar amb les mateixes coses d'ara. El món actual retrassa donar entrada als altres, entre altres coses perquè, sabeu què representaria que, de cop, els mons aparcats es volguéssin incorporar amb milions i milions de carnets de conduir? Petrolí per una setmana! Ni els homes ni nosaltres hem resolt la qüestió dels negres. Si jo disposés d'un bon equip al costat trobaríem la manera de conseguir un color de pell únic. També m'hagués agradat ficar-me en la qüestió femenina. S'equivocà qui feu dones guapes i dones lletges. Les dones, al meu entendre, haurien de ser totes iguals. Hauria estat la solució contra els disbarats que els homes de tota condició han fet en totes les èpoques

per les dones ben posades. I la solució del problema de les tyes solteres. Però ens ha fallat l'equip, i, moltes vegades, per causa de dones amb nas que ja sabeu quines dones són. Temps era temps que teníem un bon equip i estàvem al candelero. Recordeu perquè Colom no es deixà córrer d'anar a Amèrica? Els nous no en saben res de tot això. La culpa la tingué un llibre. El que feu el senyor Polo dels seus viatges. A Sevilla es trobà un llibre del viatge del senyor Martí ple d'anotacions de l'Almirall. Si Polo anà a les Índies per l'Est, no fallava, Colom hi havia d'arribar per mar fent la volta per l'Oest. I si no hi hagués hagut Amèrica pel mig hi hagués arribat. Ara, ni Polo, ni Colom, ni nosaltres en sabem res d'Amèrica, aquesta és la veritat. Si no recordeu malament vas ser tu, Tomàs, qui va fer arribar el llibre de Polo a mans de l'amic Colom... I quan vam intervenir en els Comptes del Gran Capità!

- I quan feiem canviar els governs cada tres mesos?
- Què cada tres mesos! El del senyor Garcia va durar 22 dies!
- I el del General Cleonard, 26 hores!
- Llavors jo ja us vaig dir que se n'havia fet un gra massa.
- Però si la gent es pensava que canviant de govern aniria més bé...
- I del temps de Tibaut, el francès, que li deiem tots, us en recordeu?
- Ho volia revolucionar tot, ell. Primer volgué i no parà fins que en foren, Papes francesos i es pot dir que les seves coses provocaren el Gran Ciema. Era un fantasma revolucionari, Tibaut. Segons ell es deia de tu amb els Marats i els Robespierres, i, sempre segons ell, fou qui feu entrar Lenin a Rússia dins un vagó de tercera...
- També ens vam divertir amb les manetes de la reina Isabel i el general bonic, no diguen...
- I els pensaments del pobre rei: "Si jo fos un qualsevol, mira, però que sigui primer un general, per maco que sigui, que un rei encara que sigui consort!"

- Si, això ho va pensar 24 anys fins que va dir a la reina que se n'anava a Epinay a prendre les aigües que allà no hi havia generals de cap mena.
- Hem de viure de records, ara.
- Però quins records, president! Els humans que fan "Memòries" no poden, com a molt, passar d'una seixantena d'anys. I com que publicar "Memòries" s'ha posat de moda fa relativament poc i no poden publicar els anomenats "secrets d'Estat" tothom diu les mateixes coses. Alguna ballarina de poca roba ha anunciat a bombo i platets que faria unes "Memòries" de "dormides secretes" i ha resultat que tothom les sabia i que encara se n'havia oblidat de moltes. Si les fes un de nosaltres podria contar les de milers d'anys.
- Sí, però, així com les memòries de caps d'Estat, generals i governants d'anomenada ja venen precedides de la fama dels memorialistes, em penso que molt poca gent compraria les "Memòries del fantasma Pauet" per bones que fossin. Ningú s'ho creuria que fossin les memòries d'un fantasma. S'atribuirien a un escriptor de tercera divisió el qual adoptaria el nom de l'amic Pauet per a vendre un llibre... En fi, potser és una cosa a tenir en compte per a ensenyar als homes com es fan unes memòries. Bé, amics, Tomàs, ha arribat l'hora d'acomiar-nos. Tu segueixes a vila?
- Sí. Vaig fer un temps la ciutat i no s'hi pot viure, ni els fantasmes. A vila faig vida tranquil·la i per ara no em va malament. Hi tinc amics i de tant en tant em deixo veure. Ja sabeu que jo sóc dels pocs fantasmes que parlo català, i, com haurien de saber, separatista. I no d'ara sinó d'ençà del Decret de Nova Planta. Ja sé que som pocs però som de debó. Devegades m'han agafat gent, però jo acompanyava els agafats a les presons a fer-los companyia, i quan algú gemegava, feia sortir el Coll de Panissars, la Generalitat i Els Segadors...
- Això ja és història, Tomàs, home.

- No, president. Hem pecat de no ficar-nos més a Madrid ja us ho diré jo. Sembla que fins a nosaltres en facin per a Madrid. I no és història tot allò. A Madrid reivindiquen Gibraltar i Gibraltar passà a mans angleses al mateix temps que Felip V esborrava Catalunya del mapa. O tots moros o tots cristians. Jo puc anar errat, però he ajudat a proclamar almenys tres repúbliques, i la tercera era la que jo volia. Sí, ja ho sé, la volia molt poca gent i sobretot no la volia Madrid. A Madrid sempre li ha fet por que tornéssim en el temps de Pere el Gran.

- Però si la majoria mentre pugui cantar La Santa Espina, tenir Generalitat i posar la bandera al balcó ja ho té tot.

- Perxò vaig contra la majoria i sóc separatista, jo.

- Tindràs un mal viure, Tomàs. No en facis cavall de batalla d'aquestes coses. Agafate-les bé, i ves al cinema, home, que ara fan unes pel·lícules amb noies a la fresca que nò s'hi perd detall. Els homes, que n'anaven tan endarrera...

- Ja no són per a mi aquestes coses. I els homes, els homes són uns marrans. Jo allà on anava de tant en tant quan era a ciutat era a veure els que feien jocs de mans. En saben més que nosaltres. Vos sabeu quina cosa és fer sortir colons i més colons d'un mocador de butzaca, serrar una dona pel mig i convertir un rellotge de pulsera en un ànec!

- Pura il·lusió, Tomàs. Pura il·lusió com la teva pel separatisme. Per anar bé s'hauria de fer un estat únic. Hi ha una sola terra, no?

I a n'aquesta terra no li ha dit mai ningú que les coses que té no serien de tots.

- Un sol estat sí, però mantenint les racionaltats, per si cas.

- Tomàs!

- Sempre hi haurà sants a Clot, malvasia de Sitges i aigua de Caldes. Una sola nau sí, però jo, encara que sigui sol seguiré, secretament, essent separatista, que és la millor cosa que es pot ser.

- Doncs sigues separatista, vell lluitador! Però això és el que us ha separat amb Luard.

- A n'aquest...

- A n'aquest deixa'l tranquil, creu-me.

- Ja us vaig dir fa temps que primer deixaria de ser fantasma. Me n'ha fetes massa, i coses que potser vos no les sabeu. Una temporada perquè van guanyar els seus es va sentir valent...

- S'hi van sentir molts, Tomàs. Quan es guanya amb quelcom, amors, guerres o rifes els fums solen pujar al cap. Però tot això ve que s'acaba.

- Aquest serà feixista sempre més. Fins que es vegi en cor de venir-me a trobar.

- Jo, si puc, evitaré que us trobeu. I si ho feu serà contra la meua voluntat. Segueix tranquil a vila i mata el temps sense maldecaps, llevat que hi hagi quelcom que valgui la pena... Sé el què penses encara que callis, que vagis on vagis i passi el què passi seguiràs essent separatista....Fantasmes! Obriu pas a Tomàs!

Els fantasmes present/ fan dues fileres. Tomàs hi passa pel mig, i el president per a demostrar l'apreci que la comunitat té a n'aquell element llegendari, crida:

- Visca el Coll de Panissars!

- Visca! - respon la general.

Tomàs sap que aquell "visca" és més d'apreci que de convenciment, però es tomba vers els darrers de la societat i els fa una gran reverència.

Els concurrents s'acomiaden. A la vall de Sant Telm sembla que no hi ha hagut reunió ni res que s'hi assembli. Encara fa una gran lluna. Potser sí que aquella nit algú que matava hores al defora va veure, sense haver-hi senyal de núvols, que la lluna picava una vena d'ullet. Però els homes ja no troben estrany res, i no se'n feu cas.

Així com entre els burgesos, les cuineres i els tocadors de fis-corn hi ha categories en quan a la manera de portar una fàbrica, d'executar un all-i-oli negat, o una semifusa, i a més a més els tres elements dintre les seves esferes poden tenir criteris distints, també entre els fantasmes n'hi ha de gran carrera i d'anar fent i, segurament degut amb els seu tracte amb els homes n'hi ha què sense deixar de ser fantasmes, no pensen igual. I això malgrat tenir Estatut cosa que ara es torna a posar de moda. La diferència és, però, que els fantasmes se'l feren el seu Estatut, i ara s'han de demanar. Un temps disposaren de jurisconsults, polítics, seductors, contrabandistes, consellers i, d'ençà del fraïcs del fantasma Gumbau al Parlament anglès, de poliglotes. També tenien socis que podien actuar amb carta blanca amb prou ofici per a prescindir de les normes estatutàries. Tomàs i Luard entraren a la societat dels primers i eren fantasmes de mèrit. Treballaren junts en diversos aconeximents dels quals les històries han parlat molt. Se sap actuaren en les creuades, amb els viquigns -deus de la mar-, amb les hosts de l'avassallador Gengis Kan el qual es ficà mig món a la butxaca, del Tiber fins a Sibèria i del Danubi a la llunyana Corea, i que si no mor malalt a la Xina rei..., de Solimà el Magnífic que portà turcs i turques fins a Viena...eren consellers del Terrible Ivà el qual quan s'enquimerava no s'hi podia estar a la vora però que conquistà la gran i fredíssima Sibèria...Luard allà on hi havia una sabre, una escopeta o un canó que actuava fort, allà s'apuntava. Ell anava, a cegues, al costat del que guanyava sobretot si guanyava a garrotades. La cooperació dels dos començà a trontollar la temporada que Tomàs passà al País del qual s'enamorà i llavors com que el País era el País no tenia necessitat de ser separatista. Quan Luard feu entrar els romans ací, ja Tomàs l'hi retopà i, pel seu compte feu alçar a Indibil i Mardoni.

- Fareu el ximple, Tomàs. Contra la força no hi ha res a fer - deia

Luard.

- Se n'hauria de parlar, d'això.

- La gent se'n riu dels parlaments, però no sol riure de les garrotes!

- Luard jo et pregaria que no t'hi fiquéssis ací.

- Vols anara contra l'imperi romà? Que ets boig!

- L'imperi és imposat per la força. Quan la força fuig, la raó torna.

- No hi ha cap raó que aguantí una canonada, ja ho saps. I si n'aguanta una no n'aguanta gaires més.

- No ens entedrem, Luard.

- No ens entendrem.

I no s'entengueren. Però Tomàs restà al País, i Luard anà per les seves. Els serrains estan de moda i es fiquen pertot. Luard els anima. Tomàs es partidari dels comtes. Ja passen de no entendre's, es fan enemics. La temporada mora passa. Surt l'estel de França. Luard apren el francès, però Tomàs té Roger de Llúria. Luard no paeix ni el combat de Les Formigues ni el Coll de Panissars. El petit País de Tomàs camina. Luard nou palaus i nobleses. El petit País s'ha d'ensorrar. Ajuda a concertar conxorxes quan el rei Martí s'acaba sense hereu directe. S'acosta Casp. Luard arriba a fer d'escolà a Sant Vicenç. Tomàs, naturalment vol ajudar al comte d'Urgell. Al saber la fi d'aquest es quan es declara obertament separatista. Luard veu que'es tossut el petit País de Tomàs i porta conspiracions a dalt de tot. Quan obte que Ferran d'Aragó es casí amb Isabel de Castella, fa arribar una nota a Tomàs dient: "I ara, què!" Aquest s'empassà saliva i callà. I callà perquè els reis anaven mantinguent els furs i les llibertats del País. També amb ambdues coses volgué acabar Luard. Trigà, però feu la troballa d'Olivares el qual omplenà de tropa el petit País. Actuaren els canons, sortiren els Segadors i el rei, al final, deixà les coses com estaven. Luard no parà fins que feu venir un rei francès, que ell deia

que eren els millors que hi havien. Segons Tomàs aquell rei francès esborrà el petit País del mapa. Luard cregué que n'havia fet un gra massa i passà un temps fora del País. Sabia qui era Tomàs enutjat i hi posà fronteres pel mig.

Tomàs visqué uns anys amb dues coses al cap: redreçar el País i adreçar Luard. Al País hi patí molt, que és la cosa que se sol fer quan es perd. Les ciutats són plenes de sabres. Aquell català que li agradà tant d'aprendre només es parlava a muntanya i als pobles petits. Segons a on s'ha detallar el pa amb ganivetes encadenades. Sap que a canoades no s'hi pot fer res, entre altres coses perquè no es tenen canons. Però no es dóna. Cerca noves armes. Fumia cors, desperta llegendes, inspira poetes...Fa una gran feina. No hi ha els catalans que voldria Tomàs, però van sortint catalanistes. I molts. Aquestes activitats el fan oblidar de Luard. Almenys no hi pensa tant com temps endarrerà, al veure, il.lusionat, que una part del petit País respon, que el foc es revifa bé...

Luard, entre tant, té un nou idol: Napoleó. No falla, se li posa al costat incondicionalment. Quan veu que tota Europa se li agenolla als peus, no para fins que el fa emperador. I Napoleó feu, quan el coronaren, exactament la cosa que Luard hagués fet si s'hagués trobat al seu lloc: agafar la corona de mans del Papa i posar-se-la ell. Amb un home així es podia anar pertot arreu. Que per què Napoleó anà a Rússia? Luard deia que havia seguit els seus consells repetint-li que si no es tenia Rússia no es tenia Europa. Tingué un gran disgust quan Napoleó fou portat a Santa Elena, i planejà anar-lo a lliberar, però a tothom que ho suggerí li semblà que hi havia molta aigua de França a Santa Elena...Posà les seves il.lusions en el nebot de l'antic emperador, Lluís Bonaparte al qual omplènà el cap de fums i començà fent-lo president de la República per acabar fent-lo nomenar Emperador. Tant com aquest es dedicà a fer anar la gent mudada i a organitzar

l'Exposició Universal de Paris, tot anava bé, però quan les canonades li pujaren al cap es va veure que d'un a l'altre Napoleó hi havia una bona distància. Les guerres ja estaven a l'ordre del dia i Luard s'apuntà a la colla del Kaiser. Quan aquest va dir que estava tip de veure francesos, és possible que ho digués aconsellat per Luard. I esclatà la guerra. Costà, però el Kaiser, que la volia guanyar per bigotis, la perdé. Luard va dir, a qui el volgué escoltar, que si no haguéssin estat els americans els quals sempre s'han d'embolicar on no els demanen, tots els carrers de Paris portarien noms alemanys. Passen uns anys en pau, en pau prima, però pau a la fi. Luard, sense cabdills a la vista troba que es viu en un món sense al·licients, sense res que valgui la pena, i més d'una vegada pensa en retirar-se. Pensa, també, que si surt algú amb les agalles dels cabdills d'abans, el món, que ara s'ha posat de moda, es reunirà tot contra d'ell. Què ha de fer un partidari de les grans canonades si no hi ha canonades? Per un fantasma amic fa cercar Tomàs i li fa dir que al cap de molts anys ha vist que les canonades també poden perdre i que li allarga la mà...

Tomàs primer no s'ho vol creure.

- Mira, Muç, perquè m'ho dius tu, m'ho crec, però...

- S'ha desenganyat, t'ho pots ben creure. Diu que tants anys i anys de prendre part en cops de força, li han fet veure a la fi que la força no servia per a res si hi havia una altra força més forta que ella. Els cops de força només serveixen quan deu van contra dos... En fi, no és el Luard d'abans. Tenia un arxiu del qual se'n pagaria avui una milionada, de totes les batalles de nom que han tingut lloc de Carlemany a l'any 14. I el va fer cremar al davant meu. Què et sembla?

- No sé... no sé... el que ha estat totalitari...

Sí, es feu una mena d'armistici. Luard, quan s'instal·là al petit País de Tomàs, semblava tot un altre. Declarà que ja no hi havia gent amb les agalles d'abans i, després de la Societat de Nacions seria molt difícil que els generals tornessin a actuar. La decepció de Luard li privà, es veu, de fer una declaració afortunada ja que quan es parlà de la famosa Societat no es convidà a Alemanya, Àustria, Rússia i Turquia, i si Luard hagués pensat bé la declaració hagués estat una altra, segur. Tampoc li despertaren els sentiments totalitaris la marxa dels feixistes sobre Roma. Luard cregué, com molta gent, que Itàlia era un país de tenors, de molt bons tenors i prou. Sí, a Rússia s'hi hagués pogut fer, potser, molta feina, però de Rússia en sortí mal parat ja una vegada, i, també com molta gent, pensà que els socialistes russos no se'n sortirien ja que els pobres, per socialistes que siguin, són de bon aixafar. I que aquell fantasma anava per altres camins ho demostrà quan al País s'hi implantà una Dictadura. La trobà poc dictatorial i no s'hi afilià. Aquests fets anaren influint en l'esperit de Tomàs i acabà creient que Luard s'havia penedit de debó de les seves vel·leïtats totalitaristes. Si en portava alguna de cap la portava molt amagada, tant, que arribà fins i tot a declarar-se republicà.

- He trigat, Tomàs - deia -, però tots els disbarats del món han vingut en temps de monarquies, ara ho vaig veient. I les monarquies hereditàries tenen el perill que si una vegada hi ha un bon rei, pot tenir un descendent que no en sigui tant o que no en sigui gens. En canvi, un president de República es pot canviar cada quatre anys i gairebé mai el substitut del President ha estat el seu propi fill, no ho creus així?

- Luard, jo fa molts anys que sóc republicà.

La Dictadura es ficà molt al petit País de Tomàs. Es racionaren banderes, sardanes, cançons, diaris, teatres, associacions i gent de lle-

tres i de sotana. Tot allò mortificava a Tomàs, i Luard per a congraciar-se amb son company li proposà:

- Vols que la fotem a terra la Dictadura?

- Ja seria una bona cosa, ja.

Per què el Dictador feu una carta als capitans-generals del País demanant-lis si volien que seguis o no? I per què renyí amb l'Artilleria? Potser el fantasma Luard tenia a mà les dues respostes. No se sap.

La Dictadura s'acabà, que tot s'acaba, en vingué una de més petita i la gent que sabia coses ja deia que no viuria gaire. Luard fou dels que coincidí amb la part sana de la nació, que la millor cosa per a viure bé era proclamar la República. Ho manifestà tantes vegades que se li donà un vot de confiança, i Luard portà una informació completa del què tractaren els reunits en el Pacte de Sant Sebastià.

- Tindrem República, Tomàs - va dir al tornar del Nord.

No encertà. Vingué una República. Tomàs ho aprofità i feu proclamar la que ell volia. Durà poc. I durà poc perquè eren pocs els que volien la mena de República que volia Tomàs. Tingué un gran desengany. La feina d'anys dels lletre-ferits havia estat feina en va.

- No t'amoinis, Tomàs. Tindràs Estatut, home!

I Tomàs tingué Estatut. Com que la majoria l'acceptà ballant sardanes, Tomàs també en ballà, però a contra-cor. I seguí essent separatista...

Alemanya feia temps que feia trampa fent vaixells de guerra i canons. I callava. Quan algú veié que disposava de prous canons, feu cremar el Reichstag i en seguí un cop d'estat nazi. Alemanya i Japó que havien estat admeses a la Societat de Nacions, se'n surten. I el món s'adona que un nou dictador es disposa a fer-ho trontollar tot. I, amb el món, el fantasma Luard. Pressent que tot el seu pacifisme i repu-

blicanisme se'n van per terra. Com pressent se n'hi anirà la seva renovada amistat amb Tomàs. I ja no pressent, ho veu, ho sap, en un dels viatges que fa a Berlin. S'adona que es tracta d'un element que amb els canons no tindrà aturador, i en resta seduit. Escolta discursos a milers i milers de ciutadans dient que amb aquells canons es farà una pau que durarà mil anys. I la gentada s'enrogalla cridant. I el discursador fa enrogallar més la gentada quan assegura que els jueus no serveixen per a res, que fan nosa, que s'han d'eliminar. Mai ningú les havia dites abans aquelles coses, i Luard està segur que ha sortit el cabdill més gran que la història haurà vist. Ja no es recorda de res més que d'això. Ni els normands, ni els mogols, ni els hunnes ni els francesos havien tingut un home així al davant. A Alemanya hi ha canons de sobres i els alemanys els canons els feien no per a fer por sinó per a fer-los servir. I no s'hi pensà més, es feu nacional-socialista primer i després conseller invisible del nou astre guerrer. "No t'aturarà ningú" li deia cop i recop a totes hores, fins que el nou astre s'ho cregué.

Entre tant al País de Tomàs hi hagué bat-i-bull i ell ho aprofità com cada vegada ajudant a proclamar la seva mena de República. Durà molt més poc que les altres. Tomàs cercà debades Luard per a demanar una intervenció ja que ell sol no podia estar a tots els llocs. No el trobà. També les sabia Tomàs les coses d'Alemanya i pensà la cosa pitjor: que Luard s'havia fet hitleria, que el seu antic totalitarisme, un temps apagat, ara ho veia clar, per manca de primers actors en els camps de batalla, s'havia despertat de nou davant d'aquell element que ho fiava tot a tenir més canons que els altres, més tanca, més avions i, sobretot, més gent que el seguiria a ulls clucs anés on anés i fes el què fes...I ho endevinà, es veu. Tomàs esborrà Luard de la seva llista d'amics, i mentalment feu aquest assentiment: "Luard a Efectes a Pagar". A Tomàs li agafaren la mar de gent, de les ciutats,

de les viles, dels pobles... D'una part ho sentí com el qui més, però de l'altra va veure, per el nombre de gent agafada que encara hi havia una bona colla partidària sinó de la seva, d'una República diferent de la que hi havia. Es tems d'estar-se a casa, sembla, però la gent no s'hi està. I amb gran contentament de Tomàs, els empresonats són visitats abundantment. El vell fantasma s'emociona veient aquella gentada visitant les presons..."Tot això és bo", diu. Alguna vegada ho ha dit en veu alta i un visitant li ha contestat, sense saber a qui ho deia: "I doncs què us pensàveu!". Tomàs mou tota la gent que pot. N'envia a Madrid.

- S'han de fer eleccions - diu un alt personatge a un altre alt personatge.

- Eleccions? De on ho has tret?

- M'ho sento a dir al teatre, a les curses de bous, al carrer i sobretot al llit. Fa una pila de nits que no sento altra cosa, arran de coixí. Al principi pensava que era la dona, però de fa dies dormo amb independència i el "S'han de fer eleccions" no para. Al començament em creia que era algú que dormia de dies i es passava vuit hores de nits al capçal del llit, però és que la mateixa veu la sento també de dies, i a tota hora. Es la veu d'algú que treballa les vint-i-quatre hores, es veu. Em vaig fer visitar per una eminència otopàtica per si allò que no parava de sentir fos una malaltia de les orelles i no una veu exterior. L'eminència em va dir que em trobava les orelles normals, una mica grosses, sí, però que no patia cap mena de mal relacionat amb otitis, otomicosi, otorràgia ni otorrea i que, sobretot, si sentia aquelles coses no era sord. "El molesta molt?" em va preguntar. "Vostè dirà, sentir dia i nit "S'han de fer eleccions. S'han de fer eleccions"

- Doncs, consell de metge, faci'n!"

- Ah, doncs, mira, fem-ne!

El metge tingué raó, una vegada fetes les eleccions l'alt personatge

va dormir una llarga temporada com els àngels...S'obren les presons, les oficials i les habilitades. Tomàs torna a pensar que ha arribat l'hora de la seva República, però veu que la majoria de visitants de les presons volien aquella que vingué ballant sardanes. "Ens haurem d'esperar", pensa Tomàs, "Un dia o altre la gent es donarà compte que la meua és la única que valdria". Però hi havia gent que no volia ni la que vingué ballant sardanes, de República, i un mes de juliol, quan la Península començava unes modestes vacances, es produí un alçament. Qui s'alçà es deia un nom molt distint de Lluard, però a Tomàs aquest darrer no se li mogué del pensament. I no s'errà al pensar-hi ja que Lluard, dominat del tot per aquell home d'una pau de mil anys, fou qui feu prometre a n'ells que s'alçaren aquell mes de juliol que tifessin endavant i que si les coses anéssin malament ells s'hi posarien com si els republicans fossin jueus. L'organitzador de la marxa sobre Roma, el qual era tan devot del senyor Adolf com el mateix Lluard, al veure que aquell prometia ajut digué que a n'ell també li sobraven canons i homes per a fer-los actuar on atuéssin els germànics. El Petit País de Tomàs vencé el sollevament, i el vell fantasma tornà a veure claríssimament l'oportunitat d'establir la República que ell aconsellava de temps. Tampoc fou possible. A Tomàs ningú le treié del cap que a Madrid tinguéren més por de la seva República que de l'allau que se'ls venia al damunt. Els fantasmes, que no eren creguts, deien que aquell alçament era cosa de vuit dies. Eren els que desconeixien l'ajut del futur Eix Roma-Berlin. Tomàs, que n'està a assabentat, no s'ho va creure mai. La guerra anà i vingué. Enviats de Lluard, segons els fantasmes partidaris del band de Tomàs, actuaren en fronts i reraguardes i allò que semblava cosa de vuit dies durà mesos i mesos. I guanyaren els alçats. Semblava impossible però fou així. Tomàs resseguí molts fronts amb el pensament de passar comptes amb Lluard. No trobà més que fantasmes de poca graduació els quals s'excu-

saren dient que ells eren uns manats.

- Jo, per ara, he perdut, però dieu a Luard que es guardi de posar-se mai al meu pas perquè deixarà de ser fantasma...

Luard no vingué al País. No es movia del costat de l'amo de l'Eix preparant l'agafada de tot el Continent. Allò per a ell era d'una atracció irresistible...

Entretant el Petit País, una vegada més, s'havia de donar a l'eficacitat de les canonades. Ja no hi hagué Estatut, i això que era un Estatut modestíssim, ni hi hagué bandera, ni hi hagué altre llengua que la de l'Alçament, ni hi hagué res de res. Per no haver-hi res de res del tot només menjaven bé part dels que havien guanyat. El govern, que feia temps anava canviant de lloc, acabà marxant del tot. I el seguí molta gent. No se sap si per afecció al govern o per por de l'Alçament. I el Petit País caigué amb una mena de desmai que havia de durar decennis. Quan Luard s'assabentà del resultat de la guerra pensà que Tomàs hauria seguit el govern. I si era a França...! El seu adorat dictador i ell una de les coses que havien decidit era fer jurar la constitució, la seva, però, a tots els francesos. No, Tomàs no es va moure del Petit País. Seguia gent, escoltava converses i s'adonava que malgrat la desfeta encara hi havia ciutadans que quan podien pensaven com ell...

De cop, el geni alemany, l'ídol de Luard i de bona part de gent de molts Estats, no es pogué aguantar més i donà llum verda al més poderós exèrcit que el món havia vist. L'un darrera l'altre els Estats veïns d'Alemanya i els que no n'eren van sentint parlar alemany. Mai ningú ha vist una cosa semblant. Tothom dona per entès que l'home que capitaneja aquella força imparable es farà amo de tot. Quan veieren que això havia de tenir lloc, els italians de Mussolini s'hi ficaren pel mig. Europa entera és una gran creu gamada. Anglaterra està en remull. I quan semblava la cosa lògica que es portés aquella creu a

les Illes, té lloc un aconeteixement inesperat: el gran dictador porta els canons a Rússia! Fantasmes de confiança asseguren que sentiren quan Luard deia a cau d'orella d'aquell home que no es podia aturar: "Napoleó no es sortí de napoleonitzar Rússia, però Rússia s'ha de nacionalsocialitzar. És un país pobre i caurà amb quatre dies..." No hi valgué l'opinió de molts generals-generals dient que a Rússia els canons es refredarien, que s'hi pensés bé abans de donar l'ordre d'anar-hi. Pogué més Luard que els consells dels generals-generals. I es portaren els canons a refredar-se a Rússia. "Ets l'amo o no ets l'amo?" foren les darreres paraules de Luard les quals obligaren al guanyador d'Europa a dir: "Endavant!". El Japó sempre ha estat molt lluny i no se sap qui determinà l'atac a l'esquadra americana que feia setmana anglesa a Pearl Harbour. La que faltava. Amb els japonesos a la contesa s'hi fiquen els americans i tira canonades tothom. La cosa anà tan amunt que fins els mateixos fantasmes s'espantaren, sinó tots, molts. Allò no s'havia vist mai. No comprenien, ells, que fossin homes com els altres els que movien aquella matança colossal. Es deuria tractar d'uns fantasmes desconeguts fins ara disposats a matar a tothom. I els fantasmes de pocs galons es deixaren córrer de tenir tractes, encara que fossin tractes fantasmals, amb uns homes que eren capaços d'organitzar una mortaldat com aquella. Uns, transformats en periodistes, feren, abans de plegar, una enquesta particular. Feren diverses preguntes a disparadors de canons de cada costat. Tots disparaven perquè no en quedés cap dels altres. A la pregunta exposant que els altres també tenien canons, els dos bàndols respongueren que es tractava de disparar primer...

- Ja ho sabeu que cada canonada pot matar molta gent?

- Tanta gent pot matar les canonades nostres, com les dels altres.

- I no us fa pena manejar unes armes que maten?

- A la guerra, matar és una obligació. Si no mates, et maten.

- I qui la guanyarà aquesta guerra?

- El que tingui més canons.

- Un canó, és car?

- Caríssim.

- Així guanyarà la guerra el que tingui més quartos...

- Sempre ha estat així, senyors periodistes. Voleu tirar una canonada? Sí, la guerra la guanyà el que tenia més quartos. D'Alemanya restà poca cosa en peu. El gran dictador i els que el voltaven feren mala fi. Tomàs al veure de la manera que acabaren els que volien mil anys de pau i els jueus els feien nosa, pensà que potser Luard si seguí sempre les anades i vingudes d'aquell per a ell inigualable cabdill, hauria ^{fet} la mateixa escena final. Sí, un oficial desconegut es pregué davant testimonis la píndola de les grans solemnitats, però a un fantasma uns grams més o menys de cianur no li fan res. I Luard es convertí en un fantasma errant voltant de país en país a la recerca d'algué que seguis els passos d'aquell geni que no feu trobat viu ni mort dins el refugi d'on encara dirigí la darrera part del drama, d'aquell drama en el qual moriren actors, espectadors, transeunts i el més gran apuntador... Quedaven japonesos, encara. I sense reparar en despeses, es feren unes bombes especials per a matar japonesos que tingueren gran èxit. Després d'aquelles bombes, molts fantasmes indecisos juraren no tenir més tractes amb cap home. Estaven segurs que si ells s'haguessin trobat al Japó no ho haurien pogut contar. "Els homes han perdut el seny", diguéren. I deixaren l'ofici.

Els que quedaren després de la guerra, feren números. La Guerra del 14 costà set milions de morts i 20 de ferits. La darrera restà a la Humanitat 50 milions de ciutadans. Els ferits no s'han volgut comptar de por que el món en sabés el nombre. A la primera guerra la majoria de morts i ferits ho foren als fronts. A la segona, els 50 milions foren homes, dones i criatures als fronts i fora d'ells. I els que

feien números, que solen ser uns senyors què no van a les guerres, van arribar a la conclusió que, de venir la tercera, no quedarien ni ells per a fer números. Algú va dir que davant la perspectiva de la milionada de baixes que podria portar la tercera guerra, la cosa ideal seria fer-ne unes poquíssimes entre els que la podrien provocar i els que es preparessin per si venia. No va ser escoltat. Com fos, la gent, en general, va agafar por. I es feu una nova Societat de Nacions. Però es feu trampa. No se sap si Luard mateix o algú del seu estament intervingué en la creació dels Cinc Grans. Qualsevol d'ells podia posar el vet a l'acord que prenguessin els altres quatre. Els pocs fantasmes que restaven en actiu declararen: "Ara sí que no hi entenem res!"

Passaren anys. Al Petit País de Tomàs la gent callà molt temps. Molts, es dedicaren a fer quartos, que sempre ha estat una bona cosa, i es desentengueren de tot. Altres, pocs, poquíssims, seguien mal que fos de pensament despotricant contra el tomb que les coses havien donat, però no es passava d'això. El propi Tomàs anava perdent una esperança de segles. Entre això i que no sabé res més de les activitats de Luard al qual creia suprimit al famós bunker o que, com a màxim, hi feia de fantasma per a espantar a la gent que hi anés de nits, acabà fent una temporada una petita ciutat de província i, més tard, es retirà definitivament a una petita vila on practicà l'ofici tan poc com pogué i encara en coses que no mereixien, segons ell, apologia de cap mena. De tant en tant s'aturava a pensar que de les camises que ara portava el País la culpa era de Luard, i li revenien les ganes de fer-li pagar fort aquell canvi d'indumentària. Però eren rampells passatgers, ja que no servia per a res enquimerar-se si no es podia trobar amb l'autor de l'enquimerament.

Luard s'emportà algun petit èxit a Sudamèrica, però eren èxits de qua-

tre canonades, res...L'enemic eren els Estats Units, els quals donaren el cop de gràcia a l'home que feu alçar més braços del món. Provà de fer-lis tot el mal que pogué, sublevà negres, feu renyar gent de pes dels Estats amb gent de pes de Rússia, organitzà matrimonis incomprensibles, atíà Fidel Castro...No se'n sortí. I un dia es plantejà la gran qüestió: la desfeta hitleriana hagués estat impossible sense la intervenció d'algu fora de la gent normal...Segur, segur que Tomàs mogué els fils necessaris que feren decidir a Roosevelt a declarar la guerra a l'Eix. Era clar com l'aigua! I si Tomàs li havia fet dir que no se li posés al seu davant, ara ell en començà a tenir grans ganes que l'encontre es produís. Si l'antic company s'havia pogut quedar al seu Petit País, si no el podia ferir a n'ell, faria al País tot el mal que podria...També era un fantasma de prestigi, ell.

I així estava el plet Tomàs-Luard quan s'acabà aquella reunió de Sant Talm.

Mentre Luard feia les Amèriques, Tomàs visqué de prop la temporada triomfal primer, les de racionament després, la dels "cupos", la de l'alçada de braços -durant aquesta algú deia que la gent mirava si plovia-, la dels sindicats verticals, la de la segona aparició de l'anomenat straperlisme, que fou una temporada que oficialment no hi havia res, però que pagant es trobava de tot...Els quartos, sempre els quartos...A fora es pensaren que el règim no duraria després de l'enfonzament nazi, i li giraren la cara. Amb aquesta girada de cara hi intervingueren fantasmes que escoltaven la B.B.C. Però el règim fou tossut i els de fora al veure que la cosa durava, digueren que un país té el règim que es mereix i, ara l'un i després l'altre deixaren d'escoltar consells de fantasmes i donaren bitllet de tornada als embaixadors que en tenien d'anada... "Si la gent el vol..." digueren. Davant d'això els fantasmes contestaren: "Ja us arreglarem tots plegats!". Quan el darrer embaixador repintà portes i finestres de l'embaixada,

Tomàs pensà que no hi havia un pam de net. I s'auto-jubilà a vila. I deixà fer. Si, de tant en tant sentia gent que protestava, però era poca i ho havia de fer d'amagat. I en sentia molta més que no s'estava de dir que mai havia estat tan bé com llavors. Ja mirava la seva esperança d'arrapar-se on podia, però no hi havia massa arrapis, la veritat. Vòlia i dolia, el pobre Tomàs. Devggades, un fet qualsevol li semblava prou per a tornar-se a fer il·lusions, però el fet passava i tot seguia igual... Un fantasma amic que passava el temps a la capital li contà coses... Potser d'una en vindran d'altres, pensà ell. Hi va haver una gran vaga de pujar als tramvies per una qüestió econòmica. Temps enrarrera, no se sap ben bé per què, quan hi havien coses a la capital els primers que rebien eren els tramvies. Qui sap! Més ara la gent no volia pujar als tramvies per mor d'una apujada de bitllet. Els tramvies, per a portar la contrària als vaguistes, s'omplienaren de viatgers trucats i es passejaren pels principals carrers de la ciutat perquè la gent piqués, però la gent no picà. Feia molt temps que els agafava els tramvies i conegué molts cobradors vestits de paisà. I seguí anat a peu. Vingué un diumenge. Hi havia futbol. I la gent hi anà caminant. Plogué a bota i barrals, i els tramvies van veure que havia arribat la seva. S'instal·laren cuita-corrents tot al llarg d'un carrer proper al camp. S'acabà el partit, però no els ruixats. Començaren a sortir els primers espectadors. Els cobradors dels tramvies conviden a pujar amb talonaris i canvis a punt, i, oh, meravella, la gentada, que havia aguantat la pluja per a veure el gol que mancava, l'aguantà impàvida, impertèrrita, deixant els tramvies solitaris. Més d'un afeccionat portador de paraigua el plegà al veure l'actuació de la general... Li conta, el fantasma amic, que a la capital hi ha posada de banderes a les torres de la Sagrada Família, al Cavall Bernat - el qual se'n sentí tot còfoi... Que al Palau de la Música - abans Palau

de la Música Catalana-, els executants no volguéren tocar una cançó demanada pels espectadors i aquests la cantaren tots a peu dret...No és res per a pensar encara en girades de truita, però...A la vila hi havia un carreter conegudíssim per les seves afeccions a vendre lleya i a fer el canari. Es deia que devegades proporcionà pa a determinades senyores a canvi de determinades prestacions personals. Les que podien obtenir pa pagat en efectiu metal·lic: "Es un poca-vergonya"-deien. Les que no tenien més remei: "Jo, per a portar pa a casa faig el sacrifici que calgui".Tenia carro i cavall, i ni a n'ell, ni a n'el carro ni al cavall se'ls sabien antecedents polítics, però un dia, o perquè el carreter estava tip de quelcom o perquè havia fet "males" al joc, al passar davant la caserna de la guàrdia-civil:

-Té "Caudillo" - digué tot garrotejant al pobre cavall que no tenia culpa de res. Fou denunciat. La gent denunciava, llavors. Quan se li re-criminà la injúria, l'home es despenjà amb un gran resposta:

- Ho han entès malament, senyors. Jo pegava l'animal dient: "Té, "fordillo" que és el nom que s'ha dit sempre el meu cavall...

Sí, eren coses, cosetes, com ho eren unes emissions de ràdio clandestines, però el fet cert era que el règim tenia una salut que feia fàstic. N'hi sobrava, en aquell temps, de salut. I Tomàs i els que pensaven com ell s'ho anaven deixant córrer al veure que la malaltia salvadora no es trobava...

Tomàs, abans d'anar al seu retir tranquil passà per la ciutat. Ui, com havia canviat! Ja som en el temps que la gent, per a tenir cotxe, s'ho jugava tot. Els cavalls, que durant segles havien estat l'element que més havia conviscut amb els homes en batalles, arades, sí-nies, diligències, concursos de bellesa, carretes i tartanes de molles de ballesta, havien desaparegut. Ni se'n parlava. Com a màxim hom en feia esment per a dir els cavalls de força que tenien els cotxes. A-

quests eren tan nombrosos a la ciutat que era perillós, fins per a un fantasma, deixar les voravies. El tràfec ara el dirigien noies abillades de policia, amb faldilles a genoll. Tomàs s'hi encantà una bella estona. Ell a les noies les havia vistes gairebé sempre rient si anaven ben acompanyades, o plorant si no tenien la companyia que volien, però mai dirigint el trànsit a la ciutat. Els anys passats a vila ho havien canviat tot, veia. I eren unes belles noies, aquelles, les quals feien la feina seriosament. Algun automovilista, tot passant, els deia quatre floretes que res tenien a veure en seguir la direcció adequada. Sempre hi ha homes que, vagin a peu o a cavall, quan veuen una noia remarcable es feririen si no poguéssin tirar-li quatre floretes, o cinc. Les noies policies, però, ni es tornaven vermelles ni deixaven de senyalar com havia d'anar el trànsit perquè tothom ^{hi} circulés. Interiorment devien alegrar-se'n que les humanitats les fossin lloades però s'aguantaven i no feien distincions visibles entre els conductors de les floretes i els que passaven sense fer-ne cas. De cop, un embús para el trànsit. Els conductors, que no poden sofrir que el cotxe s'aturi ja que ells l'han comprat perquè corri, tqüen el claxon sense parar. La noia policia se'n va al lloc de l'embussament tocant el xiulet a tot tocar. Tomàs, el qual en el seu bon temps havia estat un fantasma trapassar, se'n tornà a sentir i es posà en seguiment de la noia policia. L'autor de l'embussada era el carnisser Ramon de la vila on darrerament Tomàs s'hi havia retirat. El carnisser Ramon solia parar la fresca a l'estiu, en samarreta, a la porta de la carnisseria i la feia petar amb tothom que hi passava pel davant. Ramon era home de negoci, i si els que l'ajudaven a parar la fresca eren clients seus i eren de dretes, el carnisser Ramon es quedava sol despotricant contra socialistes i republicans, i si els aturats eren clients d'esquerra l'home tirava la caballeria per sobre a moviments i alçaments. Quan qui s'aturava era neutral, Ramon carregava el mort tant a dretes com a

esquerres. Si no passava ningú s'ho arreglava a la seva manera monologant. Més d'un cop, quan monologava a la seva manera, Tomàs li havia donat la raó de viva veu.

- És clar que tinc raó! - contestava el carnisser sense saber a qui ho contestava.

Alguna vegada ja s'havia aturat a pensar qui era que li havia donat la raó, però ell sabia que a vila hi havia algú més que tenia les seves conviccions el qual li devia haver passat a la vora i ell no l'havia vist... Sí, sí, l'autor de l'embús era el carnisser Ramon el qual se les tenia amb la noia policia.

- I jo què vol que faci si el motor no es vol engegar. La culpa no és meva, és d'ell!

- Vostè, amb motor o sense, ha de treure el cotxe d'ací. Hi ha vint autos al darrera seu que no poden circular i la meva feina és que ho facin. El municipi em paga per això.

Prou prova l'home de posar el motor en marxa. No se'n surt. Així com es passà una temporada de delacions, se'n passà una de malfiaments. La gent es malfiava una de l'altra. I Ramon pensà que els mecànics del garatge que li cuiden el cotxe eren un feixistes i que havien fet a dretes que aquell dia se li parés el cotxe al mig de la ciutat, però ni aquest pensament li val per a engegar el motor. L'impacientisme dels conductors de la fila immòbil va creixent per moments. La noia policia s'acosta als caps de fila demanant voluntaris per apartar el cotxe del carnisser. No troba col·laboració. Un dels que crida més és l'ocupant del tercer cotxe:

- És veu que és un conductor de poble aquest! Als pobles deuen donar títols cobrant amb pollastres! Què hi han de venir a fer aquesta gent a ciutat! I jo m'he comprat el cotxe per a córrer, no per estar parat! Que se'l tregui ell, que ben gras està...

Tomàs veu que ha arribat el moment d'intervenir.

- Vostè, calli!-diu al cridador del tercer cotxe.

Aquest es pensa que qui ha dit allò és la noia policia, i:

- La que ha de callar és vostè! - fa.

La noia s'ofen.

- A vostè el multo per a cridar en la via pública i per volguer fer callar l'autoritat. I sàpiga que si bé porto faldilles els tinc tan ben posat com tots plegats!

Tomàs, aprofitant que Ramon és fora del cotxe mirant-li les rodes i gratant-se el cap, li posa el motor en marxa...I ara són els cotxes dels conductors cridaires els que no es poden engarrar.

- I ara perquè no crida vostè? I vostè? I vostè? - va repetint la noia policia -. Una calada pot passar al més pintat, o no?

Tomàs torna a vila amb el cotxe del carnisser. Aquest rondina tot el camí deixant els mecànics del garatges com nous, de feixistes en amunt. Aprofitant que un cotxe avança al del carnisser, Tomàs diu:

- Ben dit!

- Carai, quina orella més fina teniu, amic - diu el carnisser Ramon pel conductor que l'avançà -. No sou pas com la de casa a la qual les coses se li han de dir set vegades, com si fos sorda...

El poble era igual que sempre. Els mateixos carrers, una mica de mal passar així que queien quatre gotes, la mateixa gent entrant i sortint de les botigues...la senyora Maria que es ficava a totés portant les novetats dels barris, l'agutzil Miquel vigilant la mainada que era, deia, la d'ara de la pell del diable o d'un pell pitjor. El Cafè del Centre, universitat de manilles, "tresillos" i canaris...El Cercle Comercial on durant un temps no s'hi podia entrar si no es portava corbata. El president era llavors l'alcalde qui tenia un establiment de gorres i corbates. La manca de bombetes als barris extrems,

de quina trencadissa es culpà primer a la quitxalla, però que es descobrí que el trencador oficial era l'anarquista Pasqual el qual deia que si l'Estat estava a les fosques també hi havia d'estar la vila... I el cas de la famosa placa del carrer Major d'ençà que es canvià el carrer de nom quina placa es vegé sempre més desclavada de tres suports per més esforços que fessin els paletes municipals. Amb la posició de la placa ni la canalla ni l'anarquista Pasqual hi tenien res a veure. A Tomàs no li plagué el nom nou i la Casa Consistorial no es sortia de donar a la placa la posició que normalment han de tenir les que donen noms als carrers. La Casa Consistorial en feu cosa de punt d'honore l'afer de la placa.

- No, la mainada no ho és. La menudalla en aquesta vila no surt, per ara, de nits i, durant el dia hi ha guàrdia tothora.

- Si no és la mainada, ja em direu qui és!

- El governador ens ha fet dir que si no arreglem la placa ens destituirà. I ni jo ni vosaltres, em penso, que no ens convé que se'ns destitueixi, o si?

S'ho agafà seriosament allò la Casa Consistorial. Tant se li agafà, que agafà a tots els veïns de la casa on la placa hi penjava en posició anormal l'endemà d'haver-li donat la correcta.

- Que ens l'apedreguin, mira, seria un sacrifici que la placa faria per la pàtria. Ara, que ens la desclavin no es pot admetre. I si hi ha d'haver una nova guerra, hi serà!

Quans els convilatans de l'immoble eren a la presó, la placa tornà a aparèixer despenjada. S'ammistià els empresonats i es posà la placa a l'altre costat de carrer. Mateixos resultats. S'agafà els inquilins dels números sanassos. Mateixos resultats. S'agafà a la gent considerada d'idees avançades, a la que feia poc s'havia inscrit al cens municipal, a molts que no havien comprat bines ni nallies a casa l'alcalde... Res a fer. La placa tornava a veure's, de bon matí, desenganxada de

tres punts d'apàl. Es posà guàrdia nocturna dessota mateix de la placa, amb instruccions fulminants:

- Aquí mogui la placa, foc! I sigui qui sigui. Jo ja fa temps que veig coses, a més a més de la d'aquesta placa, que em fan rodar el cap.

L'ajuntament en pes presideix la nova col·locació de la placa. S'han llogat paletes de fora ja que s'ha perdut la confiança amb els de la vila. La cosa és un bum-bum i el carrer s'omple de gent. Quan els paletes forasters donen la feina per acabada, part del públic aplaudeix. Hi ha una desfilada de boines vermelles amb armament i banda de música tocant la marxa reial. S'ha avisat al governador que tingues la força a punt. Algú troba que se'n fa un gra massa, però en general la vila té una gran curiositat per a veure la cosa com acaba. Per a evitar que la guàrdia s'adormi es canviarà cada dues hores. Aquella nit molta gent es quedà al carrer, esperant. De la casa frontera a la de la placa hi han posat un reflector il·luminant-la.

- Més, no es pot fer. - va dir l'alcalde a l'anar-se'n.

Els que fan guàrdia la fan no movent els ulls de la ditxosa placa. Els espectadors pensen que hauran perdut la nit, però en un moment determinat -les dues de l'hora oficial, però les dotze de l'hora natural-, uns aplaudiments fan sortir gent a les finestres. La placa s'havia desenganxat. La guàrdia dispara, però no fa altra cosa que foradar la placa i, de pas, atemptar contra el nom que portava da la qual cosa n'haurien de donar compte. Hi hagué grans discussions quan l'alcalde fou informat del fet.

- Això és qüestió del ciment, homes. Ja no hi ha res com abans, ni els ciments. Perxò de tant en tant cauen cases. I si cauen cases bé pot caure una placa de carrer.

- Bé, però...

- Sí, que hi vols fer. La placa s'ha tornat a despenjar.

- Vostè què hi diu, senyor Quimet?

El senyor Quimet era l'alcalde i feia estona que mirava al sol, callat.

- Doncs si la placa es desclava per vegades que la clavem, deixem-la desclavada. Això és cosa de fantasmes. No ens hi fiquem.

- Però, senyor Quimet!

- Ni senyor Quimet ni romanços! Jo ja fa temps que m'escamo... Qui va tocar a foc el dia que es cremà el magatzem de fusta del senyor Ignasi? El campaner feia vacances i el vicari no s'aixecà fins a les set. I el foc fou a les dues! Per què el nunci va fer la crida al revés el dia que van fer cridar que s'havia de pagar l'impost de radicació? El poble en pes va venir a l'ajuntament a cridar "Visca l'alcalde!" Què havia de fer, jo? Deixar córrer l'impost, que fou la cosa que vaig fer. Qui va ser que rectificà l'acta de l'ajuntament quan l'afer de les obres de l'assil, posant-hi que es portarien a cap amb l'aportació a metal·lic de tots els regidors i de l'alcalde? I qui fou que feu variar de comportament al regidor senyor Climent, un home de totes preudes, fent-lo marxar amb una minyona filla de republicà? Tenim un fantasma al poble, veusho aci. No hi cerqueu altres explicacions i no us hi trenqueu el cap.

- Veurà, senyor Quimet, tots l'hem conegut el comediment del senyor Climent, i també hem conegut a la seva dona a la qual mai se li sentí una rialla. En canvi, la minyona era un somriure seguit. I quan el senyor Climent va voler que la minyona li sorris particularment, la noia no va pas somriure tan fàcilment com vostès es pensa. "Veurà, senyor Climent" li va dir "si vostè fos republicà...". El senyor Climent va contestar que si no ho era s'hi tornaria. I aci hi veig més una qüestió política que un afer de fantasmes.

- Vostè és el menys indicat, regidor Monells per a tenir dubtes. O no es vol recordar de la qüestió dels rètols? Vostè en va venir a trobar dient que posava rètols anunciant les patates a deu, i que la gent les hi pagava a vuit, d'acord amb la quantitat que es llegia a l'a-

nunci. Quantes vegades el feu pintar el rètol amb el número deu i la gent i vostè mateix s'hi trobaven un vuit!

- Això és cert, veu? Però...i ningú l'hauria vist aquest fantasma?

- Els fantasmes no es veuen, amic. O no es veuen sempre. Res, tenim un fantasma a la vila.

- I ho hem de fer constar en acta, això? Què es pensarà de nosaltres la gent? No som pas al segle XII, ara!

- Ja ho crec que hi constarà. I la gent que pensi el que vulgui. Ara, a més a més de l'afer de la placa hi han aquests altres que hem comentat, que hi van lligats. Després, de moltes coses que poden anar passant a l'Ajuntament en poden donar la culpa al fantasma. No tothom té una sortida com la nostra. Hi haurà molts Ajuntaments que si mai han de donar comptes no sabran com fer-s'ho. Nosaltres sempre podrem tenir el fantasma a punt...

- Si vostè ho diu, senyor Quimet!

Tomàs, doncs, passava el temps sense intervencions de gran espectacle. Normalment no les cercava les intervencions. Li plavia baixar a la platja els dies assolellats d'hivern. A l'estiu, que no li cerquessin. Fugia de les gentades a tot fugir. Ell sabia que el turisme era la gran esperança governamental, i que la gran tasca del govern era comptar el nombre de turistes entrats, i els quartos que deixa la turistada a canvi d'una cosa fins llavors baratíssima: el sol.

- Si fa sol, deia el govern, ho tenim tot salvat. La moneda forta és la única cosa que pot tapar forats, deixeu-vos de coses, ministres! Amb moneda forta es poden fer eleccions segures, es poden sortejar tota mena de vagues i concedir els Estatuts que siguin necessaris. Això imprimiu-vos-ho al magí. Ja heu vist quin salt la fet la caixa de la moneda forta de quan es parlava d'associacions polítiques a quan s'ha permès que els comunistes es passegin pels carrers...Si, ja ho sé, pe-

ró ha estat la contra-partida de les entrades en caixa, i no de les que podeu pensar algú de vosaltres, sinó de les de debó. Si ens hagéssim fondejat a quan la gent per a sortir dels espectacles havia de mirar qui tenia el braç més llarg, les entrades en caixa haurien fet riure. Si, també sé que ens ha ajudat molt la tenència general de cotxe. Procurem que duri fins que toqui a cotxe per cap. Les fàbriques del país en feien poca i ja heu vist que de fa un temps venen els de fora a fer-ne...

Però Tomàs, particularment, era un enemic acèrrim del turisme. A l'estiu se li ficava pertot arreu, no deixava un pam de sorra, un trist pam de sorra desocupat. Després hi havia allò de la contaminació que tant maleien els que no eren propietaris de cap hotel, de cap apartament, de cap botiga ni de cap Estació-Servei. El pipí casolà, segons Tomàs, no hi hagués fet mai cap mal a la mar. Ara, la barreja de pipins de deu o més nacionalitats distintes, podia ser fatal de tota fatalitat. El pipí local, quan la gent menjava bé, els pollastres eren pollastres, l'oli era oli, i els porcs eren porcs, no podia fer mal a ningú. I la prova era que barrejats amb altres productes humans eren cercadíssims per a enrobustir i donar bon gust a n'els fruits més exquisits de les hortes de més anomenada. En canvi, amb la barreja d'aportacions foranes i amb els ingredients que entren en l'alimentació moderna s'ha d'acabar donant tota la raó als senyors ecologistes els quals preveuen calamitats sens nombre i a curt termini.. La gran por de Tomàs era que el govern, vetllant per a fer més entrades en caixa, acabés decidint-se a promocionar el turisme d'hivern. Aquells bons dies d'hivern a Tomàs el tenien suggestionat. Es podia passejar de peus a l'aigua sense gairebé ningú que li fes no-sa, llevat d'uns quants vegetarians que sempre van contra-corrent i es banyen a l'hivern negant que passin fred i sabent-se que en passen a tot passar. Els bons dies d'hivern àdhuc trefequejava per les cases

del barri de Marina. S'hi ficava com podia ja que amb els panyes moderns era impredictible ficar-s'hi pel forat de la clau a la manera clàssica. Devegades entrava per la xemeneia, llegia els llibres que trobava i dormia en llits de bona roba. Algun cop encenia foc a la llar ja que els fantasmes eren més aviat fredolics i més els fantasmes de la tercera edat. A més de ser fredolic, Tomàs era un fantasma ordenat i gairebé mai ningú s'adonà de les seves estades d'hivern a les cases principals del barri. I es diu gairebé perquè el fabricant Donzell trobà en algun llibre de història unes anotacions misterioses les quals ell estava segur que no havia fet.

- Qui és que em remena aquests llibres? - deia als seus familiars pels voltants de Pasqua que sempre es feia el primer contacte amb la residència d'estiu.

- Ai, jo no Pepet - li contestà la seva muller -. Jo si no són llibres de coses que han sortit a la televisió no en toco mai cap.

- On són els nois?

- Ai, fill meu. Això ho sabiem deu anys endarrera.

- Per això anem tan bé!

- Et penses que el món va malament perquè avui no saben on són els nois?

- Potser sí, ja veus.

- Doncs te n'has adonat tard. I prova de dir-los-hi res...!

- Ací s'ha fallat.

- No hem fallat nosaltres sols. Ha fallat tothom. Ha estat un fallo general, què hi vols fer. Ja no s'hi és a temps... Per a mi tota la culpa la té el padri francès.

- No t'embalis, no t'embalis, tu ara. Per què el padri francès?

- Perquè va posar Emili al noi, que és un nom que ells, els francesos n'estan molt. És el nom d'un llibre que va fer un revolucionari abans de la revolució. Quan anàvem a col·legi les monges ens deien

que era un llibre que nosaltres no havien de llegir mai, ni tenir tractes amb ningú que l'hagués llegit. Era un llibre, deien les monges, en el qual s'hi podia llegir que els nois s'havien de pujar per ells tots sols i deixar-los fer tot quan els passés pel cap d'acord amb les seves inclinacions naturals, i que ningú s'hi havia de ficar per a res.

- Segur que és l'únic llibre que han llegit els de casa, perquè el padri francès també va posar Emilia a la noia.

- Ja et dic, les monges semblava que parlaven del dimoni quan parlaven de l'autor del llibre que es deia...com es deia...sí, un nom molt semblant a una cançó que el tenor Vendrell cantava com els àngels...

- Rosó?

- Justament, però Rosó en francès, saps? Ui, les monges feien por de sentir parlant d'aquell home el qual deia que les ciències, les arts i el progrés havien corromput la naturalesa humana.

- Així, segons el senyor Rosó, quan més civilitzats som més fotuts estem.

- Això mateix.

- I d'on ho treien les monges tot això? si eren llibres que no es podien llegir?

- Als convents sempre se sap els llibres que es poden llegir i els que no. Potser algun convent va dir a les monges: "Veieu, aquest llibre? Es per a mirar de lluny i perquè cap el llegeixi" I alguna monja trapassera va trencar el manament. I el contingut del llibre va anar de monja en monja fins arribar a les del col·legi que jo vaig anar...

- Segur, doncs, que els nois de casa només llegeixen els llibres que no es podien llegir quan tu anaves a col·legi a fer els primers passos del ganxet. I si només llegeixen llibres ex-prohibits, qui dimoni és que m'ha rectificat passatges d'aquest llibre de història? No és

que jo l'hagi llegit molt, ni aquest ni d'altres de llibres perquè jo altra feina tinc amb els maldecaps de la fàbrica, que llegir llibres, però no m'agrada que algú em posi coses als llibres. Les que hi són hi són. A n'els llibres se'ls ha de deixar tranquils. Si a un ciutadà no li està bé el què diuen, que en faci un ell, però que no toqui els dels altres. Si tothom hagués de posar les seves opinions en els llibres que llegeix, com quedarien els llibres? I encara més, ens podríem trobar que en un mateix llibre cada lector hi posaria les seves d'opinions, i l'autor hauria fet feina en va. No, els llibres no s'han de tocar i, per a evitar aquestes possibles rectificacions, potser ni s'han de llegir. I amb això potser dono raó a les monges, però en el cas dels llibres del senyor Rosó sinó en tots, ja veus...

I al senyor Donzell aquelles rectificacions que havia trobat en aquell llibre de història el començaren a preocupar. Ell, ho havia confessat, no n'havia llegit massa de llibres i feu un cop de cap. Aquella dies de Pasqua envestí les dues-centes planes del volum violat.

- Pepet, el dinar és a taula!

Era la tercera vegada que la senyora Donzell avisava la situació del dinar.

- I avui hi han els nois!...No ho sé, el vostre pare fa dos dies que llegeix un llibre.

- No li farà cap mal, mare. Sempre n'ha anat endarrera de llegir llibres.

- Pepet! Que vols dinar sol?!

Sí, el fabricant Donzell anà a dinar. Ho feu amb una esgarrapada i ni preguntà als nois on havien passat les quaranta-vuit hores anteriors. I tornà al seu cadiró de repòs reprenent la interrompuda lectura. A l'hora de sopar els nois ja no hi eren.

- Pepet, et veig preocupat, i no ets pas a la fàbrica, ara.

- Mira, m'agrada que els nois no hi siguin.

- Has llegit l'"Emili"!
- No. Aquest cap-al-tard he tingut una sentada amb el jardiner Donat.
- Que l'ha llegit ell?
- Deixa'm dir, carai! En Donat sap moltes coses, tant de les d'aquest darrer temps com de les d'abans ja que son pare era jardiner de les escoles municipals, i ja que no havia anat a estudi de menut, el mestre li contava històries del país i de fora, i justament les històries era la cosa que més agradava al pare del jardiner Donat.
- Bé, i què?
- Espéra't, punyeta!
- Es que només pots enraonar tu a n'aquesta casa?
- Ja enraonaràs, com sempre, però ara deixa'm acabar, i quan acabi potser no enraonis, ja veus. Doncs he comentat amb Donat, les rectificacions del llibre, i totes són correctes.
- Els nois, quan són a casa, ja diuen que els llibres d'aquest darrer temps...
- Acabo o no acabo? Deixa'm enraonar a mi, avui. Tu ho fas tot l'any! Però és que ha dit més coses el jardiner. Ell, de tant en tant, fa una volta per les cases que el fan treballar...
- Les cases que tenen jardí, és clar.
- Ho vols acabar tu?!
- Com estàs, avui. Altres dies em deixaves dir sempre a mi!
- Tu no em pots explicar una conversa amb el jardiner Donat que la hi he tinguda jo, i no em facis dir paraulotes que el canari s'espanta. Doncs ell, de tant en tant, fa una volta per les cases que tenen jardí, entre altres, la nostra.
- Per cert que aquest any, les hortènsies no sé què tenen.
- Vols deixar les hortènsies en pau!? O plègo! Era el 20 de març...
- L'endemà de Sant Josep, no?
- Doncs ja que no vols callar, t'ho diré de cop. Que a casa hi ha en-

trat un fantasma.

- Pepet!

- I ara què, acabo o no acabo?

La senyora Donzell, fent un esforç considerable, calla i escolta. En evitació de noves intervencions es tapa la boca amb una mà. Amb el cap fa un gest afirmatiu a son marit. I aquest segueix:

- El dia 20 de març, l'endemà de Sant Josep, el jardiner Donat arriba davant del jardí de casa, que el tenim a la part del darrera i que dóna a la riera...

- Per favor, Pepet, deixa detallets...

- ...i li sembla que veu llum a l'habitació que vas fer arreglar amb llibres nous. Donat pensà que qualsevol dia abans de Sant Josep va baixar algú de nosaltres sense ell saber-ho i s'oblidà d'apagar la llum. Entra al jardí, s'acosta a la finestra, i pensa que a més a més de la llum, qui de nosaltres va venir pels voltants de Sant Josep, es va deixar oberta alguna finestra ja que al damunt la taula dels llibres nous n'hi havia un que també havia quedat obert, i la corrent d'aire anava girant fulles de tant en tant. El jardiner Donat, que com sabem té la clau de la casa, l'anà a cercar i la única cosa que va aclarir fou que algú s'havia deixat la llum oberta ja que portes i finestres eren totes tancades i ben tancades. Al cap de dos dies, tornà a fer una volta pel jardí. La llum tornava a cremar, i ell estava segur que l'havia tancada! I al damunt la taula hi havia aquell mateix llibre obert i, de tant en tant, una corrent d'aire que ell no sabé trobar, anava girant fulles. El jardiner Donat entrà de nou a la casa. Una per una ressegueix totes les habitacions per a veure d'en ve la corrent d'aire que girava les fulles del llibre. No hi ha tal corrent. No vol que dubti de la seva memòria i aquest cop tanca llibre, llum i comptador. Passen dos dies més. Fa una nova visita per la part del jardí, i veu de nou la llum encesa,

el llibre obert damunt la taula i les fulles girant-se totes soles. Donat s'ho pensa bé i diu que a n'aquella casa hi entri qui vulgui que ell ja fa prou arreglant les hortènsies de la senyora Donzell. Li sap greu, però, d'haver-se acoquinat. Donat és caçador i un home amb una escopeta a les mans es veu molt més valent que portant-hi una clau. A la nit següent home i escopeta vigilen la casa del fabricant Donzell d'una mica lluny. A les deu en punt s'encen la llum de l'habitació dels llibres nous. Donat salta la riera, puja l'altre marge, treu el segur de l'arma i avança en fila de u vers el jardí del senyor Donzell...Tot exactament igual que nits anteriors: el llibre damunt la taula i, de tant en tant, les fulles girant-se. Donat hauria volgut trobar la causa d'aquell misteri per arreglar-ho a perdigona-des, però a qui o què havia de perdigonejar si no hi havia ningú?... Tot això és el què m'ha contat Donat. I ara jo tinc els meus dubtes. O Donat, i no ho sabem, beu fort, o a casa hi ha hagut fantasma. D'aquests dos dubtes escull el que vulguis. I ara enraona tant que vulguis. Jo ja he acabat. Un moment, sigui qui sigui el que hagi fet les anotacions a n'el llibre, té tota la raó del món.

- Però Pepet, si Donat no beu pobres de nosaltres...!

- Si es tracta d'un fantasma, jo no tinc massa por ja que seria un fantasma afeccionat a llegir i, en el nostre cas, a corregir històries, i ben poc mal penso que ens pot fer. No us n'havien parlat mai les monges, de fantasmes?

- No ho sé, no...

- Doncs us n'haurien d'haver parlat. Som en un temps que potser n'hi han més dels que la gent es pensa...

Ja hi ha dies bons a l'hivern, però la missió dels hiverns és fer-ne de dolents de dies sinó se'ls hauria de canviar el nom. Els hiverns, doncs, complien amb la seva obligació fent passar fred a la gent encara que de tant en tant per simpatia amb els homes els regalassin algun dia ben assolellat. Normalment, però, els hiverns feien jugar la tramuntana, orgahitzaven calabruixonades, produïen vents de pluja, i gebraven les aigües dels safareigs. Iren hiverns de portar bufanda -tapa-boques, que en deia la gent-, i de posar rajols calents al llit. La mainada anava a estudi amb esclops de fusta plens de palla, i devia pensar que l'aprendre de lletra era una cosa molt important que se la fes anar a l'escola amb els carrers plens de glaç. S'havia d'anar a estudi fes el temps que fes. Era patir molt. I encara si es trobava un mestre peganer el patir era doble. Mai es podran pensar els grans, es deia la mainada, el sacrifici que fem per aprendre la taula del set!

A la platja, a l'hivern, es tirava la xàvega, que era un mal tirar. Sempre hi havia tiradors de vila quan la feina escassejava i tot plegat a Tomàs li feia molta pena ja que els que no han tirat mai la xàvega no saben el què costa deixar-la en terra. Llavors es vestia de pescador, i tirant valia per quatre. La societat li prengué afecte ja que sempre animava als tiraires. No sabien qui era aquell home el qual desapareixia quan la xarxa tocava sorra, però per a tirar la xàvega no s'han demanat mai els papers a ningú, i com que Tomàs tirava fort tothom n'estava content. Per a evitar que la gent fes mals pensaments a l'hora de partir el peix, algun cop Tomàs tirava en fantasma i la gent deia que la xàvega arribava en terra tota sola perquè hi havia bona corrent o perquè, comentava un xavagüista intel·ligent, es tractava d'una xàvega ensenyada. Sempre hi solia haver espectadors contemplant la tirada de xàvega, i aquella nit que Tomàs actuava in-

visible també n'hi havien. La xarxa costava d'arrossegar. O hi havia corrent contrària o venia molt plena, i malgrat que Tomàs animés a la gent i tirés com si la xarxa fos seva, es feia poc camí. Els crits dels que dirigien la tirada eren variats. Començaren pels estatutaris "Tireu de llevant!" i "Tireu de garbí!" repetits una pila de vegades, però la xàvega no passava de pocs pans a l'hora. Els directors de tirada acabaren cridant: "Tireu cap on volgueu, però tireu!".

Un dels espectadors es mofà dels pobres tiradors. Tomàs s'ho prengué malament i el mofador rebé una fenomenal plantofada. Aquest pensà que l'autor de l'agressió havia estat un veí d'espectacle, també veí de domicili, el qual se li mirava molt la dona i havia aprofitat la fosca per una petita però contundent venjança. Però resultà que aquell veí que li mirava la dona es mofà també dels abnegats tiradors, i Tomàs li feu un espectacular ull de vellut. El segon agredit no veié l'agressor i pensà que qui l'havia plantofejat era el veí primer i creié que per a mirar-se-li la dona no n'hi havia per agafar-s'ho tant a la valenta. El veí segon no es podé estar de dir:

- Pegar a un home a les fosques i després fugir, no és cosa per a lloar-se'n. I si no vols que et mirin la dona la tanques a casa!
- No haguéssis començat tu, a pegar.
- Que jo he començat?
- Sí, tu. I de la meua dona no és pas pegant-me de traïdor que se'n treu res.
- Jo, per a mirar-me una dona no tinc pas necessitat d'inflar nassos a ningú. I menys per a mirar-me la teua. I me la miraré les vegades que vulgui!
- Pas quan jo hi vagi al costat!

Els dos discutidors estaven a cinc passes l'un de l'altre, i malgrat que la nit era fosca es distingien perfectament, i haguéren de reconèixer que la nova bufa que reberen ambdós i gairebé al mateix temps

era impossible que n'hagués estat l'autor cap d'ells. L'un pensà que potser hi havia algú més que li mirava la dona, i l'altre que potser se'n mitava alguna que no era la del seu veí. De cop, una veu que sorgia de la nit digué:

- Deixeu-se de baralles i feu servir l'energia ajudant a portar la xàvega en terra!

I es trobaren, sense saber com, amb un estrop a coll, l'un darrera l'altre.

- Si no has estat tu, jo voldria saber qui m'ha bufatejat.

- També ho voldria saber jo.

- Atabalats discutint, ens deuen haver agredit per darrera.

- La gent que tira la xàvega no és de fiar.

- No crec que cap d'aquests desnarits pugui donar un cop com el que he rebut jo.

- Jo tampoc ho crec, però...Saps què et dic? No m'hi sento bé aci. Vens?

- Anem...

Però ni l'un ni l'altre es poden desempallegar del cordatge. L'estrop no se'ls mou del damunt per més que maldin. Fins que la xàvega és en terra no queden lliures. Tornant a vila feren el camí junts i silenciosos durant molta estona. El veí segon trenca el silenci:

- No ho he vist clar tot això, jo. Sembla cosa de fantasmes.

- No ho sé - respon el veí primer -. De tota manera, per si hi hagués hagut algun mal-entès, si me la vols mirar una mica, la dona, ja ho pots fer...

Aquell hivern regalà molts bons dies al rodal. Algú s'engrescà i pensant en moneda forta proposà organitzar turisme d'hivern. Quan Tomàs ho sabé passà un gros disgust. Si a l'hivern baixés la gentada que baixava a l'estiu s'havia acabat la tranquil·litat, se li havia acabat a n'ell entrar i sortir de les cases, dormir bé, estar-se vora el foc, llegir...

Després hi havia la gent del país la qual només anava a la platja els dies de bon hivern, i hi havia la qüestió dels preus. A Tomàs no l'afectava aquesta qüestió, però afectava a molts dels seus amics els quals, si el pla del turisme d'hivern prosperava, haurien de pagar tot l'any, entre altres coses, el peix a preu d'or. No, no, allò no s'havia de tirar endavant. No podia ser que els hiverns perdessin prestigi i oferissin dies com els que estaven fent aquell any! Tomàs preferia hiverns dolents abans de suportar la massiva vinguda de forasters tot l'any. Sí, ell tenia influència damunt homes i dones, ara amb el temps... Però bé calia fer quelcom. Recordà l'ofertament del president en casos de compromís...

- Home, Tomàs, nosaltres el podem preveure el temps perquè fa molts anys que el coneixem. Ara, canviar-lo... Si hi ha turisme d'hivern que n'hi hagi. Algú en dirà bé.

- Oh que n'hi hagi que n'hi hagi... Això voldria dir que la plaça del poble aniria cara tot l'any.

- No l'has pas de pagar tu, Tomàs!

- Però l'ha de pagar la meua gent. I ja sabeu, president, que jo sóc dels que sostinc que un fantasma no ha pas de fer por a la gent solament. Sabeu què val un quilo de gambes al meu poble, a l'estiu? S'han pagat a dues mil peles! I que una família que treballa tot l'any no pugui ni posar un parell de gambes a l'arròs! Jo ja fa anys que faig vida a vila, conec a tothom i m'angunieja sentir les queixes de determinada gent quan va, millor dit, quan ve de plaça. A l'estiu aquesta gent el fa sense gambes l'arròs, però si tampoc l'hi pot fer a l'hivern per mor dels tufistes, ja en direu!

- Nosaltres, el temps, no el podem pas canviar, Tomàs.

- I no hi ha res a fer perquè la meua gent pugui menjar arròs amb gambes?

- Hi ha altres coses que fan l'arròs bo. Ho hauria de saber aquesta

gent.

- Però ells el volen amb gambes.

- Tomàs, Tomàs...haver-me fet venir perquè hi ha gent que no pot menjar arròs amb gambes! Què vols que et digui...Jo em pensava que es tractava de qui sap què.

- Jo no he fet més que seguir els vostres consells de retirar-me a passar una vida tranquil·la, i la veritat, no l'hi passo tal com estan les coses al mercats. I sempre m'havia pensat que tenieu solucions.

- Solucions...solucions...Es que demanes impossibles, Tomàs. Es natural que no en pugui menjar tothom de gambes. I vindrà un moment que només en podran menjar els propietaris de pous de petroli. El temps, el temps...Quan s'ha de fer aquesta reunió per a tractar del turisme d'hivern?

- La volen convocar per la primera setmana de febrer.

- Jo amb el temps no m'hi puc batre...Ara, la segona setmana de febrer serà una mala setmana d'hivern. Tu mou-te i fes que es convoqui una setmana més tard de la prevista.

- Sempre teniu solucions, president, quan voleu...

Amb allò, Tomàs, ja hi arribava. La convocatòria de la reunió es feu per la segona setmana de febrer. Els delegats passaren una setmana de llamps i trons i aigua a desdir sense poder ni sortir al carrer.

- Aquest país, a l'hivern, és igual que els altres - digueren.

Durant temps, Tomàs i els seus amics pogueren passar uns bons dies d'hivern a la platja amb pau i tranquil·litat i escassa concurrència. Allò era viure. Fins i tot les coneixences de Tomàs pogueren, aquell hivern posar alguna gamba a l'arròs, rondinant pel preu de les mateixes, però n'hi posaren. I Tomàs, escoltà, complagut, alguna bona conversa. Sentí com la senyora Salvadora, muller del cadirer, deia a la

dona del bobilaire Salelles:

---i ja et dic, no sé quina mosca l'ha picada a la Prudència que em dóna una gamba de més.

- Igual te dic. Potser el cor li fa mal del preu que les feia pagar. I sentí també que la peixatera Prudència deia al seu marit:

- Hem de fer netejar aquests pesos. Pesen més que del compte. Jo ja faig anar el dit petit però de fa uns dies, a les tres unces hi entra una gamba més que del compte.

- Si, o és una qüestió de revisar pesos, o les gambes estan més seques que abans. Si és això darrer potser encara te n'hi entri amb el temps alguna més en les tres unces...

Si, Tomàs ara passa una bona temporada. I una nit es passeja pels camins dels comals que donen a la mar. Li agrada la mar a Tomàs i no compren, ara, com n'havia passat tants anys apartat. Un espectacle de muntanya aviat és vist. La muntanya no es mou mai, i pinedes i camins fan sempre la mateixa cara. Contemplar les onades, l'una darrera l'altra, envestint un escull o amanyagant la platja és per a mirar durant hores. I les onades no s'acaben mai, i són sempre espectacle, un espectacle boníssim i barat a l'alcanc de tothom fins dels que no poden posar gambes a l'arròs. La nit és tota plena de calma, i se sent la mar al lluny que sempre diu coses encara que se la vegi com adormida. La nit és tan bona nit que un petit cor de grills li fan concert. És un concert una mica picat, però Tomàs no hi para esment. Si dels grills ben poca cosa més se'n sap que saben cantar, tenen dret a cantar de la manera que vulguin. Sí, cantaven més fort que altres vegades aquells grills, però Tomàs ja feia mesos que veia que tot canviava. Sobtadament, una òliba vola i revola damunt el vell fantasma. Temps endarrera aquell vol hagués estat senyal de novetat, però Tomàs pensa que ja les òlibes no es fiquen en les seves coses, que les d'ara són

òlibes modernes i que fan companyia als homes que surten de nits ja que elles hi han sortit sempre. Però no,, l'au nocturna a més de pujar i baixar damunt Tomàs ho fa amb un xiulet especial, el d'anys enllà. Tomàs mira i no veu ningú ni res extraordinari. Es deu tractar d'una òliba despistada que n'hi deuen haver moltes... Però no ho era. D'un revolt del caminet que seguia li ve clarament olor de tabac, i es pot veure quelcom encès a metre-vuitanta del sòl, aparentment sense res que l'aguanti...

- Nicanor! - diu.

- Sí, era el fantasma Nicanor el qual s'afeccionà al tabac i no el podé deixar mai més. I era fumador de pursos únicament... Les vegades que els estanquers s'havien trobat a faltar havans i no sabien a qui dar-ne la culpa que no era d'altre que de Nicanor, fantasma fumador de fulla bona. Tot li vingué d'una dia que es ficà en una reunió de diputats rics i cavallers de gran finaça on fumava tothom. Aquells homes sostenien que la millor forma de donar a conèixer la seva posició econòmica era fer-ho amb un gran cigar a la boca. Nicanor era al costat del que presidia la reunió el qual fumava un puro una mica més gros que els que fumava l'altra gent. Aprofitant que l'home feia us de la paraula, Nicanor donà un parell de pipades. De moment estossejà com han fet tots els novicia en l'art de treure fum pel nas malgrat convertir-se després en grans fumadors.

- Silenci! - recomanà algú. Es veu que parlava un element del qual no es podia perdre paraula.

Nicanor se sentí una mica vexat al veure que tothom fumava sense tossir, i tornà a fer us del puro presidencial aguantant-se la tos una i altra vegada. Quan el president acabà la seva peroració es trobà sense breva.

- Qui m'ha tret el puro? Que a casa m'amaguin el tabac perquè estem aconductats amb un metge que no fuma, passi's, però per allà on no passo és que algú em privi de fumar fora de casa, i molt menys en acte de

servei!

I encengué un nou cigar el qual li desaparegué de la boca quan el tenia al punt d'encès.

- Qui és que fa jocs de mans ací?

I es dirigí al pobre bideïl Benet el qual sense saber com es trobà el puro del president a la boca.

- Jo...

- Fins ací podiem arribar, Benet! Jo el tenia per un home seriós i de confiança. Si vol un puro demani-me'l, però no me'l tregui de la boca.

- Senyor jo li puc assegurar que no m'he mogut del meu lloc ni durant ni després del discurs. Algú me li ha posat el puro a la boca, algú a qui jo no he vist perquè no he deixat de mirar-lo a vostè mentre ha estat parlant. Devia tenir la boca oberta de tant bé que ho ha fet i...

- Senyor president! - digué un segon bidell - Acabo de veure un puro que sortia sol!

- Que no senten el què diu aquest home?! - diu el president a uns companys de taula -. Diu que ha vist un puro que es movia sense ningú que el tingués a la mà ni a la boca! Es incomprendible!

- Senyor president, em penso que ens toca viure un temps que n'hi hauran moltes de coses incomprendibles.

- Si, home, a veure si això és cosa de fantasmes i en tenim algun a la colla - feu el senyor president encenent el tercer puro de la nit que aquell sí que fumà anter de nord a sud...

- Qui sap si no n'hi ha més d'un de fantasma on menys ens pensem - se li contestà.

Fou d'aquella manera que Nicanor s'afecionà a fumar fulla, i fulla bona. I no entrà mai a cap estanc vestit de paisà. Deia que l'ofici de fantasma era de les úniques compensacions que li havia donat: fumar de franc. A ne'ls estanquers de vegades no els sortien els comptes bé:

-...i si et diuen l'estanquera guapa, tu et limites a somriure i no a

donar pursos a la gent.

- Bernat, jo et prometo que només somric quan em diuen estanquera guapa. Sí, he donat alguna fària al secretari de l'ajuntament per les coses que tu ja saps, i al senyor Ferrer que ensenya la guitarra a la noia, però això ha estat de tant en tant, i de casa allò que desapareixen són els havans... Un moment... el telèfon... Digui... Bernat, té, és en Pacianet que no té l'estanquera guapa!

- Pacianet? Sí, sóc Bernat. Què dius, ara, també? A... a Can Torrentí, també? Es clar que sé com és en Torrentí. Que diu que són fantasmes que li fan saltar havans? No fotis, Pacianet! No, no, jo tampoc li deixo mai l'estanc sense ningú. A veure, no ens alarmem. Es clar que no me'l crec al Torrentí... No, no en sé res jo dels fantasmes, però suposant que n'hi hagués... ja ho sé que el Torrentí diu que al país n'hi ha algun... però suposant que n'hi hagués no he sentit a dir mai que els fantasmes fumessin! Es clar que vigilaré, i hem de vigilar tots... No ho sé, però ara es fa una campanya dient els mals que porta el fumar. Potser és el govern vetllant per la salut dels contribuents que fa desaparèixer els pursos dels estancs... Sí, sí, completament d'acord, cada ciutadà que mor de fumar massa o de no fumar gens és un contribuent menys... Sí, sí, ho farem així. Adéu, Pacianet.

Els tres estanquers vigilen. A casa l'estanquer Torrentí s'hi presenta un foraster demanat Romeus. Torrentí, no sap per què, la cara del foraster el fa entrar en sospita. Aquell home no mira com els altres, segur. A més, se'l veu nerviós, com si li passés quelcom. Torrentí quan tenia una cosa al cap l'havia de dir, però deia, quan veia segons quines coses que al país hi havia més d'un fantasma. I si algú el retopava, li contestava: "Quina altra explicació hi veus, digue's!" No per anar a favor de Torrentí, però l'altra part del diàleg no n'hi trobava d'explicació tampoc. Doncs Torrentí davant aquella cara forastera que demanava Romeus, no té més remei que preguntar:

- Perdoni, no és pas fantasma, vostè? - I feu la pregunta amb els Romeus a la mà sense acabar de donar-los al comprador.

- Es el tercer estanc on em fan aquesta pregunta. Quina mena d'estanquers hi ha en aquesta vila?

-Veurà, senyor, és que no sabem qui se'ns emporta havans i no els paga. I per a mi no pot ésser altre que un fantasma...

- Bah, bah...cobri! I els fantasmes no es veuen, estanquer! - diu el foraster anant-se'n.

Els tres estanquers són a l'ajuntament de X el qual, a més del suposat fantasma del senyor Torrentí, té fama ben guanyada per tres fonts d'aigües termals, les pomes del ciri, el tall rodó de les vedelles, i el somriure de les dones. Té les dones més rioleres del Principat. Anar pels seus carrers és una pura delectança, naturalment pels amadors de les dones que somriuen, ja que totes les que hi passen, sigui dia feiner o festiu, de clar o de fosc, ho fan somrient. Aquelles fembres somriuen sempre, treballant, cuinant -perxò cuinen tan bé-, festejant -perxò festegen tan bé- passejant i anant de part -perxò deslliuren tan bé-. Qui no ho cregui, diuen els convilatans, que ho vingui a veure. Més d'una vegada hi hagué cua veient aquesta mena de parts a X. Quan hi neix una noia, enlloc de plantofejar-la per a veure com està de pulmons, li fan pessigolles per tal que s'acostumi a riure ja de bon principi.

Els ha rebut l'alcalde.

- Què, que em veniu a portar puros? - pregunta amb cara alegre.

- No, però en venim a parlar.

- Augments de preus no, eh? I menys particulars, que els preus els posa el govern.

-Potser ens hi veurem obligats, perquè en venem sis i en cobrem cinc.

- No ho entenc.

- El què sent, senyor alcalde. En venem sis i en cobrem cinc.
- Que el regalen el que fa sis?
- No. Ens el prenen.
- Qui?
- Ah!
- No ho saben?
- No.
- Veuran, estanquers, a mi sí em fan una denúncia en regla...Ara, si no saben qui és que s'emporta els pursos sense pagar...
- Aquí, el senyor Torrentí, diu que es tracta d'algun fantasma.
- Senyor Torrentí!
- No crec que sigui penat creure en fantasmes, ni que sigui prohibit haver-n'hi. Els governs han fet moltes lleis, però que jo sàpiga mai s'ha legislat sobre fantasmària.
- Senyor Torrentí, com es pot legislar sobre una cosa que no existeix?
- Tampoc s'ha parlat mai al Butlletí Oficial de sirenes, follets, bruixes i apareguts i és munió la gent que hi creu. I si s'hi creu és que alguna vegada han existit. I dels esperits, n'ha vist mai vostè que se'n diés alguna cosa al Butlletí Oficial? I els que hi creuen fins i tot tenen associacions ^{no} malgrat haver-se'n permès de tota mena.
- Però vostè, senyor Torrentí, estanquer d'avui, creu en totes aquestes coses?
- No, jo ~~no~~ crec en fantasmes, senyor alcalde. I, si no ha estat un d'ells, ja em dirà qui ens ha escamotejat els pursos, i pursos havans.
- Però suposant, suposant per un moment, que n'hi hagin de fantasmes, què vol que en faci un fantasma dels pursos de vostè?
- És que no són els meus sols que crec en fantasmes, és que són els pursos d'aquests altres estanquers que no creuen, o fins ara no hi creien, que han desaparegut misteriosament.
- És igual...Torno a dir, què volen que en faci un fantasma d'uns pu-

ros, que els regalin? Qui és que acceptaria pursos d'un fantasma? I no em dirà, senyor Torrentí, respectant la seva creença, que els fantasmes fumin!

- Els fantasmes amb els quals jo crec, ho poden fer tot...Fumar, aconsellar amnisties, desvalortitzar monedes, fer treure rifes, crear impostos, organitzar viatges a Cuba, raptar avions, mantenir ministres, influir en resultats electorals i de partits de futbol...Vostè creu, senyor alcalde, que té explicació normal que tot un Barça perdi al seu camp amb el darrer classificat de la Lliga?

- Ja és estrany tot això, ja, però...

- Fantasmes, senyor alcalde, fantasmes!

- Bé però què puc fer, jo, amb la qüestió dels pursos desapareguts? Si publico un ban prohibint als fantasmes a emportar-se pursos sense pagar, la gent no em farà ^{CAS} d'altres, de bans. Jo...

- Es que ací han passat altres coses a més de les dels pursos. Quina explicació dóna vostè, senyor alcalde, al canvi de camisa del senyor Rostoll, i al canvi de senyor de la senyora Benedictina? I a la qüestió dels aigua-molls? Per què quan el govern ha ordenat que es plantés gira-sol els pagesos han plantat gira-sol i han sortit mogates del ganxet? No hi veu la mà d'un fantasma tip potser de que les coses es moguin de cara al sol? I el cas del rellotge públic, el qual per més que s'hagi preçrit que vagi dues horen endavant, no es mou de l'horari solar per més que l'avanci el rellotger senyor Isern? I els deutes municipals, per què han arribat on han arribat? I el mateix comerç d'Estat...No hi veu una intervenció de mal aclarir si no és la que jo crec?

-De clar no ho és gens tot això, i hi coincideixo. Si no és mogut per fantasmes, ho és per gent que ho semblen, però jo no em puc ficar amb coses que passen fora del municipi. Jo el què puc fer és suggerir, suggerir, no imposar, en la propera sessió municipal, que es publiqui

un ban prohibint l'entrada de fantasmes a la vila. Segur que els regidors riuran i riura molta gent, però d'altres se n'han fet de bans que han fet riure la gent...

No se sap si l'alcalde feu la promesa suggestió i, si la va fer, la gent que va riure, però la cosa certa és que els pursos seguiren periòdicament sortint dels tres estances sense compensació a metal·lic per més que s'accentués la vigilància. Si el ban s'arribà a publicar, el fantasma no en feu cap cas. I els dos estanquers neutrals en la qüestió fantasmal acabaren donant la raó a l'estanquer Torrentí.

- Micanor! - repetí Tomàs -. Se't veu d'un tros lluny quan et passeges fumant! Sóc Tomàs, jo.

- Tomàs, home! Com anem?

- Mira, anem tirant. De tant en tan em plau passejar-me pels afores de la vila en aquests temps que no hi tinc turistes. I tu, fumant com sempre, no?

- Els homes tenen moltes coses bones, però jo, davant d'un bon veguer encara ho deixo tot.

- I d'on els treus tants pursos?

- Carai, dels estances.

- Pagant, o no?

- Els estances guanyen molts quartos avui! Sí, s'enfaden una mica però és qüestió de no perjudicar sempre els mateixos. Mudo d'estances i de poble. I tant com vegis tants pursos als estances, és que hi ha gent que va bé, no falla. I tu què fas a més de passejar-te?

- Poca cosa, poca cosa. Vull viure tranquil. El món està tan esquivat que no sembla sinó que el fen moure nosaltres.

- Jo m'ho prenc fumant. És la meua distracció. La gent ara està per la televisió i per anar en cotxe. No els demanis res més. Mai s'havia viscut una època com aquesta. Són pocs els que no passen aquesta ma-

laltia, que és una malaltia greu, i, com totes les que en són dona gran feina als senyors enterra-morts. És igual. Cada dia hi ha més cotxes i més accidents. Jo alguna vegada donava, o ho probava de donar, consells "No corris tant!", "No passis al davant". "Frena!" No creu ningú. Sortir a la carretera i posar les mans al volant i fer el sord a tot, és una sola cosa. Jo em penso que com que qui dona els consells que jo donava és el govern, que la gent, per anar-hi en contra, quan és a la carretera no en segueix cap de consell.

- Jo, a vila encara no he tingut cap accident gros. A més d'um eixelabrat li he fet fer quilòmetres i quilòmetres amb el fre posat.

- És perillós, Tomàs. El mecanisme en pateix.

- Val més que pateixi el mecanisme que pas que hagin de patir, per accident, els ocupants del cotxe, sobretot si són coneguts.

- Però no fas res, res, a vila? Que tampoc tenen por ja, la gent de vila?

- En tenen i no en tenen, però no se'n pot abusar. Jo ja t'he dit vull viure tranquil. Devegades els ajudo a tirar la xàvega, faig fer bon pes a plaça, despenjo plaques de carrers...res, petites facècies per a fer dits que diem nosaltres. Si puc m'ho agafo rient. Els homes riuen poc avui. I quan la gent noriu...Un temps, un geni, un gran geni, Xarlot, feia passar moltes estones fent riure a grans gentades i mentre la gent ha rigut el món ha anat bé. Quan els homes van perdre l'afecció a les coses de Xarlot, no van fer res més que disbarats...Ja s'han acabat les intervencions de gran calibre...Ensenyo a cantar cançons prohibides al lloro de la senyora Leonor. La qual feren presentar amb lloro i tot a la caserna de la guàrdia-civil. La senyora Leonor va jurar i perjurar que ella al seu lloro només li havia ensenyat a cantar la marca reial i a dir desvergonyit al burot Torrent el qual li mirava les canes quan ella era al balcó, i que tot era culpa del tal burot el qual li havia denunciat el lloro. Al lloro se'l tingué una setmana

agafat per a vare quines declaracions feia, però l'animal, al veure's lluny de la senyora Leonor, va passar la setmana fent l'ofici del mut. Però ara les autoritats posen en joc sistemes moderns i portaren una capsa amb fil de música al dia a la presó de Castet que era el nom del lloro. Al cap de tres dies Castet les cantava totes. El comandant feu comparèixer la senyora Leonor.

- ,Aquest lloro és un mal lloro. Per què canta les havaneres que ha escoltat aquests dies i no canta les cançons denunciades?

- I jo què vol que hi faci? Si mai Castet ha cantat coses que no havia de cantar potser les ha oblidades. Però jo torno a dir que de mi no ha pogut aprendre res dolent.

- Els llores no obliden una cosa quan l'han sentida una vegada. Jo aquests dies les he estudiades les coses dels llores i ho puc dir. Li dono tres dies de coll. Si en aquests tres dies el lloro no es manifesta com jo vull, acomiadisse'n!

El comandant pensava que Castet havent recomençat les seves actuacions en faria una amb les cançons prohibides i, per la veu, creia poder determinar qui era l'apuntador. Però Castet, si bé era un reproductor genial, potser tenia els seus propis sentiments i no feu altra cosa que repetir les cantades de la capsa. Potser si el comandant hagués anat vestit de paisà i no l'hagués tingut a la presó n'hagués tret alguna cosa, no se sap. Tampoc se li pot exigir a un lloro que actui com un Cardenal Richelieu. El cas és, però, que Castet es portà com un home. No passà de cantar havaneres... Jo no és que tingués res a favor de la senyora Leonor malgrat que potser alguna vegada també li hagués mirat les canes com el burot Torrent, però em sabia greu que em tractessin malament la gent de la vila perquè estava segur que el comandant al no poder assimilar la meua veu podria dir que era la d'algun assumptet de la senyora Leonor, la qual no en tenia cap i la qual no havia ensenyat mai al lloro les cançons que volia el comandant. Qui havia ensinistrat a Castet amb cançons gruixudes era el mestre de cases Bufarull quan la

senyora Leonor li feu canviar l'escala de lloc, però Castet era un lloro molt com calia i mai les va cantar davant la seva mestressa. Les cantava quan ella era fora de casa. Ademés no eren aquelles les cançons que volia sentir el comandant. I Castet va tornar a demostrar quin lloro era i no les va cantar. I jo vaig intervenir. Com que a Castet el tenien a la presó i no el vigilaven el vaig agafar pel meu compte. Estava en joc la reputació de la senyora Leonor i l'actitud admirable d'aquell lloro empresonat per a no descobrir a qui li havia ensenyat una cançó separatista. Quan el comandant va tornar a cridar a la senyora Leonor per a notificar-li les decisions que havia pres contra el lloro, Castet va contar davant tota la guarnició i amb tot detall les aventures de la civila Paqueta amb el botiguer Teòfil del qual mai ningú n'hagués sospitat res de mal. Segons contà Castet, els dilluns, que el botiguer Teòfil tenia la botiga tancada, en sortia amb una paperina de maduixes que a la civila Paqueta la tenien boja, i ell, maduixes i Paqueta es trobaven a la vinya del botiguer. Teòfil tornava cap-al-tard, amb les mans a la butxaca i xiulant una cançó de quan les cupletistes de torn l'havien posada de moda a Barcelona... El comandant volia passar el lloro per les armes, però la senyora Leonor el defensà dient que un lloro era incapaç d'inventar-se res i que tot el què deia algú li havia ensenyat, i que si s'havia de castigar a algú era a la civila i al botiguer. El lloro fou amnistiat... Res, cosetes per a matar l'estona, ja ho veus. I tu, de debó que només fumes?

- Sí, sí...La gent ja no fa cas de res. I el jovent! Ai, el jovent. A ciutat, com saps, tenim un castell als afores, oficialment abandonat. Es va fer damunt d'un puig quan la ciutat era molt petita perquè els moros no hi entrassin. El senyor del castell, jove fort i valent, quan es batia amb els moros i guanyava demanava, com a trofeus de gue-

rra, mores guapes, i les tenia al castell. Els mros, que més aviat anaven fluixos de dones, contra-atacaven, no per a vencer al senyor del castell sinó per a recuperar les mores i, si guanyaven, de pas s'emportaven les cristianes que podien, i, sovint si la guanyada era forta es feien amos del castell. Aquest canvià de mans una pila de vegades. Tant aviat hi onejava una bandera com l'altra, però sempre hi havien dones gemegant. Allò durà anys, i com que les batalles només es feien per les noies d'aquell castell i no se n'anaven a fer enlloc més, quan els moros perderen la darrera contesa el capità moro feu dir al dels cristians: "Ja no val la pena que tornem a batallar pel castell. Totes les dones s'han fet velles!"...Amb el temps els moros, això sí molt disgustats, foren trets del país. No hi valgueren protestes, planys, plors ni quartos..."Ni pagant?" deien els moros adinerats. "Ni pagant!" se'ls contestava. "I les coses que hem fet ací?". "Sempre direm que les heu fetes vosaltres". "Qui us treballarà la terra?". "Els pagesos". "I si no la volen treballar?". "La treballaran per força" "Jo, és un dir perquè me'n tinc d'anar, però pareu amen qui us ho diu, vindrà un dia que una mata d'enciam us costarà un ull de la cara!" No se'n sortiren. No els fou valedor cap argument. Potser el del preu de l'enciam sí, però en aquell temps no s'hi pensava amb aquestes coses...Un castell sempre havia estat un castell i més aquell tan carregat de història el qual tingué nous estadants. Un dels senyors que el senyorejava i que no era mai a casa es posà al cap que la senyora li mancava al respecte amb un mestre de música i com que llavors els senyors de castell ho podien fer tot, feu emparedar a la senyora, al mestre de música i a l'instrument musical d'aquest: un clavicembal. Els gemecs dels tres condemnats poblaren nits i més nits el saló de l'emparedament ja que mentre esperaven la cosa pitjor el mestre de música el qual, pobret, no sabia fer altra cosa, tocava el clavicembal a plors

i plorant seguia el concert la pobra senyora. Els tres pagaren ben cara la seva afecció per la música. Sempre més: se n'ha dit el Castell dels Gemecs d'aquell castell. Era una cosa per a tenir-hi una mica de respecte, no? Doncs el jovent de la ciutat anava a festejar al castell com si res. Jo una nit perquè aprenguessin a tenir més consideració a l'edifici i a la seva història em vaig presentar vestit de gran gala amb llençol, fanal i cadenes. Si? Em van apedregar.

- A fer por a un altre lloc - em van dir entre cop de pedra i cop de pedra -. Què et sembla? Què se n'ha de fer d'un jovent així? I no és pas el jovent sol, no. Una vegada que l'ajuntament es volia vendre la casa de Pedra per anar-hi un banc, vaig voler substituir l'alcalde i em vaig declarar partidari de fer-hi, a la Casa, una biblioteca. Se'm va dir que l'ajuntament no tenia quartos, que la gent cobrava poc i malament i que per a fer una biblioteca a la Casa de Pedra s'haurien de comprar llibres que són caríssims...Vaig insistir picant amb la vara damunt la taula i tres regidors els quals ja havien cobrat anticipadament del banc me la van trencar per l'esquena. A la nova sessió els tres regidors es van disculpar amb l'alcalde autèntic per l'agressió.

- Quina agressió?

- La del dimecres...Ja us portem una vara nova.

- Però què va passar el dimecres? Precisament vaig fer dir a l'agutzil Alfons que avisés que jo no assistiria a la sessió per mor d'haver hagut d'anar a visitar la sogra enllitada amb mal de fetge...

- Que vos no ereu aci el dimecres? Però si us vam trencar la vara per l'esquena al sentir que deieu que volíeu posar una biblioteca a la Casa de Pedra...

- Jo? Si jo sempre he estat partidari de posar-hi un banc...si ja hi ha negociacions en tràmit i quantitats cobrades a compte!

- Doncs a qui vam apallissar dimecres?

- Ah, a mi no...Potser a un fantasma, que voleu que us digui jo...

Què et sembla? Fins l'alcalde hi estava embolicat amb l'afer de la Casa de Pedra! Ja s'arreglaran. Jo, mentre als estances hi hagin puros ja ho tinc tot entès. Fumar i anar al cinema. Com que a la ciutat en fan cada dia no em perdo sessió. Carai, quines pel·lícules! I amb unes noies! I que ben fetes segueixen essent les noies! Quan fa que no aneu al cinema?

- Uí, m'hi adormo, jo.

- No dormiréu si veieussiú aquest bé de Déu de noies d'ara!

- Veure noies amb poca roba... Amb els milers d'anys que porto al món n'he vistes més que no en sortiran a totes les pel·lícules que els homes puguin fer fins que passi de moda ensenyar culs i es tornin a fer pel·lícules amb dones vestides les quals, si hi van de ben vestides és quan són de més bon mirar. Una dona ben despulada, que ho poden fer totes, no es pot comparar a una dona ben vestida que ja no ho poden fer totes.

- Tu vius la glòria dels temps passats, Tomàs. Ja ho sé que eres un primer fantasma.

- Temps era temps, Nicanor. Ja no es fan grans coses, ara. Estem desfats. Es de mal adaptar-se amb la gent d'avui. Ja veus com s'agafen les coses com les del Castell dels Genecs. No crec que hi hagi massa a fer amb un personal que fa eleccions i guanyen els que no voten. No comptem massa, ja. Mira, petits epissodis com el del llore Castet, i pocs més. Els homes en saben més que nosaltres...

- Que vols dir que no hi pren part algú dels nostres en les eleccions que guanyen els que no voten?

- No ho sé. Potser sí que algun independent ho faci pel seu compte. Jo, en el meu bon temps, vaig ajudar a fer un govern a hores. I el fantasma Mundet fou el segon carlí del país. El rei es deixà aconsellar perquè fes un decret disposant que les dones governessin cas de

no disposar-se de successors masculins. El rei es posà malalt i Mundet feu moure els partidaris de Don Carles assegurant-los que el rei, ara que no estava bo es desdiria de tot. Efectivament, el rei, el qual durant la seva vida de tantes coses es va desdir, va llevar la valor d'aquella pragmàtica que tants fums havia encomanat a les dones, però Mundet no havia comptat amb la cunyada del rei, la qual no podia veure ni en pintura a la muller de Don Carles, i Ferran es desdeix del què havia signat darrerament. A partir d'aquest fet, ja hi ha carlisme. Tot passa avall, fins els reis, i governa Isabel. Mundet creu tenir la solució i recomana que Isabel es casí amb el Pretendent, galan minyó. Però hi ha la malaventura que a la reina la pretenien francesos, anglesos, el duc de Cadis...i la reina no sap a qui escollir. El duc no era grat a la reina, però a n'aquell temps encara no deia "sí" quan els ministres deien "no", i els ministres, com si s'haguessin de casar ells, la fan casar amb el duc. Els carlins, que s'havien fet il·lusions amb aquell matrimoni hi havien deixat d'ésser-ne una mica, se'n tornen del tot i furibunds. La decisió ministerial hauria de provocar milers de canonades. Mundet feu del carlisme el seu cavall de batalla i l'escampà arreu. No transgigi ni en pactes ni abraçades, i encara la última vegada que el vaig trobar em va dir que era més carlí que mai...Havia passat el temps de les monarquies absolutes i magnífiques on molts dels nostres feren grans papers, malgrat que més tard la majoria ens feren republicans. Però l'època de Lluís XIV fou una gran època. Ens arribà a enlluernar a nosaltres i tot. Era el rei que anava més mudat del món. Era el Rei Sol, i es feu fer un Versalles que deixà parat a tothom. Jo t'haig de dir que el trobava exagerat per a un home tot sol encara que fos rei. L'anar mudat, el presumir, el luxe, caigueren com tres plagues damunt Europa. Van veure el punt flac dels homes i ens hi van rabejar. Reis, prínceps i principets del continent volen asseblar-se al rei francès i es fan els seus castells

els seus jardins i es volten de dones mudades. Les Corts europees s'afrancesen, i fins en els grans salons de Rússia es parla francès. Seguint la pauta francesa, s'imposa l'Imperi de les Dones Mudades. Fan fer el què volen a reis i caps de ministres. Fou això el gran èxit del fanstasma Pauet. Fou governar mig món per les dones mudades! Ara no hi van tant, però encara manen, encara. Al Japó, veus, sempre han manat els homes. Segur que per a evitar que fos al revés, el Japó es va tancar durant 200 anys. Era el temps dels samurais i dels crisantems. Els països de gran vela s'hi acosten, però no els deixen entrar. Té lloc un naufragi i els americans reclamen 18 mariners que havien naufragat. No els hi volen donar. El comodor Perry hi va amb quatre vaixells i no se'n surt. Hi torna amb deu i ben armats i fa el primer desembarc en terres japoneses amb 500 homes. Els japonesos diuen que gent d'un altre món ha desembarcat a casa seva. El desembarc americà s'ha sabut i ja hi desembarquen, a canons, Rússia, Holanda i Anglaterra. De llavors que els japonesos tenien l'espina clavada contra els americans, i provaren de treure-se-la amb Pearl Harbour. Amb els batibulls de les dones mudades, ja et dic que Pauet intervingué en molts. Ara, no sempre en les coses que els homes no han vist clares hi ha hagut intervenció nostra. Sempre hem estat poca i no hauriem pogut donar abast encara que haguéssim volgut. Ho deixàvem dir, però, per a mantenir un prestigi... El cavall d'Atila va existir, no hi ha dubte. Ara bé, que l'herba no creixia on passava aquell cavall, és fantasia pura i sense intervenció de fantasmes. El cavall d'Atila era un cavall com molts. El que no era com molts era el seu amo. Allò que passava era que Atila no anava mai sol ja que si hi hagués treballat no hauria agafat el nom que va agafar. Anava voltat sempre de la seva famosa cavalleria, i què havien de fer els cavalls si trobaven herba? Menjar-sela. I, si hi havia batalla, entre els cavalls dels hunnes i els cavalls dels altres ja em diràs com havia de quedar l'herba! Allà on em

consta que gent nostra hi va tenir quelcom a fer, veus, va ser quan es parlà de casar-lo amb la germana de Valentinià. Nosaltres vam pensar que si aquell home es casava posaria seny. La germana de Valentinià es deia Honòria i es veu que no anava a mirar massa prim en coses en les quals les dones encara que no es diguin Honòria han de mirar, i això es feu arribar a orelles d'Atila. La família d'Honòria la feu tancar en un convent per a veure si s'adobava, i quan cregéren que ho estava li van dir què li semblava casar-se amb Atila. No li vingué pas malament aquell casori ja que si s'havia de passar la vida al convent segur que quedaria per a vestir Santa. A més, el rei dels hunnes, per mala anomenada que tingués era ben plantat de debó. La família pensà que si Atila no feia fer bonnat a Honòria no n'hi faria fer ningú. Nosaltres volíem fer casar a Atila però tampoc volíem que se li endossés un element com Honòria que sortís que la tancaren en un convent de monges perquè no tenia aturador! La família de la noia la cosa que volia era desfer-se d'ella i carregar el mort al pobre rei. Se n'informà degudament al propietari dels hunnes de tot això. I la prova és que quan una embaixada visità Atila i li oferí la mà d'Honòria, aquest en feu una qüestió econòmica del casori perquè coneixia que Valentinià abans de donar un clau es deixaria penjar, i contestà als embaixadors:

- Honòria sí, però junt amb ella vull la meitat de l'Imperi. Si no és així caseu-la amb qui pogueu!

Valentinià s'ho agafà molt malament això, tant, que cercà ajut internacional i feu jurar la constitució a Atila als Camps Catalàunics.

L'home va fer dir al seu vencedor:

- Jo he perdut, però ja veurem quin matrimoni farà Honòria!

El rei es refeu i marxà a aixafar herbes italianes. Nosaltres vam pensar que aquell home emprenyat d'aquella primera derrota de nom, ho faria pagar als pobres italians, que tampoc hagués estat bé. I quan tota

Itàlia era un tremolor fet, sortí Lleó I demanant per a parlamentar amb el gegant guerrer. Aquest, pensant que el Papa s'hi anava a batre, va acceptar la parlamentació, però al veure que es tractava d'arraglar les coses parlant, s'ho veia malament. Tant, que a la sortida de la famosa reunió va dir als seus ajudants:

- Ja m'ha fotut!

I no s'ho sabé acabar. Això passava, segons constava en els nostres arxius, l'any 452 a Mantua. I Atila ja no fou mai més ell. Passà tot any pensant que un home sol li havia privat de deixar Itàlia sense herba. Es clar que era un Papa, però si enlloc de bones paraules el plet s'hagués hagut de resoldre a plantofades no n'hagués tingut ni per a començar. No haver pogut resoldre un fet a bufes l'anà minant, minant, i aquell home que feu por a tanta gent morí com un pollet al cap d'un any d'haver tingut aquella famosa encarada. El seu darrer pensament fou: " Si ara fos...!

El cas d'Atila-Lleó I ens ha de fer recordar, Nicanor, que el món, amb fantasmes o sense, és una mena de cor general amb solistes. El món en té, sortosament, reserva de solistes. I, paral·lelament, quan surt un solista bèl·lic en surt un que batalla amb les idees. L'home d'armes repeteix que no hi ha cap savi, per savi que sigui, que aguenti una canonada. Però la canonada passa i els pensaments, els bons pensaments perduren. Ja quan els grecs es batien per mar i per terra i gregues i grecs feien reverències als mariscals de camp -els quals llavors eren coneguts d'altra manera-, surten Sòcrates i Plató. August fou dels emperadors que feu anar més temps el sabre, però s'ha de llevar el casc davant Horaci, Virgili i el senyor Livi al qual fa fer la història de Roma, una història, de tota manera, que es veu que algú va pagar perquè la fes... Pensant potser que es parlaria més temps a venir de la gent de lletres que de la gent d'espasa, Teodosi

fa cremar la biblioteca d'Alexandria..."Quin llibre hi ha que faci les baixes d'un cop de sabre?", diuen que va dir quan va ordenar la foguerada. Al costat d'Alexandre, s'hi troba Aristòtil...Els poetes en tot temps han passat gana i, a molts, els versos els han perdut. Lucà feu uns versos satírics contra Neró i se'n feu la pell. Però no fou únicament a Roma que els cèsars tractaren tan malament els poetes. Enric VIII degollà al poeta Howard, potser perquè la gent veiés que degollava altra cosa que reines. No és casualitat, és una cosa pre-establerta aquest dualisme. Quan a Itàlia lluiten blancs i negres, al costat dels generals dels cerxis i donatis, el Dant baixa als inferns en vers en companyia de Virgili...Durant la Guerra dels Cent anys, el senyor Gutenberg fa la impremta...Quan a Rússia hi ha el seu Alexandre, surten Tolstoi, Turguenev i Dostoiewski. En vols més? Quan a Anglaterra s'ho menjaven tot Drake, Raleigh, Hawkins i Companyia, hi ha Shakespeare...Quan es fa la Batalla de Espant hom donà moltes creus i medalles, però ni Don Joan d'Àustria, ni el marquès de la Santa Creu ni Andreu Dòria feren El Quixot i, molt menys els comandants de Mehmet Siric...Durant la Guerra dels Set Anys en la qual tants generals agafaren fama, els trobadors regalen al món Els Nibelungs i Parsifal a les quals el republicà Wagner hi hauria de posar música. I en aquesta mateixa Guerra Schiller ja feia parlar d'ell i Goethe anava a estudi. En l'època de Lluís XIV hi ha Corneille, Racine i Molière, en la de Lluís XV, Voltaire, Rousseau i Diderot...Venien uns anys, quan Napoleó agafa les coses de França pel seu compte, que tota la història francesa es fa pels camps de batalla. No obstant, durant la Convenció, contra la qual es trencà les dents Robespierre, es fan, enmig d'escopetades i epissodis guerres, el famós Codi Civil, la Biblioteca Nacional i el Museu del Louvre. Durant més de vint anys la història de França és Napoleó. Ningú li fa ombra. Si per cas Tayllorand, ex-bisbe el qual feu bona cara a l'emperador però devia ser una cara especial perquè

se'l troba fent la mateixa cara a Lluís XVIII. Potser el feu emperador un discurs de Fouché a Napoleó, això sí perquè anys endarrera els homes públics feien uns discursassos terribles, i l'anomenà el seu segon, però un segon una mica apagat. L'emperador fou sempre ell, i els pintors del temps, per a tenir-lo content, el pintaren més guapo que del compte. A David, perquè el pintà agafant la corona de les mans del Papa, l'anomenà el seu primer pintor. "Que es vegi que la corona me la poso jo" diu la gent de casa que va dir al pintor. Tenia una sèrie de pintors que li pintaven batalles, entre ells Philippoteaux i el baró Gérard. Ingres va ser dels pocs que el pintà vestit de paisà. Com se sap el pintor Ingres tocava el violí a estones perdudes. L'emperador ho sabia, i, descontent perquè no l'havia pintat ni amb un mal sabre, és quan deia que la música era una fressa agradable... El cas de Napoleó és, potser, la única excepció a la regla, perquè ja les coses normals, quan la Revolució del 1848, ja que hi ha vegades que les revolucions són coses normals, tenim Lamartine. Amb l'altre Napoleó, tens Victor Hugo. No falla, és un fet natural que es correspon com es corresponen les falles marines amb les alçades de les muntanyes. La llista seria llarga... El Kaiser-Tomas Mann, Mussolini-Pirandello, Hitler-Einstein... I quan al país hi ha guerra civil i canonades a Cuba, el poeta Verdaguer agafa nom amb l'Atlàntida. I quan les canonades feien Massa por a la gent de lletres, sortien els músics, els quals, amb sonates en re menor i simfonies en la major es podien atrevir a dir el nom del porc amb semifuses a tots els que navegaven a contra-corrent. Quantes coses podrien haver dit, si no les han dites, amb solfa Bach, Beethoven, Mozart, Grieg, Clapin, Falla, Casals... I perquè la gent s'estimi més sentir òperes que sentir canonades i les pugui anar a sentir mudada fan els possibles Weber, Wagner, Bellini, Verdi, Gounod, Bizet, Massenet, Rimski-Korsakov... Ací, dius? Ací quan s'acaba de perdre aquell imperi que no s'hi ponía el sol inventen les

sarsueles i tothom content! Nous nous fan parlar més d'ells que dels generals: Marx, Lenin, Jaurés, Pau Iglesias... Durant el sabre de la primera Dictadura, entre els que criden hi ha Unamuno. Durant el de la darrera entre els que no podran cridar més hi ha Garcia Lorca...

N'hem vistes moltes a través dels segles, Nicanor. Ara, el nostre millor temps fou el temps que els homes en diguéren Romanticisme. Encara hi havia una mica de per, deixia del Renaixement durant el qual la gent s'entestava a fer les coses que ja havien fet grecs i romans, i era el temps ideal. No sortia gaire gent de nits i, si ho feia, sortia amb capa, espasa i punyal. Era un temps de sentimentalisme, de generositat, de misticisme, de fantasia i de Manon Lescaut. I de nacionalismes, que sempre han estat la meua flaca. Era el temps que les dones treien partit de posar els ulls en blanc, i que els enamorats es declaraven en vers. Era el temps que un adulteri era un adulteri i la gent de lletres els feia arribar al públic i el públic en feia cas i sempre en volia més. No com ara que passen desapercebuts. Per un sí femení, la gent es matava o es batia en duel. Per a batre-s'hi només calia trobar una dona que digués "no" i donar un cop de guant ben donat a la galta del competidor al qual havia dit "sí". Els padrins eren en gran nombre i sempre disposats. Es posà de moda batré's en duel. Es bateren enamorats i homes de negoci, diputats i periodistes, parents d'embarassades i seductors. S'hi havia de mirar molt en aquell temps a contradir a la gent. Una mala contesta a un contra-opinant significava la visita de padrins amb un: "Trieu l'arma!". Era la temporada dels suïcidis i dels grans amors. Nosaltres deixàvem passar que una minyona s'enamorés d'un conductor de diligència, però tenim algú que ha intervingut en què de la minyona se n'enamorí un ministre, o d'una marquesa un bandit de camí ral. Els llibres parlant d'aquests episodis tenien la vida guanyada. Al país una poeta feia robar una novícia d'un

convent, cosa que estava rigorosament prohibida, però com que ho feu en vers, el poeta fou coronat en temps de la reina Isabel. L'obra ha estat la més representada de tots els temps, tant, que un 98% del habitants de la nació saben aquella versos de memòria. Sí, era un bon temps aquell, i hi han actuacions nostres en atacs de gelosia, en la fabricació de lleis, en l'invent de la lletra de canvi, en el planteig d'eleccions i en el de camises de dormir. I, cada dos per tres, alçaments i sollevaments, i govern ve i govern va. Tot això durà bé fins a la meitat del segle passat. De llavors cap ací tot ha anat canviant, la por ha anat passant, han vingut guerres que no han arreglat res, l'aviació, els homes han perdut el seny i pots assegurar que la majoria dels disbarats de pes que s'han portat a cap aquest darrer temps s'hi han portat sense intervenció directa de fantasmes, almenys de fantasmes associats. Els que malgrat intervencions anteriors pensàvem que el món es podia corregir ferem refer les Olimpíades on s'havien de trobar homes de totes races, creences i sistemes de govern, i quan a n'els que hi intervinguérem els president ens tenia medalles preparades, ja veus com va acabar la que es feu a Munic!. El president feu més que santament al dissoldre la societat.

- I...em permetes una pregunta, Tomàs? I amb Luard, què?

- Amb aquest, res! És un fantasma renegat. És el que ha fet més mal de tots els que conec. Mira, no em vull enutjar...Quan es veié valent perquè els seus guanyaren la guerra d'ací es mofà de mi, i se'n tornà a mofar quan els nazis tenien Europa agafada pel coll. Quan va perdre la guerra gran el vaig cercar pertot. No el vaig trobar. I mai ha vingut a cap reunió oficial perquè si arriba a venir...

- Ja ha passat temps, Tomàs...

- Micanor, un fantasma enutjat, i més si és un fantasma com jo, és una mala cosa i quan algú se m'entrevesa...Abans d'esclatar la guerra

d'ací ben poca gent sabia que alemanys i italians hi estaven compròmesos, ni nosaltres. Però Lluard ho sabia. I sabent-ho em deia que no em basquegés, que era qüestió de vuit dies. Jo va ésser un temps que va arribar un moment que em creia a punt de què el País tornés a recobrar furs i privilegis. Era la cosa lògica, no, després d'haver guanyat al Principat i tenir els fronts a l'Aragó... Portat pels seus instints totalitaris, feu desertar gent, en feu amagar, desvià bombes, feu provocar una renyina a casa mateix entre la Generalitat i part de sindicats reclacitrants, quina renyina feu un mal dels que no tenen remei... Jo no em vaig moure del País llavors que prou feina hi tenia. Vaig fer moure gent de fora i no van poder fer altra cosa que fer inventar el Comitè de No Intervenció. Vaig anar a demanar ajut al president, i amb la rebuda que em va fer ja vaig veure que l'ajut estava donat però a qui jo no volia. Uns treballs que feu Lluard quan era un fantasma honest amb els aconteixements de la Reforma -el president tenia vel.leitats reformistes- pesaren més, vaig veure, que totes els que jo havia fet durant anys i anys. A mi la Reforma, mira, si havia de venir que vingúés, però la vaig maleir quan em cremaren a Miquel Servet el qual era del País... Quan Lluard anà a demanar un cop de mà a la presidència pel bàndol del sollevament va dir que estava d'acord amb mi! Jo vaig intentar aclarir colls, però...

"Un fantasma, i molt menys jo -va dir el president-, no es pot tornar endarrera quan ha donat una paraula. Lluard m'ha dit que si guanyaven les esquerres no hi serien a temps". Jo li vaig contestar que es podia no ser d'esquerres però que tampoc s'havia d'anar declaradament a favor de les dretes les quals si guanyéssin ens ho farien pagar car a tots. "Tomàs, tu ho veus així perquè ets un fantasma separatista", em va dir. Jo vaig pledejar fort, com un separatista de debó. Vaig dir que potser havia arribat el moment, si el País podia ser lliure, de deixar-ne de ser de separatista, i que si el País fos lliure hi hauria

dretes i esquerres, de la mateixa manera que hi hauria advocats i plan-
 xadores, dentistes i camèlics, tocadors de fiscorn i carlins, treba-
 lladors i esquena-drets, polítics i anarquistes, com hi han en tots
 els països lliures...Veig invocar intervencions conjuntes amb ell en
 anades a Amèrica, en canvis de governs, en resultats electorals, en
 l'escalada femenina a les altures per a demostrar al món que reis i
 ministres, marquesos i banquers perdien l'ofici davant unes cames ben
 fetes..."Mira, Tomàs -digué el president ja trontollant una mica-, jo
 el que no vull és que us bateu fantasmes amb fantasmes...No ho sé, al-
 guna solució trobarem. Potser després d'aquesta de guerra en vingui
 una altra i les coses mudin. Els mals no duren sempre. Podem tornar
 a fer fer eleccions si cal. Jo no t'asseguro quan es faran, però es
 faran. Nosaltres podem esperar anys i no passa res, som a temps a tot.
 Potser sí que Luard va equivocat, però nosaltres també ens podem equi-
 vocar. I no vull que te'n vagis malcontent. Et prometo unes eleccions
 Tomàs!". Ho va dir convençut? Ho va dir per a fer-me content perquè
 no em batés amb Luard?. Ja has vist com acabà la guerra d'ací. No hi
 ha perdó per Luard. I ja has vist què costà al món acabar la guerra
 que seguí a la nostra. No, no hi ha perdó per Luard. Sí, hi han hagut
 eleccions però han aprofitat fer-les després de tants anys de no fer-
 ne que la gent no sabia votar. Després, amb aquestes computadores elèc-
 triques de comptar vots, nosaltres no ens hi hem pogut ficar, i han
 acabat guanyant els que no han votat. Les coses han canviat molt a-
 quests darrer temps. Els homes ens han passat al davant i qui digui el
 contrari no sap el què diu per fantasma que sigui. Sembla que les no-
 ves generacions haurien de canviar els sistemes que prevaleixen, que no
 valen, és ben vist. Però les noves generacions en fan por. Van curtes
 de rebre. Jo he contemplat durant segles infinitat de plantofades con-
 tra jovenets que no creien. N'hi havia, ja se sap, que no hi havia plan-
 tofades que hi valguessin, però en general les plantofades eren efec-

tives. Un temps s'establí un límit per a bufetejar menors d'edat. A partir d'aquest límit els menors ja anaven per a majors, s'hi tornaven o marxaven de casa. Ara la por de què marxin de casa més aviat que del compte evita plantofades prematures que són les que valen. Quan el cervell és poc gastat recorda les primeres impressions durant anys. Una plantofada a temps és sempre saludable i els menuts normals se'n recorden. Avui els menors tenen carta blanca autèntica, sobretot a ciutat. Abans, una mala resposta, una paraulota o una entremaliadura eren causa d'un parell de bufes i el menut s'hi mirava a tornar-les a provocar. Avui, a molts pares, les sortides i paraulotes dels menuts els fan una gràcia indecible. I, com que els menuts no reben, se'n valen i van a més. Aquesta condescendència portarà maldecaps en gran. Ai d'aquell que arriba a gran sense que tingui cap bufa paterna per a contar! I això serà fatal en tota mena de relacions: internacionals, interurbanes i intersexuals. Que un sexe durant segles fos un misteri no estava bé, però que ara el sexe sigui tan poc considerat com treure's l'americana, tampoc ho està. I no parlem de les joguines! La mainada d'ara té les que demana i, de tantes que en té, no sap amb quina jugar.

- En té la mainada rica, Tomàs - apuntà Micanor que aquella nit havia passat molta estona escoltant i callant.

- Sí, sempre n'ha tingudes més i en seguirà tenint mentre hi hagi tanta diferència entre rics i pobres, però la mainada no rica també té més joguines que les que hauria de tenir. La mainada pobra-pobra no les té les joguines de la mainada rica, però les vol tenir i no ho enten ella que no les pugui tenir. D'aquesta diferència inicial de joguines en ve la mala disposició dels pobres contra els rics. Hi ha molts menuts pobres que han rebut per a voler un juguet de menut ric. I d'aquestes rebudes se'n recorden sempre els menuts que no s'avenen a conformar-se... Perxò, entre altres coses, jo ha deixat la ciutat.

A muntanya, els petits quan fan coses mal fetes encara s'han de posar més d'un cop les mans al clatell en defensa pròpia. De tota manera així que poden se'n van a vila a fer de manobre...

Durà tota la nit aquella xerrada entre Tomàs i Nicanér. Passaren revista a molts temes, discutiren decisions de Madrid, de Paris, de Washington i de l'Arabia Saudita, i al final Tomàs digué al seu amic:

- Fas bé d'agafar-t'ho fumant havans. Ara, recorda que d'havans només en fumen els rics, i si mai les coses es posen delicades...

- Fumaré fàries, que estan a l'abast de més gent...

Un dels pocs sabuts que creu en fantasmes a la vila, és el pastor Setpous. Tomàs ho sap i aquella nit està prop seu mentre Setpous monologa fora el corral, sense poder dormir.

...i això és cosa de mals esperits. Tinc el dos millors gossos de la contrada que dormen al defora de la cleda i tanen un dormir tan lleu que els desperta la caiguda d'una fulla. I de tant en tant algú em roba xais. I no són els llops perquè al rodal han passat de moda, com els lerrouxistes...Mals esperits o fantasmes.

- Vols dir? - diu Tomàs.

- Clar que vull dir. Qui vols que sigui si no?

- I què vols que en faci un fantasma d'un xai?

- Quelcom en deu fer. Potser se'ls ven.

- Jo et dic que no és cap fantasma.

- Com ho saps?

- Perquè jo en sóc un. I si jo no ho sé...

Per estrany que sembli el pastor Setpous no s'esvera gota. I contestà:

- Així callo. I m'agrada saber-ho perquè la gent em te per tocat del bolet perquè crec en fantasmes.

- Doncs no és cap fantasma qui et pren els xais. És el carnisser nou. I no te'ls pren a la nit sinó quan tu i els gossos, segurs que a n'a-

quella hora no vindrà ningú, feu migdiada.

- El gran sapastre! I tan l'amic que em fa. Quan baixo a vila "No vols beure, pastor?, i "Pastor, fuma i guàda't el paquet..." I jo que deia a tothom que el carnisser nou era un gran home!

- Doncs és ell.

- I com ho saps, tu?...Es clar, ho deus saber tot, tu.

- Home, tot no...

- Segur que vas intervenir amb el casori de la noia Faluga i l'hereu Vidal!

- Veuràs...

- Es que no el va entendre ningú aquell casori! La noia Faluga, la vila deia que més aviat era de la mànega ampla, i anar-se a casar amb l'hereu Vidal...Jo ja ho vaig dir, això és cosa de fantasmes. Que la protegies tu a la noia Faluga?

- Mira, a la noia Faluga la va enlluernar l'hereu Vidal. I quan la va tenir ben enlluernada li va dir: "Faluga, això s'ha acabat. A casa no ho volen...". La noia Faluga, pobreta, tingué dels homes un molt mal concepte, i jurà que no l'enlluernaria mai més cap i que faria rodar el cap a tots els que podés. I es posà a fer enraonar a la gent. A mi em feu molta pena aquella noia de vint anys fent-los servir per altres coses de les que han de servir, i la vaig fer somniar cada nit a l'hereu Vidal. Al principi l'hereu aguantà bé ja que era una bella cosa somniar amb la noia Faluga, però un fantasma no pot anar barroer amb les seves intervencions i vaig seguir omplenant-lo de noia Faluga no sols de nits, sinó de dies i tot llaurant, menjant i fent el "tresillo". Contra tot això, repetit, no hi ha hereu Vidal que hi valgui. I l'hereu es presentà a casa la noia Faluga i davant tota la concurrència va dir que aquella dona era seva i de ningú més. I s'hi casà. El pare Vidal anà a trobar al rector:

- Es que aquesta noia es pot casar, mossèn Nadal?

- Tota parella que els dos hi vinguin bé es pot casar. El que no em puc casar sóc jo, senyor Vidal.

El primer temps, la noia Faluga volia fer la pau de la primera deixada de l'hereu, però jo, amb un tractament especial li vaig treure del cap aquells mals pensaments repetint-li que el seu matrimoni havia estat una bella victòria d'ella, i ara...

- Ara un no pot viure sense l'altra. Jo sempre ho he dit que els fantasmes també feien altres coses que fer por a la gent. Devegades tinc els meus dubtes però. Ara mateix, et sento però no et veig... Es veritat que si voleu podeu entrar pel forat d'una clau?

- Hi ha vegades que sí.

- I us podeu convertir en un clavell, un raig de lluna o un coixí d'un llit de sis pams?

- Home...

- A mi ja em pets ser franc. Jo sóc un defensor vostre.

- Si convé podem fer moltes coses.

- I omplenar un sac de gemecs i arrossegar cadenes?

- Sí, però generalment si mai sents gemecs i arrossegament de cadenes t'hi fas a cops de pal i veuràs que te les heus amb un home que vol fer el fantasma. Molts l'han fet sense anar-hi disfressats.

- Però vosaltres d'on veniu, qui us ha donat carnet d'identitat...

- Nosaltres existim d'ençà que els homes agafaren por. Som una creació del pensament humà. Són els homes que ens han inventat fa segles i ara ens han de rosegat.

- Però tu et pots tornar com jo, com el vicari o el comandant de la guàrdia civil?

- Jo em puc tornar tot allò que els homes es pensin que em puc tornar.

- Es de mal entendre això per un pastor com jo. Veuràs, si us podeu ficar pertot, podeu veure dones en camisa?

- Home, pastor, jo sóc un fantasma seriós i amb molts anys a sobre!

- Perdona, però si tu no les hi vols veure, no me les hi podries fer veure a mi? Però no de pensament, de debó, de debó, i, si fos possible, a l'hortolana Marcelina que fa tres quintars!

- No en podries demanar res millor que això?

- Hi ha gent que en aquest món va alienada per a fer quartos, ser governador civil o comandant de marina. Jo hi vaig d'alienat, i no ho he dit mai a ningú, només a tu, per veure l'hortolana Marcelina en camisa. Donaria el ramat, que és la cosa que estimo més del món, per veure-la-hi...

- Bé, i després què?

- Després, res. Quan algú em preguntés, Pastor què has fet en aquest món, he vist l'hortolana Marcelina en camisa, diria.

- Pastor, a mi hi ha hagut gent que sense saber-ho m'ha demanat grans coses.

- Per a mi la cosa més gran és la que t'he demanat.

- Jo de tu ho provaria amb un parell de xais. No trobo molt car un ramat per veure una dona en camisa.

- Encara que sigui l'hortolana Marcelina?

- Prova-ho. Ara, jo no sóc responsable del després, eh?

El pastor ho provà. Però no amb un parell de xais com se li havia recomanat, sinó amb quatre. Tomàs tingué raó, i no en calgueren més que dos per la primera sessió. Però hi hagué després. Quan el pastor Setpous hagué vist l'hortolana tal com la volia veure, la volgué contemplar amb més detall. Ja la hi contemplà, però se'n feu el ramat...

Del ramat només n'han quedat els dos gossos, i cada dia el pastor Setpous sortia a engegar un ramat imaginari amb els dos gossos que anaven i venien seguint les indicacions del pastor. Fou quan la gent digué més que mai que el pastor estava tocat del bolet. Tomàs ja havia avisat que hi hauria un després, però els homes, una vegada més, no ha-

vien volgut creure.

Si, Luard es presentà al Petit País de Tomàs. S'adonà, enutjadíssim, que si bé els acèrrims com el seu odiat enemic no eren molts, els de posar la bandera al balcó havien crescut en proporcions alarmants. Va presenciar un onze de setembre que li feu destil·lar fel tres dies seguits. Mobilitzà els pocs elements actius amb què comptava i feu dir a la gent que manava sense manar oficialment que el m rill tornava a ser al Petit País de Tomàs, que si no es tallaven les ales als catalanistes mai en tindrien prou, que de moment s'acontentarien amb un Estatut, però que d'amagat no pararien fins que tronessin al temps de Pere el Gran, que ja sabien els que no manaven oficialment quin temps era! Trobà ressó i veus escoltades anunciaren el perill. I res de reconciliacions, feia dir Luard a la seva gent. Són els mateixos del Front Popular...S'han de mantenir els mateixos sentiments de quan la guerra estava al ple...I abans de la gran trobada amb Tomàs, que un dia o altre tindria lloc, decidí anar-li malmenant la parròquia, fer-li la vida impossible...

Mariagna, blincadissa i bruna, s'havia casat amb Joan Comell, fill de Pere Comell el qual fou oficial de Negrin. Joan treballa a casa el senyor Corredor i porta una raonable setmanada a casa. El matrimoni Joan Mariagna és una matrimoni de somriures, com tots els matrimonis que comencen i tornen de plaça bé. Luard omplena el cap de coses al senyor Corredor, sobretot els dijous que era el dia de Luard. Li diu que el milió de morts que algú ha comptat fou enterament culpa dels roigs ja que si no n'hi hagués hagut tampoc hi hauria hagut el milió de mrts. Li diu cop i recop que els roigs preparen secretament tornar a manar amb tot el què vol dir això pels compte-correntistes, les ncies solteres i les anades d'incògnit a Barcelona...El senyor Corredor acaba do-

nant-se i acomiadant a Joan. Els somriures matrimonials s'acaben al convertir-se Joan amb un sense feina. I perquè tot arribi a orelles de Tomàs el qual feia vida a la platja, Luard, vestit de pontifical, surt a la conquesta de Mariagna...

-...i prefereixo el meu marit amb calces de vellut que vostè nudat!

- En aquest món, senyora, per a viure es necessiten diners. I jo en tinc molts. De vostè depèn que ens els partim. Va durar un temps que això era molt mal vist, però avui és una cosa que la gent s'hi va acostumant. I moltes ho fan de franc. Jo, ja veu, li ofereixo partir-nos el capital que tinc. I, a més, ningú n'ha de saber res, ni el seu marit...Després, ja ho sap que el seu marit és roig? I que vostè és massa guapa per un home d'aquest color?

- Ni vostè, ni aquesta corbata que porta li arriben enlloc al meu marit!

- I com aniran a plaça la setmana que ve?

- Vostè sap què guanya, avui, una dona de fer feines a hores? Encara tinc aquest recurs.

- En quatre dies deixarà de ser la Mariagna que és avui.

- S'ho pensa. No sap com s'ho prenen les dones de fer feina que treballen a hores? Es veu que no n'ha tinguda cap a casa...

Tothom se falles en aquest món, i Luard no hi havia comptat amb la sortida de les dones de fer feina a hores... Trobaria un altre camí per a donar mal viure a gent de la vila de Tomàs. Fa un anònim a Joan dient que la dona l'enganya. Joan no enfa cas perquè d'ençà de la conversa que Mariagna va tenir amb Luard, si ja abans Joan deia que tenia una dona que era com un caramel, ara ha de dir que, almenys, era com dos de caramels. Fallant amb l'afer Mariagna, Luard ataca a Joan. Porta dones ben disposades al seu abast, i el provocador veu desorientat que se n'aprofiten els veïns de Joan. Les dones havien entès malament el número de la casa on vivia Joan, o aquest no movia

els ulls de la inabordable Mariagna. Luard insisteix amb procediments variats. Arriba a pensar, al veure el resultat negatiu que són procediments passats de moda. Joan i Mariagna, per a veure si els deixen tranquils, es traslladen a ciutat. Luard no els deixa. Fa arribar un missatge, d'un "amic" dient que proporcionarà feina a Joan. El cita al Bar Nou, de bon trobar. "Portaré un clavell vermell al trau" diu el missatge per tal de que sigui reconegut pel sense feina.

Som al Bar Nou. Hi ha parelles que festegen amb cara d'avorrrerta, sense dir-se res, fumant. Devegades, un dels dos mossega l'orella de l'altre, però amb el mateix posat d'avorrimient, sense convicció. Joan, a vila, encara havia festejant amb un festeig alegre mirant-se la festejadora com si veies qui sap què. És un mal festejar, el de la capital, pensa Joan. I ho endevina.

- Doncs sí, - diu Luard abillat de protector de sense-feina -. La vostra manca de diners té solució. Els bancs.

- Però...

- La dona si no portes diners a casa els cercarà pel seu compte.

- Com ho sap?

- Sóc amic d'un seu familiar. Sé que és de bona casa i que no està acostumada als dejunis, que quan no són receptats pels metges són una mala cosa, ni a passar mesos i mesos amb un mateix vestit. Ella a tu no et diu res, però si li podéssis llegir els pensaments...

- Però els bancs, els bancs... Com en puc treure de diners dels bancs si no n'hi tinc!

- Ara es fa molt això i els bancs no en van pas malament. Tots diuen públicament, els beneficis que fan malgrat les retirades d'efectiu que porta a cap gent que no n'hi té...

- Jo, abans de fer aquesta mena de negoci amb els bancs provaré de trobar feina, la que sigui...

- Mira, prova amb aquesta gent...

I Luard dóna a Joan una llista de personatges de dretes als quals prèviament havia enviat anònims - Luard era un fantasma que creia amb els anònims - dient que la ciutat era plena de roigs que es volien ficar a les empreses amb el sol intent de col·lectivitzar-les.

I el pobre sense feina va tornar una vegada més a casa amb l'ànima als peus.

I Luard segueix el seu programa de govern contra la gent de Tomàs. Per si a n'aquest no havia arribat encara l'atac a Joan, fill d'un comandant de Negrin, Luard ataca la mateixa vila del vell fantasma. A la vila ja hi havia de tant en tant alguna relliscada amb faldilles pel mig, però la gent que no la vivia directament en parlava un dia, o dos, i deia que el jovent ara tenia massa ocasions, i que no tothom tenia de la virtut, l'honra i l'honestetat el concepte que en tenien generacions anteriors, generacions, de tota manera, que malgrat infinites prudències per a veure on posaven els peus, també hi ha relliscaments registrats. I si en succeïen quan no hi havia telèfons i molt abans, deia la gent... La relliscada, abans, era possible, ara és probable. I el concepte de les relliscades ha variat amb el temps. Mai han estat com l'invent del cawcle pel senyor Euclides que fa més de 2.000 anys que l'inventà i es manté inamovible. Segles enllà eren considerades mortals, i més endavant si bé començaren originant grans disgustos aquests han anat perdent virulència amb el pas del progrés per acabar amb el modern: "Què hi farem...!" Quan a la vila es relliscava, se'n parlava més o menys segons la posició social dels interessats, però tampoc se'n derivaven vegues generals ni canvis d'ajuntament encara que algun regidor podés portar la camisa no massa neta. I no és que els fets que es comenten fossin exclusivitat de regidors malgrat que en més d'un ajuntament algun regidor fos coautor d'aquests epissodis, epissodis que normalment solen començar bé i acaben mala-

ment...A la vila, doncs, com a moltes viles i ciutats de països desenvolupats i en pla de desenvolupament, hi havia de tard en tard una relliscada, però és que a la vila, aquells dies, se'n registraren 15 i totes al mateix temps! Allò escamà els convilatans, sobretot pere què entre les escollides s'hi comptava la neboda del senyor notari la qual no se sabia ni que festegés; la filla del rentista Pol a la qual la vila la veia sempre cusint a la finestra del primer pis; la gran del paleta Cusi que sempre deia quan se li parlava d'homes, que ella no estava per a orgues...I, com aquestes, noies considerades de totes prenyes com la minyona de les monges, la vidua del senyor Temporer, que cada tres dies se la podia trobar al cementiri portant rams de flors al seu estimat i difunt marit...la carnissera Matildeta, que si bé era carnissera i soltera, se li sabia que dormia amb un ganivet de tallar carn feta dessota el coïni...La vila no ho acabava d'entendre que rellisqués qui havia relliscat. Molts deien que potser era cosa de fantasmes allò. Un dels que sostenia aquest dir era el carnisser Ramon. I ho comentava amb el llavors pescador Tomàs.

- Però quines relliscades! Fins ara, a la vila, n'hi havia una cada quinqueni, o dues. Tampoc era per a donar anomenada a la vila la qual, si hem de ser francs, tampoc en té per altres coses. Però ara? Ara en tindrà i grossa! I feu un repàs a les embarassades, i totes embarassades de contraban! La majria, llevat de la carnissera Matildeta, totes clientes de casa. I eren tan ben considerades de tothom que a mi la mà se me n'anava a fer-lis bon pes, ja veieu. Això no s'havia vist mai! És que els homes dels pobles veïns es pensaran que les dones de la vila són uns pendons i es veuran en cor amb totes...I les dones d'aquestes poblacions quan vegin homes de la nostra pels carrers tancaran portes i finestres, la majoria, és clar, com si de faunes es tractés! I això pot portar malestars interurbans, i llargs. I la cosa de més mal entendre és que cap, cap de les quinze ha pogut concretar detalls.

Que no saben res, que no saben res, i que les primeres sorpreses van ser elles...El senyor notari provà i provà amb bones paraules d'aclarir quelcom amb sa neboda. Feina en va.

- Però, Quimeta, això no és pas com agafar un costipat, dona, que no se sap com s'agafa. A mi ja m'ho pots dir, jo sóc el teu oncle però també sóc notari i tot quedarà entre nos...-anava dient el senyor notari.

Però la noia, o perquè de debó no sabia com havia agafat allò que el senyor notari en deia que no era com un costipat, o perquè es pensés que son oncle acostumat a fer actes de tot n'aixecaria una del com i el per què de l'aconteixement, no aclarí res...I mireu, mireu que tant el paleta Cusi com el rentista Pol volgueren aclarir coses sense bones paraules! Res a fer. Repasseu-les totes les que han rebut. Jo que sóc de la vila de tota la vida i les conec, me'n faig creus...La burota, sí, la burota Clementina és una dona que passa les nits fent companyia al seu home que fa turns nocturns i diu que no s'ho sap acabar. I qui és que s'hagués pogut mai creure que es trobés en l'estat que es troba la pintora del carrer ample que va coixa, no s'hi veu i no es treu les ulleres ni quan dorm? I la filla del marcant, la qual quan va renyir amb el seu sisè xicot va dir en públic que no es miraria mai més cap home? I les dues noies del policia Tendre que duuen a la caserna i que el seu pare no es cansava de dir que eren les noies més ben guardades del país, voltades com estaven de forces de l'ordre? I la noia del bacallan r, n'hi havia per haver-la deixada com s'ha deixat perquè el seu pare és federal? I la parente del comandant de marina la qual només estava a la vila de pas...En fi, queden, sabudes, la culleiraira i la del Mas Blau, però potser aquestes ja entraven en les rellicades quinquenals. I totes, totes, aquesta falla de memòria, aquest no saber res de res...Això, no dieu, això sembla coses de fantasmes,

ja veieu què us dic!

- Ja ho podeu ben dir, Ramon.

- Oi que sí?

- Sí, i els pescarem.

- Sí però si és un fantasma...

- Jo en conec algun.

- Sí?

- Sí. I si és el que em penso, que segur que ho és...

- Doncs s'hauria de fer un escarment. Les noies i dones de la vila no són perquè un fantasma o dos ens les deixin com ens les han deixades.

- Hi haurà escarment, Ramon. Hi ha fantasmes els quals no val la pena que hi siguin.

- I si necessiteu ajut, jo faig per un, en faran els parents de les que han rebut, i tota la vila. Amb coses d'aquestes no hi haurà dretes, esquerres ni abstencionistes. Tots a la una, com els de la història...!

La cosa era prou greu com per a portar-la a l'ajuntament. I s'hi portà.

- Jo celebraria sessió pública - deia el regidor Cornet, el Petroni de la corporació.

- Ah, fem-la-hi - li contestava el regidor de finances, senyor Honest el qual portava els llibres de les Germandats i Centres Sindicals de la vila -. Jo, fins ara, em puc presentar amb la cara alta a totes les sessions que es facin, siguin les que siguin, tant si són de caire financer com de caràcter amorós.

- Que hi ha indirecta?

- No, Cornet, no et mirava la corbata ara. Jo vull dir que si vols la podem preparar abans la sessió pública. Jo no sé si tu hi tens res a

veure o no amb aquestes quinze noies: ja saps que jo sempre he preferit quadrar un balanç que mirar-me dones, però tothom sap l'anomenada que tens i si alguna d'aquestes noies t'acusa encara que siguis innocent, qui hi perdrà serà el partit, saps?

- Gràcies, Honest, per això de l'anomenada. Sí, les dones a mi me'n farien desquadrar més d'un de balanç si em dediqués a la feina que fas tu, però podem fer sessió pública sense cap por. Jo sé que hi ha regidor que tira pedres i amaga la mà. I potser hi hagi sorpreses i ens valgui per atacar les esquerres. I si alguna noia d'aquestes diu el meu nom serà per despit, precisament perquè hi he passat de llarg...

Hi hagué sessió pública. Mai cap ajuntament havia registrat una assistència tan nombrosa com aquella. Hi va haver gent que dues hores abans de començar l'acte ja tenia els seients ocupats. El botiguer Trinxant, que feia negoci en tot, arribà a vendre entrades dels primers rengles destinats al públic.

El secretari dóna lectura a l'acte de la sessió anterior. Era molt llarga, algú del públic s'impacienta i diu que no cal que es llegeixi l'acte que s'aprovarà igualment. Se senten uns aplaudiments i l'alcalde diu que si el respectable no calla farà desallotjar el local, cosa que pot fer, recalca, encara que hi hagi democràcia... La primera intervenció del principal de l'ajuntament fou més o menys així:

- Ens trobem, senyores i senyors, davant d'un fet, millor dit, d'uns fets, els quals com saben tots vostès, a la vila mai n'havien tingut lloc de semblants. Una embarassada particular, és una cosa. Ara, una de col·lectiva n'és tota una altra. Temps passats les col·lectivitzacions es van posar de moda...

- Proteste! - diu un regidor d'esquerra -. Les col·lectivitzacions a les quals vostè es refereix no tingueren res a veure amb dones embarassades. I pel seu govern, totes les que ho foren en aquell temps, ho foren amb coneixement de causa.

- La protesta constarà en acta, però em sembla que hem començat massa aviat a protestar. Deia, doncs, que, sembla que sense ningú comptar-hi ens trobem, de cop, davant quinze dones en estat.

I comencà el picat.

- Qui ha estat?

- D'això hem vingut a parlar.

- Les dones, les afectades, què diuen?

- Res.

- Les dones, quan convé, saben guardar secrets.

- Es que aquests secrets estan molt a la vista.

- Elles sostenen que no hi han tingut art ni part.

- El part ja vindrà.

- Un regidor d'esquerra no s'ho ha d'agafar a broma això!

- Hi ha qui diu que és cosa de fantasmes...

- Jo mai li he dit a vostè que les coses que han passat a Rússia fossin coses de fantasmes.

- S'ha errat, senyor alcalde. Qui ha parlat de fantasmes ha estat, aquí, el regidor Salem el qual fins ara era de dretes, almenys que s'hagi passat.

- Jo ni m'he passat ni em passaré mai!

- No comencem fent política, que el que anem a discutir no hi té res a veure.

- No se sap. Hi ha polítics els quals, de vegades, són homes com els altres.

- No es diu que és cosa de fantasmes? Tenim el regidor de Sanitat, el qual és metge. Doctor Ciu, pot un fantasma convertir-se en pare de família?

- Clínicament, no. Ara, tot depèn que les dones i noies motiu d'aquesta sessió s'ho pensin que han tingut tractes amb fantasmes.

- Descartem, doncs, que els autors dels fets hagin estat fantasmes?

- La ciència no ho pot admetre.

- Bé, la ciència d'ara. La ciència ha hagut de rectificar moltes vegades. Recordi que la ciència es reia dels virus perquè deia que eren uns elements que no es veien.

- La ciència d'avui, amb jo al davant, no creu que si hi ha fantasmes tinguin virus de cap mena, i menys esperma. Ara, si la ciència del demà ho demostra i jo sóc viu, amb molt gust rectificaré.

- Gràcies, doctor.

- Això és una sortida de compromís dels que diuen que sí i que no tot a la vegada.

- És una intervenció centrista.

- No hi tornem i no us fiqueu amb nosaltres, que us donarem Estatut sense haver-hi república.

- També en donareu a ne'ls que no n'havien demanat mai. Seran estatuts standarditzats, com si fossin "cupos" repartits pel Servei Nacional del Biat.

- Què voldria, vostè, un Estatut separatista?

I una veu que ningú va saber d'on venia ni qui la deia va dir:

- És clar que sí!

La gent es mirà intentant descobrir l'autor de la frase. Fou debades. Una cortina s'obrí i es tancà sense que ningú la toqués. Uns convilantans que s'esperaven al carrer perquè no havien pogut ficar-se al saló de sessions i alguns d'ells malgrat haver pagat entrada al botiguer Trinxant, veiéren sortir per una porta excusada de la Casa Consistorial, al pescador Tomàs.

L'extrema esquerra parla:

- Tot plegat no és altra cosa que una conxorxa que vol espatllar la democràcia, que en altres llocs s'ha manifestat de diverses maneres i ací embarassant-nos dones.

- Això mateix, home... Les democràcies s'espatllen així...! Exagerats,

carai!

- Pels que volen aterrar democràcies tots els procediments són lícits. I ací, tant com no es provi el contrari, totes aquestes embarassades que es dicteixen són degudes a elements ultra-drets.

- Protesto! Repasseu la tendència o procedència política de les dones tocades. La majoria són de dretes. És que algú amb prou senderi, si és que té senderi qui ha fet aquesta declaració, pot creure que la gent de partits de dretes s'hauria ficat amb dones de la seva mateixa creença? En tot cas, si algú de nosaltres hagués volgut fer trontollar la democràcia ho hagués enllestit assaltant dones d'esquerra. I si mireu la llista n'hi ha tres, i encara n'hauriem de parlar si en són o no.

- No em negarà que el bacallaner, el qual és un federal de tota la vida tingui una filla de dretes.

- No, aquest no, veu.

- I el paleta Cusi?

- Aquest quan era manobre sí, ara...

- A veure si resultarà, segons vosaltres, que en aquesta vila tots som de dretes. I hi ha tanta esquerra com abans, si no n'hi ha més. Resultats electorals canten!

- Jo torno a repetir que es fa una qüestió política de la unió d'aparells de reproducció que no hi tenen res a veure.

- D'acord, però perquè tinguin lloc unions d'aquesta mena hi ha d'haver consens, o no? I aquestes dones neguen que l'hagin tingut.

- En casos semblants, les dones sempre el solen negar.

- Alto! Estem tractant massa lleugerament l'honor de les nostres dones, que és l'honor de la vila. La cosa és prou important perquè el poble vegi i senti les interessades!

Un gran aplaudiment no deixa sentir durant uns moments les intervencions dels regidors.

- Silenci, o es continua la sessió en privat!

Sí, les portaren a la sessió a les quinze dones. La vila, segura que les quinze havien estat objecte, fora dues, d'un atac inexplicable, les acullí amb una nova manifestació d'entusiasme i solidaritat. Les dones de dalt l'empostissat municipal, saluden repetidament. Les tres, de quina afiliació duba un dels regidors, saluden amb la senyal de la victòria alçant els dos dits que alçava el Premier Churchill quan no es pensava guanyar...

Fou una ben memorable sessió aquella. Cada cap de grup feu tota mena de preguntes a les quinze ja famoses convilatanes. El resultat fou el pobre resultat ja obtingut pel senyor notari...

- Ha estat algun regidor?

- No.

- Ha estat algú el qual encara que no sigui regidor pertanyi a algun partit polític?

- No.

- Ha estat algun anarquista?

- No.

- Algun militar?

- No.

- Algú dels assistents a la sessió?

- No.

- El sagristà nou?

- No.

- Però algú ha estat, senyores meves!

No s'aclarí res. Sí, quelcòm havia succeït, deia l'una i l'altra -ja veuen els resultats -, però cap sabia com havia anat. A noves preguntes les quinze contestaven amb quinze alçament d'espatlles.

- Doctor Olliu, veurà, la ciència d'avui pot saber si aquestes dones ho estan d'embarassades o ho sembla?

El doctor Olliu diu que sí el senyor alcalde li'n dona permís les exami-

narà. L'alcalde l'hi dona. Hi ha un petit desengany entre el públic al veure que l'examen es porta a cap en les habitacions privades de l'ajuntament...Estones més tard, el doctor Oliu fa aquestes manifestacions als assistents:

- Senyores, senyors, poden estar tranquils. Les quinze mostren senyals innegables d'anar camí de la maternitat...

La declaració oficial de la corporació fou que el cas era del tot incomprendible, i que si les dones no podien saber de quina manera tingueren lloc els incidents que motivaren la seva presència en una sessió municipal pública, s'havien de declarar lliures de culpa. També es feu constar en aquella declaració que, a proposta del regidor senyor Portús, en honor d'aquelles quinze convilatanes que l'havien perdut en circumstàncies inexplicables, i sacrificant-se potser perquè la vila no patís altres mals majors, cada any es declarés dia festiu, mentre al país s'aguantés la democràcia, el dia que tingué lloc aquella sessió històrica...

Joan tornava una vegada més a casa amb aquell aplanament que s'hi torna quan es cerca feina i no se'n troba. A vila, quan ell hi era, se sabia d'algué, no addicte al sant treball, el qual només anava a cercar feina a les fàbriques que sabia havien acomiadat gent en els temps dels tres jornals. Però Joan no era d'aquests. Ell volia treballar per Mariagna la qual si bé somreia com sempre, els somriures eren d'un temps a n'aquesta part amb menys quirsats que els d'abans. Pensava amb això i amb la solució no prou compresa dels bancs. I mentre pensava això s'escaigué que passà davant la fleca del senyor Batet on hi tingué lloc un episodi de pes. El flequer Batet era un flequer que pesava com una saca de farina d'abans de la guerra: molt. Els flequers, i sobretot els flequers de pes, a l'estiu solen treballar amb poca roba, cosa que no

és cap novetat ja que a l'estiu la gent que treballa amb foc a la vora i ho fa amb massa roba no fa res de bo. La flequera, la qual era una gran flequera, baixava de tant en tant a l'obrador on el flequer Batet i l'ajudant Samuel fabricaven pans i barres, coques i llonguets, i s'emportava graciosament cap a la botiga panestres de pa fresc sortit del forn, bonic de color i delicat de flaire. No era rar, doncs, que la flequera aparegués en públic una mica enfarinada. Alguna vegada l'ajudant Samuel li tirava alguna floreta a la flequera però sempre davant del senyor Batet el qual hi reia com un babau al sentir-les.

- Carai, flequera, si que anem a la fresca avui!

- Doncs mira que si jo gosés cada vegada que baixo al forn ho faria ben lleugera de roba.

- Si ha d'anar per mi no us n'esteu, flequera! - deia l'ajudant.

Però com que era un ajudant més aviat blincadís i una mica fet el senyor Batet s'ho seguia prenent amb mitges rialles. I un dia que el senyor Batet era a fora a comprar un cotxe nou, la flequera baixà a l'obrador com si ella fes els pans. Quan tornà, el senyor Batet trobà farina al llit. Se la mirà uns moments. "A casa n'hi ha pertot arreu de farina... Aviat pensem malament de les dones, sobretot els flequers..." pensà el senyor Batet. I pensà també que aquella farina li havia deixada ell abans d'anar-se'n perquè en duia al cim molta més que la flequera. El senyor Batet està tres dies fora.

- Vaig tres dies a Montgros - diu a la flequera - on m'hi han proposat comprar uns camps de blat i els vull veure, sents?

Quan tornà qui trobà en lloc de la farina fou a l'ajudant Samuel el qual amb la flequera s'havien errat d'un dia.

- I a tu et vaig llogar per ajudant de forn i prou! - deia a grans crits el senyor Batet al temps que empenyia l'ajudant Samuel fora de la fleca.

- Home, al menys deixeu-me acabar de vestir... - gemegava l'ajudant.

- Res, l'únic d'aquesta casa que tinc dret a deixar farina on em passi.

pel cap sóc jo!

L'endemà posà un anunci a la fleca que deia: "Es necessita ajudant, casat, i que tingui la dona guapa". Fou quan el flequer posava aquest anunci que Joan passava pel davant de la fleca. Al cap de poc s'hi presentà portant un retrat de Mariagna.

- Fem jo i aquesta? preguntà al senyor Batet mostrant el retrat de la seva dona.

I fou així com es col·locà d'ajudant de flequer. I tornà a portar setmanades a casa. I Mariagna tornava a somriure com abans. Luard s'enutjà d'allò més del fracàs que tingué amb Joan, i començà un nou atac. La flequera, d'ençà de l'episodi anterior tenia prohibit baixar a l'obrador amb poca o molta roba. Era Joan qui pujava a la fleca els panes tres de pa. El senyor Batet al veure que el noi en feia molta via de baixar del taulell de la botiga, li digué:

- Que no t'agrada mirar a la flequera, Joan?

- Ja és una bona flequera, ja, senyor, però sense desmerèixer-la-hi amb la dona ens portem molt bé i més ara que puc tornar a portar diners a casa.

- Que no n'hi portaves fins ara?

Joan flaire perill.

- No...sí, no massa.

- De què feies abans de venir a casa?

- Una mica de tot...

El senyor Batet veu que l'ajudant nou no volia parlar de temps passats. I no insistí. L'endemà rebia un anònim de Luard, el qual com se sap era un fantasma que n'era partidari, dient-li que l'ajudant era fill d'un comandant roig, i empaitador de flequeres. El flequer Batet, el qual havia fet molts quartos abans, durant i després de la guerra, no feu massa cas de la primera part de l'anònim. Es limità a preguntar a Joan si

vivia amb el pare.

- No, marxà a França i no n'hem sabut més res...Que tinc de plegar?

- No, no...Per què ho dius?

- És que hi ha gent que si el pare d'un...

- A casa, noi, si no et mires malament a la flequera hi faràs anys. Jo també la vaig fer la guerra, i quan es va acabar, sort de ser flequer! Quan vaig anar a demanar a la que avui és la meua dona, el meu llavors futur sogre, el qual havia estat comandant del costat que va guanyar i que sabia amb qui l'havia feta jo, la guerra, va contestar a la comandanta al sentir-la posar inconvenients al casori:

- Si, bé, però si és flequer...

- Gràcies, senyor Batet. I a la flequera, si vol, ni me la miraré.

- No, això tampoc, home! A mi m'agrada que se me la mirin. Tenir una dona guapa i que la gent no se la miri és com tenir-la lletja!

Llaurà no volia perdre aquella per a ell petita batalla. "Que un roig i un flequer estúpid puguin més que un fantasma com jo! Estaríem frescos!" Pensà. I pensà que allò que anava a fer seria una cosa més contra convilatans de Tomàs. Allò i els quinze embarraments simultanis! Aquell vell i desacreditat separatista es recordaria d'ell...I, amb tot el desvergonyiment començà a posar farina al llit del flequer. Tanta, que Joan tornà a quedar sense feina una vegada més. Arribà a casa mortu, acabat.

- Però, per què t'han tret, Joan? Altra vegada perquè el teu pare feu de comandant a n'aquella guerra que va perdre?

- No. El flequer ha trobat farina al llit sense haver-n'hi portada, i s'ha pensat que jo enfarinava a la flequera.

- Però tu...?

- Jo amb la flequera no m'hi he acostat mai més de quatre passes. O el flequer es pensava que em donava massa quartos, o la flequera volia donar gelosia al seu home, o algú que no se sap qui ha posat farina

al llit del matrimoni...

I Joan ja no pot fer altra cosa que pensar amb els diners dels bancs. Tenir una dona com Mariagna que sembla estrany que sigui la dona d'un sense feina de maca que és, que quan passa pel carrer si troba gent discutint, al veure-la ha de dir: "Perdona, una moment" i deixar la conversa per a contemplar aquella joia de dona... Tenir una dona així i no poder lluir-la! Els anònims de Luard tornen a sovintejar, i Joan està gairebé decidit... Surt al carrer. Té un banc a quatre passes. Veu que hi ha gent que hi entra a portar diners i altre que en surt després d'haver-ne tret. I té Luard al costat animant-lo...

-...i mai cap banc ha dit que no tenia diners, per atracaments que s'hi facin. Els diaris van plens de balanços dels bancs. Cap parla dels diners que s'han tret sense haver-n'hi posat. Algun al costat dels "Recursos propis" i "Beneficis" hi posa un "Imprevistos" que els que estem en el secret sabem que poden ser els destinats a fer mala, fi... perquè la gent vegi que el banc ja compta que en faran. Ja hi solen dedicar, o ho faran, grosses quantitats com per les "Amortitzacions". S'hi ha de comptar modernament amb aquestes sortides de caixa extraordinàries... I és la solució per un sense feina com tu. Creu-me. I no t'ha de passar res...

Aquesta donada de consells té lloc davant d'un estanc. Nicanor, el fantasma fumador n'acaba de sortir, aquell dia vestit de senyor, i mentre encen una llarguíssima havà sent part de la conversa Luard-Joan. Un fantasma vestit de paisà -ja sabem més coses d'ells- és de mal conèixer àdhuc pels mateixos fantasmes, però el to de veu de l'acompanyant de Joan li recorda algú a Nicanor. Deixa el puro a l'ampit d'una finestra, desapareix a la primera cantonada, i surt en forma de gos o ficat dins un gos autèntic que aquestes coses mai s'han aclarit prou bé. S'acosta a la parella. La veu, clavada, és la de Luard el qual tenia dificultats a pronunciar la "erra" bé. Era ell donant consells, mals con-

sells a algú que no tenia feina perquè son pare havia estat comandant republicà. Segur que Luard seguia fent tot el mal que podia al bàndol de Tomàs. ! Algú intenta passar per l'espai que en aquell moment ocupava Nicanor.

- Marxa, gos! - diu el vianant.

Nicanor o no ha parat esment que aquell avís anava per a ell o bo i sabent-ho ha volgut seguir escoltant per a veure el desenllaç dels consells de Luard. El vianant ja intervé a crit alçat:

- A veure si jo, per un gos, hauré de baixar de la voravia...Marxa, et dic!

Crida tant, que fins Luard es tomba a mirar aquell gos tossut. El vianant al veure la passivitat canina etziva una bona puntada de peu a l'animal el qual, davant l'astoració general, enlloc de queixar-se amb un lladruc, deixa anar un "Ai!" estenterí.

- Qui ets? - diu Luard.

El transeunt i Joan es miren sense saber què dir. El gos, abans de marxar, mossega la cama de Luard i se li emporta un pam de calces. I davant una nova astoració general tots plegats contempnen com aquell gos que ha deixat anar un "Ai!" humaníssim s'emporta un purc encès que hi havia a l'ampit d'una finestra...

- I així estem! - deia estones més tard Nicanor a Tomàs -. Luard està actuant a ciutat contra gent que va perdre la guerra.

- Ara ja no és una qüestió personal. A n'aquest sí no li tallen les ales tornará a fer fer disbarats...

De moment, Tomàs contra-atacà bé. Feu localitzar Joan sense feina i, al cap de poc Joan tallava carn a casa del carnisser Ramon, i tornava a veure cada dia els anyorats somriures de Mariagna.

Ja se sap el cas de les quinze dones embarassades. Quan Luard pensà

en ben guanyats escàndols i fins i tot en una petita guerra civil urbana entre familiars d'ofeses i pressunts parents dels ofensors, un acord municipal declarà dia festiu l'aconteixement. Hauria de cercar altres medis perquè Tomàs demanés la pau...

Quan s'arriba a vell, normalment la gent s'entendreix, es vol dir amb això la gent vella.

Un temps, d'un vell se'n feia cas. Tenir un vell a casa i quan més vell millor, era motiu d'orgull i els familiars se li desfeien en compliments. Els compliments disminuïren amb el progrés, i ja només es cumplimentejaven els vells amb quartos. Un vell adinerat ha estat sempre molt ben dut i tant més ben dut quan menys es coneixien les disposicions testamentàries del ben tractat. Aquestes eren el roc a la faixa dels vells amb compte corrent per tal d'assegurar-se una vellesa de bon passar. Se sap que hi ha hagut més d'un vell que feu una gran catxa, segur aconsellat per elements inconeguts, i a l'anar-se'n digué a la família reunida al voltant del llit on la gent hi ve i se'n va:

- Gràcies a tots pel bon tracte que m'heu donat durant tots aquests anys, però si ho heu fet pel testament, per a fer-ne s'ha de tenir amb què, i jo només he tingut una gran salut. Ho deia que tenia coses...Bona tarda a tots...

L'afecte pels vells sense compte-corrent, que una temporada fou un bon afecte, feu un gran salt avall a mida que el món feu guerres i inventà la pianola i la calefacció central. I una bona part de gent amb vell pobre decidí que un vell era una càrrega, que feia nosa, i eren tractats a codillo uns i assilats els altres. Esdevenir vell en aquelles condicions era un mal negoci i més mal negoci era si, a més de tenir més anys que del compte el vell es posava malalt.

- Es clar, si duren tant...! - deien els vells.

Però d'uns anys a n'aquesta part els vells pobres s'han anat valorant. Algun legislador el qual devia veure venir els disgustos que ~~un~~ li podien venir entrant a la tercera edat propera, o per anar en contra d'un altre que volia fer una llei suprimint vells i malalts, aconseguí fer aprovar uns decrets favorables als vells. Ara els vells cobren per esser-ne, poc, però cobren, no paguen a determinats espectacles i medis de comunicació, i tenen metges i medicines de franc. I ja es tornen a veure a moltes cases vells raonablement ben tractats.

- Mira, ja en té pels seus gastets...- se sent a dir quan es parla de vells amb la gent que en té a casa.

Ja costà fer aprovar aquella decrets, i segons el fantasma Peret si no arriba a ser per ell...

Els ministres joves argumentaven que els vells no servien per a res, i que la societat podia passar perfectament sense ells. Que sense vells es farien les mateixes carreteres, les mateixes reformes agràries i els mateixos balls de societat. I, sobretot, sense els vells pobres i malalts. Fou quan es parlà de malalts que el projecte dels ministres joves tingué l'oposició del ministre Jaume, ja de segona edat i farmacèutic. Feu una brillant defensa de la indústria i el comerç de la farmàcia...

-...i saben, els senyors ministres, el nombre de laboratoris i farmàcies que hi han? De què ha de viure tota aquesta gent sense malalts o ciutadans que en puguin estar? Es que volen els senyors ministres partidaris d'eliminar tot el què fa nosa, augmentar l'atur, el qual com saben és molt més gros que el que diem a la gent, amb el tancament dels centres productors i expenedors de medicaments?

- Es que si deixem vells i malalts en peu, també hi haurem de deixar l'oposició la qual, al seu torn també arribarà a vella i ceurà malalta, i l'haurem de mantenir i medicar. I no sols mantenir sinó procurar

que l'oposició visqui bé i al damunt pagar-li xarops, ja em diran, senyors ministres!

- No protegir els malalts de l'oposició és anar indirectament contra el Gremi de Farmacèutics.

- Però vostè sap quina cosa no seria un món sense malalts i sense vells!

- I quan vostè hi arribi a vell?! I no sap també vostè que una pulmonia, una llaga de duodè o una mala disposició de fetge la pot agafar qualsevol, fins i tot un ministre?

- Es que jo quan parlo de vells parlo de vells pobres i de malalts pobres. Les farmàcies podrien anar fent amb malalts rics.

- Però, senyor meu, si són els pobres els que estan més malalts, i són els pobres qui han fet fer a les farmàcies el salt que han fet. I, a més a més dels farmacèutics, s'hauria de parlar de la població mèdica. Vostè s'ha parat mai a comptar els metges que hi ha al país? Es que vostè vol que un home estudiï una carrera i que quan la tingui no la pugui fer servir? Què seria dels milers de metges que tenim si no fossin els malalts pobres? Vostè ha parlat de vells i malalts rics. Reparlem-ne. Vostè creu que serà sempre ministre? Vostè no creu que es pot presentar, s'ha vist en el curs de la història, una girada de truita que ens deixi sense càrrec i sense paga? Vostè creu que això d'ara ha de durar sempre?

- Alto, ministre Jaume! Si ens penséssim que això s'ha d'acabar, cap, em penso, hauriem fet el sacrifici de fer-nos ministres... En fi - diu el ministre segur que amb el què va a exposar picarà sòlid -, si tots hi estem d'acord, votem sí o no, i sabrem què s'ha de fer amb vells i malalts pobres i, de pas, amb l'oposició...

El resultat de la votació fa pensar amb el fantasma Peret, ja que fou majoritària a favor del ministre farmacèutic.

- Això no ho entenc ni em penso que ho entengui ningú - xarnegava el ministre que havia discutit amb el farmacèutic i havia tingut la mala

pensada de provocar una votació -. Si ens agafem les coses així ens n'haurem de gratar les ungles, ja ho veuran! En aquests consells de vegades passen coses que no es comprenen. O sense saber-ho ens anem estovaint, o tenim fantasmes a casa! Quan el ministre Jaume apuntava la possibilitat que jo, i qui diu jo vol dir tots plegats, no seria sempre ministre... Algú que no era ell li feia dir. Jo el conec de quan son pare feia receptes a la mà de morter, i que un home que ha passat de farmacèutic a senyor farmacèutic digui aquestes coses...

- Bh, bah, Pau, ara la variació de criteris és permesa.

- El que no s'hauria de permetre és la variació de votacions ministerials. Si es vota una cosa i en surt una altra...

- No ho sé. Potser algú a darrera hora s'ha repensat i ha cregut que també podria ser que arribés a vell, malalt i pobre. On surt vostè amb fantasmes! Poden passar mil coses en una votació. Jo mateix volia votar que no i potser amb les presses he agafat la papereta del sí. I de la mateixa manera que m'ha succeït a mi pot haver passat a algun ministre més...

- Amés, aquesta mania que ens ha entrat ara de votar sempre! I si sempre quan s'hagi de votar si ens errem i votem no, ja em diran quines votacions més galdoses ens esperen...

Cap més ministre, llevat del ministre Pau, pensà en fantasmes ni que al món fossin. El ministre Pau no es podé treure ^{del cap} el resultat d'aquella votació. I, per acabar-lo de preocupar, aquell dia a l'arrabar a casa hi trobà la sogra amb cara riolera anunciant-li que hi anava a passar una mesada.

Aviat es va veure en aquella vila, que s'esdevenien aconteixements de dues menes i que els partidaris, pocs, de l'existència fantasmal, haurien pogut donar-se compte que es tractava d'aconteixements originats per fantasmes amb dues maneres d'anar pel món. Si s'haguéssin en-

tretingut en fer un petit balanç d'uns fets ocorreguts dintre el seu reduït espai geogràfic, haurien vist que uns de determinats, suposant que haguéssin estat portats a cap per a fantasmes encara que fossin separatistes, eren uns fets propis de gent amb cert sentit del civisme, d'amor al País, als seus habitants i a les seves coses, uns fantasmes bon-jans, en fi...la placa despenjada, el cas de la noia Faluga, unes bufes tirant una xàvega, unes declaracions de l'alcalde senyor Quimet i els llibres del fabricant Donzell, entre altres proven a bastament intervencions de fantasmes de bones intencions. En cavi, es podia veure ben clar que eren d'una altra mena uns éssers, ens de raó o sense, que aplaudien i col·laboraven en sollevaments, que volien desfer matrimonis, que es mofaven dels separatistes, que posaven farina al llit de matrimoni del flequer senyor Batet, i que posaven la primera pedra a quinze naixements, quinze, sense que les que reberen les pedres hi tinguéssin cap culpa. Els pocs vilatans creients en fantasmes tingueren ocasió d'afermar-se en les seves creences, i els que no hi creien haguéren de passar la vida dubtant que és la pitjor cosa que hi ha, perquè a n'aquella vila seguiren passant coses de molt mal aclarir.

Al país el joc no era permès, però la gent jugava d'amagat, però també eren prohibides les cases de senyoretes i determinades reunions polítiques, però ningú s'estava de res i ho feia seguir tot. Algú digué que vingué una revolució per haver prohibit aquelles tres activitats. I algú va dir també que per a evitar una nova revolució, consellers desconeguts feren decidir el govern a desbloquejar activitats prohibides, i que si la gent que es jugava els quartos ho podia fer sense por de ser destorbada per les forces de l'ordre, que si es feien els ulls grossos amb els que practicaven l'amor a hores, i que si de tant en tant es deixés reunir, sense que passés de reunir-se, als que s'havien de reunir de contraban, hi havia govern per a temps...

A n'aquella vila, doncs, seguint les bones disposicions del govern, els modestos canaris de pela anaren pujant i pujant avançant-se als previstos augments del cost de la vida.

- Això és fer el canari! - deien els que guanyaven.

Es natural l'opinió que del canari, i d'altres jocs, tenen els que guanyen. Els que perden no tenen les mateixes d'opinions, però segueixen jugant pensant que algun dia han de guanyar encara que perdin sempre. Quan un convilatà arribava a casa blau,

- Mira, jo només jugava per a fer la pau...

I és que el joc el mantenen els que perden. Si no fossin ells no guanyaria mai ningú i si no guanyés mai ningú el joc perderia el prestigi que té, en quatre dies. N'hi ha que diuen que sempre perden els mateixos. Potser seria més ben dit dir que sempre guanyen els mateixos. La majoria no ho vol entendre això i segueix perdent per disgustos i baixes que tingui.

El matrimoni Collell era un matrimoni que anava fent, que és un bon fer. El senyor Collell era un marit ben vist - cinquantena, sota-barba i coll fort quan sortia de casa - ,el qual no passava mai, al cafè, d'un tallat a l'hivern i un refresc a l'estiu que se li havia de servir amb palla. Els dies de festa portava la senyora al cinema i el matrimoni passava la sessió rosegant caramels que el senyor Collell s'emportava de la botiga. La botiga era d'ultramarins, i tenia bona parròquia ja que l'home era molt complimentós i sabia tirar quatre floretes agradables a les compradores les quals sempre se'n senten cofoies. La senyora Collell provenia d'una vila veïna, i li plavia, quan sortia de casa, ben mudar-se.

- Vols dir que no et mudes massa? - li havia dit alguna vegada el botiguer Collell.

- Si et presentes ben mudada, la gent es pensa que la botiga dona molt més del què dona. Ja veus quines salutades ens fa el senyor

Arcadi, el banquer. El dia que el senyor Arcadi no ens saludi somrient, malament. És que haurà sabut que la botiga va de cala baixa.

- Bé, bé, muda't, noia, muda't.

Però la muller Collell es mudà massa sovint, tant, que la botiga se'n senti.

- Florentina, en penso que no fem comptes!

- Ja sé per on vas, però si jo no estreno roba, s'han acabat els somriures del senyor Arcadi, i si mai l'hem de menester i no hi anem mudats...

El senyor Collell no era partidari de contradir a ningú. Acostumat a la botiga a fer bon paper a tothom i a donar sempre raó a la clientela, tampoc contradia a Florentina.

- Apuja els preus, Collell! - li deia ella quan l'home es queixava per la repercussió que les mudades de la muller tenia en el calaix dels ultramarins.

I Collell apujà preus. Però la parròquia començà a comprar a la competència la qual, si bé no era tan complimentosa, tampoc havia d'apujar preus per mor de mudades excessives de les fembres de la casa. I Collell s'anava penedint de no haver contradit mai a Florentina i quan ho volgué fer ja no hi fou a temps.

- Ara menys que mai, si no saps fer comptes a la botiga em puc presentar en públic amb vestits ja vistos!

I quan el botiguer Collell començava a pensar en tancar els ultramarins i anar-se'n de casa per tal de no contradir a la mudada Florentina, entrà en joc, a criteri d'algun convilatà, una intervenció de mal explicar...

- I no va mai, senyor Collell, a fer una partideta? - li deia algú que l'amic botiguer hagués jurat trenta vegades que era el senyor Polit.

- No, no, a mi les cartes no en diuen res. Prefereixo passar l'estona d'una altra manera.

- No és passar l'estona, amic. Es un negoci, i vostè és negociant.

S'hi pot fer ric jugant. I, sobretot, que tot se sap, la senyora Collell pot anar més mudada que mai!

- Però si ni sé com s'han de fer bellugar les cartes!

- Ja se n'apren...No cal cap títol universitari ni ser diputat per a treballar amb jocs de cartes. Miri, el pòquer ha fet bons a molts. I no és res de l'altre món. A vostè li donen cinc cartes. Se les mira. Si l'hi van bé, vostè tranquil i envida o sigui valora les cartes, hi posa preu, aposta. Si no li van bé, es descarta, es desfà de les que no són bones i en demana al qui dona fins que tingui les que vostè vol. I pot fer quartos amb la mar de combinacions: Parella d'asos, de reis, de sets; doble parella, figures, escala, escala de color, ful que vol dir tres asos i dos reis...cinc cartes d'un mateix pal combinació que es coneix per color; pòquer, que és tant com tenir quatre asos o quatre reis. I, amb el comodí i quatre asos o quatre reis, pot arribar al repòquer! I encara té la catxa que consisteix en anar apostant sense tenir bon joc per tal d'espantar els altres i fer que passin... Què li sembla? Es o no una manera de fer quartos?

I aquella nit el senyor Collell se la passà somiant tota mena de jugades i totes bones. Es clar que era fàcil fer-se ric jugant...

Quan es disposà a anar al cafè senti, al sortir de la botiga:

- Senyor Collell, ne s'emboliqui!

Però es girà de tots costats i no va veure ningú enlloc. I posà nord al cafè.

Quan s'asseu a la taula de joc veu a l'amic Polit el qual el saludà dient:

- Carai, senyor Collell, vostè per ací?

L'home es desorientà una mica al sentir aquells mots ja que feia molt poc que precisament fou el senyor Polit qui el convidà a fer-se jugador. I encara es desorientà més quan Polit li diu:

- Feia temps que no ens vèiem, senyor Collell. Jo he estat tres mesos

a Llavanes, i el trobo molt bé...I la senyora, tan mudada com sempre?

Segur que l'altre dia el vaig confondre, pensa el senyor Collell, però no sóc pas tan desmemoriat com això. I tenia raó amb això de la memòria ja que es recordava de deutes que tenia gent del barri a la botiga per temps que fes que els tinguéssin i podia dir, sense mirar cap paper, l'import dels deutes i la classe i quantitat de mercaderia que els formaven...No ho acaba de veure clar ell alló ja que no creu que a la vila hi hagin dos senyors Polits. Però es juga. I l'amic Polit torna a manifestar-se desorientadorament.

- Doncs, miri, que no les hi sabia aquestes afeccions. Ja es divertirà, ja, perquè juguem fort nosaltres. Suposo que ve preparat...

Es juga i, senyores i senyors, es presenten una darrera l'altra, les jugades sonniades pel senyor Collell la nit abans...

- Si et vols mudar més, ja ho pots fer - deia el senyor Collell a Florentina arribant a casa carregat de moneda.

I ja no el parà ningú. Ja d'aquella taula se'n deia la taula del senyor Collell. Els beneficis del joc es traduïen en el guarda-roba de Florentina la qual es podia mudar a fons. I no necessitava per a res la botiga d'ultramarins la qual es tancà. Quina necessitat hi havia de perdre el temps despatxant oli de girasol si es podien fer petites fortunes amb escales de color, catxes i derivats? El senyor Collell ja juga no com si s'hi guanyés la vida, sinó guanyant-se-li, amb aplom, segur, sense immutar-se davant l'aspecte dels que perdien els quals actuaven carregats de nervis, rosegant pursos despiatadament i alleugerint-se de la nosa de la corbata.

- I jo tenia joc per a guanyar! - se sentí dir moltes vegades a la taula del senyor Collell.

Quant convilatans s'hi arruinaren amb el pòquer del senyor Collell?
 Molts. A n'aquella petita superfície verda s'hi deixaren setmanades,
 mesades, anyades, estalvis, paper de l'Estat, vinyes, joies, cases...

Hi ha poca gent que perdi jugant i es passi el disgust tot sol. El
 jugador nat no plega ni perdent i per a seguir jugant ho intenta tot.
 Un d'aquests arribà a demanar un préstec a la Caixa per a seguir a
 la bretxa, préstec que la Caixa naturalment no donà.

- Ni pagant interessos dobles?

- No, no, no crec que la direcció ho autoritzés.

- Però si ja el govern deixa jugar, i si deixa jugar és que sap que
 jugant hi ha gent que perd! I d'on vol que els tregui jo els diners
 que ha perdut si la Caixa no me'n dóna? Jo, si guanyo, li prometo que
 faig un ingrés.

- Veurà, si fos segur que hagués de guanyar, no ho sé...se'n podria
 parlar. Però i si perd? Quina garantia té la Caixa per a deixar di-
 ners a un home que els ha perdut jugant? Faci-se'n càrrec, jo...

- Ja m'ho havien dit que la Caixa anava a mirar molt prim a l'hora de
 deixar quartos...

N'hi ha que tenen mal perdre i se sap que el mal humor d'aquests de-
 vegades ha estat fulminant arribant a eliminar semblants i fins a eli-
 minar-se ells mateixos. A n'aquella vila, de cert, només se sap que
 jugadors perdents han omplenat la casa de crits i la dona de cops. Els
 jugadors que perden no volen avisos. Quan algun amo amb la més bona
 intenció del món deia al pagar la setmanada a un empedernit perdedor:

- Si també els has de perdre jugant potser valdria més que no cobressis.
 el jugador s'ho prenia molt malament i s'apuntava a sindicats d'acció
 directa dient que els amos eren uns explotadors que volien que la gent
 treballés sense cobrar...

Practicament, només n'hi havia un que guanyava en aquella vila: el se-

nyor Collell el qual, segons uns dels articles del bon jugador, de quants més quartos disposava més en guanyava....La taula seguia cobrant fama, tanta, que ja venien jugadors de fora.

- No pot ser, aquest home deu fer trampes! - deien desesperats els forasters que eren els que en feien i ho i fent-ne perdien.

Els plans de la colla de Luard eren, sinó que la gent no ho sabia, d'arruinar tota la comarca. I s'hi anava en camí. Però qui és que es pensava que tot el què succeïa en aquella famosa taula era cosa de fantasmes? No ningú. Potser l'únic que tenia dubtes era l'amic Polit el qual no es podia acabar que un home que molt poc temps endarrera no se'l veié fer ni una modesta manilla, ara, en jocs d'envit, feia els diners a cofes. Però a qui ho havia d'anar a dir l'amic Polit que l'ex-botiguer tenia un aliat fantasma? I no ho digué a ningú.

Un dia, a la taula del senyor Collell hi ha un jugador desconegut. La gent es pensa que es tracta d'un jugador internacional el qual ha vingut portat per la fama d'imperdible del senyor Collell. Es reparteixen les cinc cartes reglamentàries. S'envida. El foraster demana una carta. El senyor Collell, dues.

- Va tot! - diu el foraster.

- Passo...- diu el senyor Collell. I a n'els mirons, somrient -...Ha fet una catxa. Ja veureu aquest nou joc...

Però el senyor Collell torna a perdre. I hi torna. Ja no és el jugador serè de dies endarrera. De cop li desapareixen del pensament les jugades pre-fabricades, i es converteix en un jugador discret primer i en el no jugador que era quan l'amic Polit li aconsellà que per a fer anar la dona mudada les cartes eren la solució. El foraster en fa el què vol. Quan perd el darrer clau, el foraster li diu:

- Perquè aprenguis a no fer cas de segons quins consells.

Els espectadors assisteixen a un espectacle mai no vist en aquella vila. El foraster aplega el munt de bitllets i talons que fins fa poc

eren l'actiu del senyor Collell. Al defora fa un gran tramuntanal. I el foraster regala al vent el grapat de paper que duu a les mans que es converteix en fulles seques, a fer voleiar les quals és tan afeccionada la tramuntana.

- Ho he perdut tot - diu gemegant el senyor Collell arribant a casa-. Ja no podràs anar mai més mudada...

I es troba a Florentina abillada amb un modestíssim vestit.

- És el millor que mai hagi portat, Collell - li diu somrient.

Al caf  es tornaren a fer jocs d'apostes migrades.

Quan Luard s'assabentà del fet, escup  ver . La gent no ho sabia, però ell s  que sabia que aquell foraster era un home de Tomàs. Segur que es tractava del fantasma Habacuc el qual per a evitar que la gent es llev s la vida de resultes de perdre jugant, desbanc  més d'una vegada les caixes del Gran Casino del propi Monte Carlo...

Els desesperats solen ser mals elements i quan el desesperat és un fantasma...i Luard es desesper . Ja no pensava en actuacions esporàdiques sinó en una guerra total, i si havia de caure quelcom més que el petit País de Tomàs, cauria! Començà de nou a fer actuar compromissaris. Origin  focs, feu portar banyes, convertí platges en gratacels, feu pelar muntanyes de cales de prestigi i les ompl n  de blocs de residències que feien pensar eren destinades a gent d'edats perdudes o d'edats per a venir...Algú no hi volgué veure intervencions de mal acceptar en alguns d'aquells aconteixements. Els focs s'atribuiren a males situacions econòmiques, i s'argumentava que les Companyies d'Assegurances si bé no els havien d'apagar els focs, els havien de pagar contribuint a fer fàbriques noves i a donar feina a molta gent. En quant a la q est  c rnica, com que algun afectat havia respost a un avís:

- No, a mi la dona no m'enganya. Ja fa temps que ho sé. M'enganyaria si no ho sabés...

se li volgué treure impotència. Com se'n volgué treure als accidents de trànsit al dir que eren el tribut normal que pagaven els que tenien cotxe i els que no en tenien. A les barbaritats de la Costa, els paletes responien que ells eren uns manats...

....i o fer el què et manen els arquitectes o tenir la gent parada.

I tenir gent parada avui, ja em diran!

Luard veié que la gent pagava les seves intervencions amb excuses, i anà a més. No, la comarca, desballestaria mig món. Per què no hi havia pensat abans? Ja veurien qui era ell aquests quatre fantasmets d'aquell animal de separatista! Primer havia pensat amb l'arma de les vagues, però el govern havia badat i les havia fet posar a la Constitució, igual que els Estatuts! Qui sap qui ho aconsellà això...

En veu una altra d'arma, Luard. Una de segura per a maldecapajar el món en pes...Sí, el petroli! Ja es passarà, de fer tremolar vidres democràtics, a trencar-los! I pensa, content, en Mohamed-Mohamed, el fantasma de l'Orient Proper el qual havia agafat anys endarrerera un cabrot molt gros amb la instal·lació de jueus i la desinstal·lació de palestins. Els àrabs no comptaven llavors, però ara...! Fa cridar l'amic.

- Mohamed, has de fer apujar el petroli!

- Encara més?

- I fort. Tots els que el venen se n'alegraran, no?

- Això, sí, però vols dir que no anirem massa amunt?

- S'ha d'implantar la Dictadura del Petroli! El món us ha tingut postergats durant segles. Ara ha arribat la vostra. Recordeu que us van treure de l'Alhambra de Granada, de l'Horta de València...on podeu tornar amb petroli als dits. Recorda que podeu fer la pau de la de-

rrota de Poitiers que te n'has de recordar per anys que faci que passà...

- No ho recordo, però si tu ho dius...

- El petroli ha de pujar fins que la gent no el pugui pagar.

- I què en farem llavors del petroli?

- Què és primer, el petroli o la causa?

- Veuràs, quina és la causa, ara?

- Clatellejar les democràcies.

- Bé, suposem que ja les hem clatellejades. Què en fem del petroli?

- Què en feieu abans de trobar-lo?

- A casa només hi havia sorra, camells i dones amb la cara tapada.

D'ençà que van trobar petroli, sembla que no circulen tants camells, els nois que volen van a estudi sense pagar, la sorra no molesta tant com abans de la trobada, i les dones han començat a destapar-se. No voldràs que tot això es perdi!

- Et veig mal disposat. I teniu l'oportunitat de fer-vos amos del món. El poeta Zorrilla, que no sé si sabràs qui era...

- Sí, home, aquell del Tenori. M'hi vas portar a veure'l abans de la guerra espanyola!

- Doncs el poeta Zorrilla fa dir al galan de l'obra que amb or no hi ha res que falli. Si avui hagués de fer dir una frase de contundència com aquella, segur que Don Joan diria: Amb petroli no hi ha res que falli!. M'entens? Tu fes apujar el petroli, ja veuràs la que s'armarà quan milions i milions no puguin anar en cotxe! Ja veuràs les democràcies la fi que faran.

- Les democràcies quan s'enfaden tenen mals jocs.

- Una democràcia sense petroli és com si no hi fos. Tu t'imagines un món, tot un món, sense motors, treballant de nou a manès com si el progrés no hagués existit, sense llum, havent d'anar a dormir a les set, sense saber què fer dels gratacels per manca d'ascensors en fun-

cionament...havent de tornar a anar a Amèrica amb vaixella de vela?
Tu t'imagines ministres en bicicleta...

- Vols dir que els ministres...

- Ara diuen que volen ser els primers de donar exemple.

- I si inventen noves energies?

- Ja no hi ha savis com abans ara. Si hi haguéssin estat ja les haurien inventades. Avui tothom mira qui ho farà. De moment ja s'ha escampat la por de les centrals nuclears.

- Ja ho saps que les democràcies, malgrat no t'entrin, són les que fins ara ens han fet viure?

- Tu no ets el d'abans, Mohamed! I el petroli també vindrà un moment que s'acabarà.

- Sí però d'aquí que s'acabi els que en tenim podem fer molts quartos, si l'anem apujant moderadament.

- Sempre els quartos! No sou més que fastigosos capitalistes. I què en fareu dels quartos quan s'acabi el petroli?

- Comprar els carburants que hagin inventat les democràcies. I si apugen massa el petroli, les democràcies ens posaran els nous carburants a preus prohibitius. No tornarem més a Granada per aquest camí.

- Tu hi vols tornar?

- Jo i molta gent enyorada.

- Doncs deixa't de punyetes i recomana que el petroli es pagui més car, que el regaleu, home!

- Ho recomanaré, ho recomanaré...Sé que la majoria està ben disposada i té pressa a fer-lo apujar. N'hi ha que mai en tenen prou, però jo personalment tinc una mica de por de tornar a veure camells en circulació i que les dones es tornin a tapar.

- Creu-me a mi, Mohamed!

- Ja et creuré. T'he cregut sempre, però tinc una mica de por...

El llibre dels fets de mal explicar seria un llibre voluminosíssim, i algú es podria pensar que a la llarga tot ho són fets de mal explicar. I tampoc és qüestió de publicar la col·lecció de Butlletins Oficials, o com s'ha fet rica determinada gent, però sí que es pot parlar, perquè se'n parlarà ~~cant~~, de dones fantasmes, millor dit, de la fantasma Donatina. Quan Martinet aconseguí que es lliurés carta de fantasmaria a un petit escamot de dones com a prova, de la majoria, exactament d'un 99% ben poques coses s'han trobat en els registres de la societat. De bell antuvi es declararen independents i després de diverses campanyes entrant i sortint de domicilis escollits acabaren casant-se. Tinguéren un desengany al veure que una arma que durant segles havia estat decisiva: els vestits, la modernitat no en feia cap cas. Les dones d'ara sostenen que l'arma principal és la interior i no l'exterior. I aquell 99% es casà amb calces de Texes les quals les dones troben que són unes bones calces. Unicament, que se sàpiga amb certesa, permanesqué soltera la fantasma Donatina la qual deia que per acabar casant-se i rentant plats no calia haver-se fet del gremi. Les seves companyes, en general, es casaren bé, però alguna que es volgué casar a gust acabà rentant plats i calçotets a tort i a dret. Donatina, doncs, restà soltera, quin estat, quan se n'és per gust, mai ha provocat massa alteracions d'ordre públic. Ella preferí durar soltera, que pas no durar convertida en casada mortal. Quan a Martinet se li reclinava la seva proposta, contestava que mentre hi haguéssin homes al món estarien destinats a passar la corda fluixa i que pocs la passarien sense caure. I que si les dones fantasmes s'havien convertit en dones com les altres, si de debó fossin com

les altres, els resultats de passar la corda fluixa serien els mateixos. Com els serien si les dones a les quals la societat donà l'alta conservessin la seva condició fantasmal ja que sense fer rodar el cap als homes les dones, fantasmes o no, no tindrien objecte. Martinet era un fantasma que sempre tenia una sortida, fins quan s'errava com en el cas que es comenta.

Donatina era soltera, però festejadora, i ho i la seva condició especial, festeja de la manera que creia que s'havia de festejar: a poc a poc i sense anar barroera que era el sistema imperant quan el món anava en diligència que és el temps que s'ha festejat més bé. Quan havia ben festejat, feia unes petites vacances i tornava a la feina que era la seva. Es presentava bé i havia festejat a plomes il·lustres les quals havien fet, del festejar en general, plomes immortals. Hi ha qui sosté que sense aquelles presentacions de Donatina les plomes immortals no n'haguéssin estat tant. Són opinions. Aquella temporada tocava els literats. En trobà un que li digué:

- O festejo, o escriu. Dues coses a cop no es poden fer.

Si guanyava el festeig, Donatina arribava a escriure una mica pel festejador i els escrits sortien magnífics toquéssin el tema que toquéssin. Si l'home festejava distret els escrits sortien fets, vulgars, com molts, i parlaven de coses i a mateix nivell que es podien llegir, si es llegien, en els escrits en general. El poc temps que Donatina passava sense festejar escoltava converses que sentia anant pels carrers, i com que la frequentació amb la gent de lletres li havia encomanat l'hàbit dels als quals favoreixia, trobava que els diaris havien de portar les coses que la gent deia pels carrers. I les hi feia posar. És clar la gent del carrer no deia sempre les mateixes, de coses, i segons quins articles feia fer Donatina es podien sentir lectors que deien:

- Jo no sé per què aquest home s'ha de ficar tant amb la República!
- Si no sembla pas el de temps endarrera que no s'hi ficava.
- Oh, és que quan no s'hi ficava no n'hi havia de República.
- Un escriptor ha d'escriure per a tothom, i els que no són republicans ho deuen trobar molt bé.
- Però si hi ha República, no s'ha de ser republicà?
- En aquest país la gent és així. Es va contra del què hi ha. No s'està mai content...

Altres vegades els lectors havien de comentar articles que tocaven, veladament o no, coses intocables. Llavors, part dels lectors arronçaven el nas, i part seguien els escrits de Donatina esperant trobar entre descripcions d'una entrada de vent o un viatge en autobús alguna ratlla en la qual, amb més o menys imaginació, s'hi veiessin al·lusions a girades de truita. I, com sempre, el país es dividí en partidaris i contraris dels articles de Donatina. De tota manera quan la dona intercedia bé, se'n digui inspiració o el que es vulgui, i treballava en escrits neutrals, uns escrits al punt, encertats, vius, forofos i detractors no tenien més remei que exclamar:

- És fantàstic!

Quan Donatina deixà les activitats literàries, dirigí els festeigs en altres camps. Festejà governadors civils, ministres, directores generals i caps de fila als quals, segons ella, també els ajudava en llurs activitats. Segons es comentava, si no era cert ho semblava. Degut a la seva condició especial, es podia convertir en secretaria i, naturalment, en secretaria guapa, i qui és que, a l'hora de triar en tria una que no ho sigui?...

- No, avui no. M'espera la secretària - es podia sentir a casa d'algun dels festejadors damunt dits.

- Ditxosa secretària! - rondinava la mestressa de casa, la qual aquella nit pensava sortir -. I per això m'he passat la tarda a la perruqueria!

- A la perruqueria hi pots anar cada dia, dona.

- Es que només falta que me la portis al llit a n'aquesta noia!

- Erminia, tothom en té de secretàries bones. Ara, no et pensis tu que jo...

- Es igual. A mi no em faràs creure que amb aquesta mena de secretàries parles sempre del gast públic!

- El càrrec meu porta més maldecaps que la gent no es pensa, i tenir aquests maldecaps amb una cara bonica al davant, no ho sé, sembla que no en tens tants. Jo no et vull dir que enmig la feina no me la miri una estona, perquè a tu t'ho dic tot, però normalment són vuit hores de despatx.

- Vuit hores, vuit hores...I les hores extremes?

- Es que no es dona l'abast, Erminia, en vuit hores. No es dona l'abast. S'han de treure hores d'on sigui i sort, sort d'haver trobat una noia com aquesta que la feina no l'espanta. Les vegades que quan jo he volgut plegar ella m'ha dit: "Vol dir, senyor Millet?"

- Ves, ves, Millet, que la secretària t'espera...Però un dia et compa-reixeré quan facis hores extremes.

- No ho fessis pas, Erminia! No farien res de bo cap dels tres. I és un dir-t'ho a tu que t'ho dic tot. Aquesta noia em resol, quan tinc massa papers, la meitat de la feina...

- Ves, ves, que et veig nerviós...Perxò he sentit a dir que les coses van com van...Jo em pensava que només ereu vosaltres que les feieu mal fetes.

- Què dius? - fa el senyor Millet donant-se el darrer toc de corbata al mirall del paraiguer.

- No res, no deia res...

I la senyora Millet, pentinadíssima, ella i pentinat es planten a contemplar un nou epissodi de la novel·la que sense que ningú li hagi dit dona la televisió. I té, aquella nit l'epissodi televisiu se les té amb tres infidelitats les quals tant plavien a la senyora Millet abans que son marit s'ensecretariés però que aquell dia la neguitejaren, tant, que tanca l'aparell -del qual hi ha gent que diu que sempre hi hauria d'estar- i se'n va al llit. Aquella nit, com altres, no sentí l'arribada del senyor Millet, i això que passà estones i estones sense poder agafar el son...

Donatina en festejà molta. Això sí, era reservadíssima. Mai descobrí noms quan parlava de les seves festejades. Parlava només dels càrrecs que tenien els companys de festeig. Vistos els aconteixements d'aquells temps, hom es podia fer diverses preguntes. És que Donatina tenia contactes secrets amb la gent de Luard quan des dels diaris s'adobava el pop a la República, o en tenia amb el grup Tomàs quan algú gosava escriure sobre girades de truita? O que els seus festeigs foren descoberts per espies dels dos bàndols? També podia ser que, malgrat la seva discreció, li escapés de dir perquè les coses anaven com anaven quan ella actuava de governadora, ministra, directora general o encarregada de fila...Algun confident devia tenir Donatina ja que contràriament mai no s'hagués sabut res de les seves festejades. Les dones normals quan festegen a gent vulgar són reservadíssimes, però quan ho fan amb gent fora de la general no es poden estar de dir-ho. I potser sí Donatina, festejadora fantasma, en aquest aspecte actuà com les que no n'eren.

S'ha dit que quan la gent es fa vella s'entendreix. Un pare, en determinats moments, ha renyat a un fill - perquè s'ha de consignar que

ha existit un temps que els pares renyaven els fills-, l'ha fet passar per l'adreçador, l'ha fet anar a la rega, en fi. Un avi, en general, és, davant un nét, una caiguda de baves permanent per coses que faci el nét. I aquest era el cas, malgrat la seva condició de fantasma, de Tomàs davant la petita Mireia. Veient-la i sentint-la i anant-hi a passeig no es recordava ni que n'era de fantasma i regalava a la noia un afecte guardat durant milenís, que són els que valen.

Quan Mireia desembarcà a la platja del Barri de Marina, Tomàs encara no s'hi havia instal·lat. Això vol dir que s'esdevenen moltes coses sense intervenció de la fantasmària. Com hi arribà Mireia al Barri de Marina? No se sap.. La recollí la vella Pedrosa, la qual mai no s'havia casat perquè tenia un ull en fals, i anava plena d'amor per la gent menuda. Ja abans d'aparèixer Mireia, quan les dones de la platja eren fora de casa portaven la quitxalla a casa l'àvia Pedrosa i àvia i canalla passaven estones en gran. Però quan els menuts deixaven la casa de la vella, una casa amb un gran portal obert a la mar la qual es veia a través d'una lleu i bellugosa cortina de malla, l'àvia Pedrosa experimentava un gran buit. Ella hagués volgut una noia tota seva. I quan se'n queixava amb el vell Gori, aquest li deia:

- I si volies una noia com dius, per què no et casaves, Pedrosa?
- Ja de menuda em deien "la bòrnia". I de gran, els homes, abans que res em miraven aquest ull. Molts compliments, sí, molts "bon dia, Pedrosa", però mai cap em va parlar de casori.
- N'hi ha que van a mirar molt prim. Hi ha coses que no li ve d'un ull més o menys. Tu mateixa, tens un ull que no és com els altres i mira els anys que has arribat a fer!
- Sí, però tota sola.
- I vols dir que un metge no te l'hagués pogut arreglar, aquest ull?

- Jo al principi em creia que s'arreglaria sol, i quan vaig pensar en un metge ja era tard, almenys pel casori. Què hagués fet un metge? Posar-me un ull de vidre? Els homes, quan es casen, les volen enteres les dones. Si vas a casar-te amb un ull postís, es pensen que també hi portes altres coses postisses...

La platja és abrigada de la majoria de vents, però de tant en tant es presenta un temporal contra el qual no hi ha abrics que hi velguin. La mar s'ha cansat de fer bona vida, i quan ningú hi pensa es desferma i s'han de pujar barques platja amunt a més córrer. Si algú es troba mar endins en temps de temporal, l'aire s'omple de crits i promences. I fou l'endemà d'un d'aquests temporals que el vell Gori trobava la petita Mireia a Cala Brugosa, rient dins una petita caixa de fusta. El vell Gori, que de la mar s'ho creia tot, ja feia estona que sentia el so d'una veu manyaça..."Mira, la mar deu riure" pensà Gori. Però a l'entrar a Cala Brugosa aquella veu se sentia més clara i més propera, fins que trobà Mireia i la caixa. Quan Gori alçà la noia veié al fons de la caixa un paper que deia: "Cuideu-me-la bé" El segon pensament del vell Gori fou: "La vella Pedrosa ja tindrà la noia que volia!".

Mai havia vogat tan depressa el vell Gori com aquell dia tornant a la platja. Algú que contemplà la cursa de la barca pensà que el vell Gori s'havia deixat l'esquer en terra, o que se li calava foc a la casa. Molta gent del Barri anà a la platja al veure venir, esquivada com venia, la barca del vell. Aquest feu una ciada de mestre i la barca tocà sorra com si fes una moxaina a l'arenys. Alçà Mireia mostrant-la a la gentada al temps que deia:

- Mireu!

Tothom preguntava coses, però el vell Gori, el qual no era massa afectat a donar explicacions, només digué:

- L'he trobada a l'aigua...No em pregunteu res més...I serà de l'avia Pedrosa...

- Me la dones ben donada, Gori?

- Ací la tens. Cuida-la bé...Ha sortit de la mar, com la senyora Venus!

I com la cuidà la vella Pedrosa!

Quan Tomàs inicià la vida de pescador seguida al Barri de Marina, Mireia era una petita glòria. Tothom la cridava, tothom la volia, i Tomàs no fou pas una excepció, al contrari, la volia més que els altres. I Mireia estava de Tomàs que no en podia estar més. Als menuts d'abans els contes els plavien molt, i més els plavien quan més de mal creure eren. Ara, amb la televisió, els menuts no estan per contes ni perquè se'ls destorbin quan la miren i els contadors de contes fallen llastimosament. Però al Barri encara no n'hi havia de televisó quan hi arribà Mireia, i Tomàs li podia contar contes de tota mena molts dels quals no eren contalles sinó epissodis veritables dels fets i miracles del fantasma. Mireia i Tomàs es convertiren en els més amics del Barri. I qui n'estava més satisfeta d'aquella amistat era la vella Pedrosa a la qual mai li parlà Tomàs d'aquell ull sense feina que tants, tants disgustos havia donat a la vella.

Tomàs ensenyà a Mireia a no tenir por de la nit i la portava sovint a fer una passejada pels conals veïns quan al cel no hi havia més que estels, i fins les nits que no n'hi havia. Caminaven agafats de la mà i tota la caminada sentia coses mai no sentides. Si algú hagués pogut recollir les coses que deia Tomàs en aquells passeigs hauria tingut una autèntica història del món als dits.

...i per què sabeu tantes coses, Tomàs?

- Perquè fa molts anys que en veig.

- Més que l'avi Trona que és el més vell del Barri?

- Quan l'avi Trona va venir al món jo ja feia anys que era vell.

- I per què s'ou tan vell?

Tomàs dubta una mica abans de contestar. Pensa que es pot jugar l'afecte de Mireia si li diu la veritat, però també pensa que si Mireia se l'estima molt potser el segueixi estimant. A més a més, Mireia no es pot pas passar la vida sentint-li contar històries...I es decideix.

- Mireia, a tu t'espanten els fantasmes?

- Mai n'he sentit a parlar, però si fossin una cosa com vós que teniu tants anys i potser en podeu ser, no m'espantaria pas.

I Tomàs fa una, per a ell, mena de jocs de mans, i es torna gavina, gat, clavell...Tot allò meravella Mireia que viu un si és no és món de Blanca Neus i els Set Nens, i creu sense cap dubte que Tomàs s'ha transformat d'aquelles maneres.

-...i n'hi ha d'altres de fantasmes, Tomàs?

- No gaires, ja. Es va passant de moda.

- I tots poden fer les coses que han fet vós?

- N'hi ha d'altres dolents, Mireia. N'hi ha un, sobretot, que ha fet molts pecats. Ajudà a fer i a guanyar la guerra d'ací de la qual ja t'he parlat vegades.

- Anava contra l'avi Trona?

- Sí...I feu agafar a l'oncle Quim, l'oncle de la teva amigueta Carme. I aconseguí que se'ns fes parlar a tots com el comandant de la guàrdia civil.

- I per què el feu agafar a l'oncle Quim?

- Perquè era separatista, com jo.

- I què vol dir, ser separatista?

- Veus aquesta mar?

- Sí.

- Veus la vila, allà dalt, tota pintada de blanc?

- Sí.

- Veus les muntanyes de més enllà?

- Sí.

- Doncs a les muntanyes de més enllà i a d'altres de més lluny i a tots els pobles i viles i ciutats que hi han, i els que hi han amunt i avall de la costa i fins a illes enmig de l'aigua, la gent un temps hi parlà tota com parlem ara tu i jo. Fins que ve un moment que es troben altres muntanyes i altres pobles on la gent ja no parla com nosaltres. Tota aquesta terra que hi parlava era nostra. I teniem els nostres reis, les nostres banderes i les nostres lleis, els nostres cabdills, la nostra gent d'ofici i els nostres poetes... Erem lliures, erem a casa nostra. Fins que fantasmes dolents feren mobilitzar gent que tenia més canons que nosaltres, i ens ho van anar prenent tot. La primera guerra que ens van fer, encara que la vam perdre, es pot dir que vam quedar empatats. Abans de fer-nos-la aquella guerra, ja ens van fer posar un rei al qual nosaltres no volíem perquè teníem el nostre. A la segona ens van guanyar perquè els ajudà gent de fora. Els que prometeren donar-nos la mà feren tard. A la tercera ens van tornar a guanyar amb canonades forasteres i ens van posar el peu al damunt perquè no fèssim mai més ni xiu. Perxò l'oncle Quim i jo som separatistes, saps? Però som pocs i no podem fer decantar cap balança. Ara, per a tenir-nos contents, diuen que ens donaran un Estatut.

- I que és un Estatut?

- És, com t'ho diré jo...és com si tu demanéssin un vestit i només et donéssin unes calces.

- I per què no se'n demanaven des de vestits que potser n'haguéssin donat un d'enter?

- Quan una cosa s'ha de demanar...Perxò l'oncle Quim i jo som separatistes.

-Tomàs, si vos i l'oncle Quim en són jo també en vull ser!

Només li mancava aquella declaració a Tomàs per acabar de posar la pe-

tita Mireia a l'altar major del seu vell cor secular...I dia darrera dia li anà contant la història del seu Petit País que tan bé havia començat i tan llastimosament acabà, i hi tenia tanta traça Tomàs a dir coses que feu de la petita Mireia una separatista fenomenal.

La compenetració entre un fantasma de milers d'anys i una criatura de pocs es va afermant cada vegada més. Tant estimava Tomàs a la petita Mireia, que un dia decideix revelar-li el gran secret de la casa: el taló d'Aquiles dels fantasmes, secret els qual només sabien pocs, poquíssims accis, els que posseïen la Legió d'Honor de la comunitat, ordre que no té ni el mateix president malgrat tenir totes les demés. Per a obtenir aquesta recompensa s'havien d'haver portat a cap nou gestes extraordinàries. Tomàs era autor d'onze, cota només aconseguida per fantasmes desapareguts. Luard, amb tot el seu historial, no havia passat de set la qual cosa no li donava dret d'anar més enllà de comandador.

-...i viviu sempre els fantasmes?

- Costa molt de fer-nos donar de baixa si no volem. Si ens desfantesmem correm el mateix perill que corren els pescadors de Barri de Marina. Si ens mantenim eteris, només jo i uns quants que potser ja no hi són sabem la forma de molt mal ferir-nos, de no poder agafar mai més anatomies animals i de reduir el nostre poder a no res, a existir i prou. Però aquesta forma no es pot aplicar sinó en casos de vida o mort.

- I quina és, aquesta forma, Tomàs?

- Tomàs dubta uns moments. Però és Mireia qui li ha fet la pregunta.

- Veus aquesta capsa? Hi porto ruda, julivert i encens mascles. No hi falta més que cabells de dona. El fum d'aquest preparat deixa qual-sevoà fantasma a meitat de preu.

- Com m'agradaria, Tomàs, donar-vos els meus cabells si mai en tinguéssiu necessitat.

- Mireia, bonica, els teus cabells són massa adorables per a donar-los

a un vell fantasma com jo.

La comesta de Mireia fou una ben graciosa rialla, com totes les que feia quan una cosa li plavia.

I Mireia, quan fou sola, un dia i altre dia anà col·leccionant cabells d'aquella seva cabellera que Tomàs trobava adorable. Quan s'havia de veure amb el vell se l'arreglava de manera que les petites i repetides tallades no es coneguessin. Tomàs, malgrat passar tantes estones mirant-se-la quan la tenia al costat no se n'adonà mai que la noia anava en cabells de menys. "Si algú vol fer mal a Tomàs i és un fantasma, no n'hi farà", pensava la noia "si la fórmula és una bona fórmula". I porta sempre al damunt una capsa plena dels seus lloats cabells.

Luard ha reunit la seva gent. Fa estona que calla i no diu res. Es dona compte que té un mal equip, un equip d'aprenents o de gent que estaria millor jubilada pel bé d'ells i pel prestigi del gremi. Però no n'hi ha d'altres. Pensa que Tomàs tindrà la mateixa manca de mà d'obra capacitada i allò l'aconsola una mica. Veritablement els elements que té dona la impressió que només poden cantar de segon. Gairebé es podia donar la raó a Luard quan deia que li sabia greu de ser cap de fila d'aquella gent. Hi ha una intervenció oral de Falet al qual Luard ni escolta ja que el pobre Falet, a més de ser un fantasma petit àdhuc parla malament.

...i, no, de gos no s'hi ha vestit més. Almenys en gossos del rodal. M'he passat dies i dies garrotejant-los i cap ha dit "ai". Tots han bordat, escandalosament, però han lladrat. Em penso, dic jo, que Nicamor, si era ell el dia d'aquell gos que va dir "ai", ja només es dedica a fumar...

Però Nicanor escoltava aquella vegada convertit en mussol que escolten molt, diuen poques coses i no són massa sospitosos.

Luard es disposa a parlar pr a veure si aixeca una mica la moral dels seus cients.

- Hem de mirar de fer les coses bé. Algú poc preparat s'ha volgut ficar pels sindicats i ho ha fotut tot per terra. Quan s'aconsella una vaga s'ha de mantenir encara que els burgesos donin la raó a n'els vaguistes. Què vol dir això de desconvocar vagues? Les vagues s'han de deixar en peu pr a veure si la gent s'hi afecciona i en fa tothom a cop. Algú pot dir que en aquest país ja n'ha fet gairebé tothom de vagues. És veritat, però s'han fet mal fetes o no haveu, els que hi heu intervingut, tingut prou mà dreta. Quan una ha començat, ha acabat la que hi havia, i això no és manera de fer vagues!... Al món hi torna a haver por, que si bé no és la por que un temps feiem nosaltres, no deixa de ser por. Us en vull parlar de les pors d'ara, i escolteu-me bé... No siguis capitalista, Badoret, i deixa de rosegar xiclets! Deia, doncs, que m'escoltéssiu bé. La por d'ara, no és la por que feien anys endarrera pares i mestres, és una por del temps. Tenen por que el petroli s'apugui, tenen por de l'enfrontament de dos Pactes, tenen por dels Mons numerats, i tenen por que s'apugin lloguers i contribucions. La qüestió del petroli l'hem deixada a mans de l'amic Mohamed. M'ha promès que el petroli pujarà i fort. Estem entrant en una temporada en la qual només podran anar en cotxe els que avui tenen brillants! Un temps hi havia la por groga. Xina tenia espantat el continent. Una gent que milenis enllà feren la muralla més gran del món perquè els tartars els deixessin tranquils, i que si s'haguessin aliat amb els russos haurien pogut portar la muralla fins a Gibraltar, han estat malejats per algú. La por groga ha desaparegut. Els homes han demostrat que amb papers a les mans en saben més que

nosaltres, i han aconseguit, perquè algú nostre pensà, com els homes, que els xinesos eren tants milions que era impossible que es pogués sin armar tots, que Xina figurés entre els Cinc Grans, deixant Formosa de banda, i s'asseiés a la ONU a discutir les coses amb bones paraules que no han arreglat mai res. Algú pot dir que els xinesos d'ara no són els d'abans i que ni tan sols porten cua, però amb cua o sense aquests nois no s'havien d'haver cregut a segons qui, Amb els xineos a la ONU i havent-los prohibit que tornin el bon dia als russos, ha passat la por groga, sí, però en queden d'altres. Tenim moltes cartes a jugar. Sé que som pocs, però treballarem més. Molta gent ha passat anys sense fer cap cas dels Mons Numerats. La gent de secretàries i dones empolvorades no ha volgut saber mai si la d'aquells Mons tenia por, gana i manca de sastres. Acostumada, la gent que pot pujar, per ara, al pis vin-i-novè amb ascensor a pensar que la dels Mons Numerats no tenia res, arribà a pensar que no tenien ni gana. Ara, ara s'ha començat a preocupar dels Mons Numerats. Ha pensat que si els numerats demanen petroli amb tot el dret que hi tenen, encara s'hauran de lamentar noves puges! Podeu estar segurs que hi ha influït més la qüestió petroli en la girada de cap devers els Mons Numerats, que el bon cor de la societat malgrat que una mínima part de la mateixa venia esgargamellant-se en va de temps dient que quan uns sopaven dos cops n'hi havien que no sopaven mai.... I quan es portaren els primers modestos berenars als numerats, al veure aquella naixor de criatures se'ls va dir:

- Però qui us en fa tenir tantes, si no les podeu mantenir?
- Sí, amb què voleu que matem l'estona...- van contestar-los.

Seguim-ne parlant de les pors actuals. La guerra, al no acabar com devia acabar, va acabar malament. Jo ja volia plegar i vaig plegar fins i tot una temporada, però han passat coses de mal entendre de-

gut, segur, a gent d'aquell animal de separatista, i m'he tornat a llençar al carrer com ens hi havem de llençar tots. Amb l'actuació, o sense, d'aquella gent, ens trobem que els aliats s'han desaliat. Això, de moment, no preocupà massa als gratacels. "Amb les armes que els hem deixat amb la guerra, i les que hi gastaren, sabem les que tenen. En tenim més nosaltres", digueren els gratacels. I seguiren fent cases de centenars de pisos, i escopint quan passaven prop d'un negre. I, de cop, un espia que el tenien a l'Est perquè no fos dit arribà amb una nova que feu empal·lidir a n'els que la reberen.

- Ells s'han armat tant, que si no us afanyeu no hi sereu a temps!

- Però què hi feia vostè allà que no se n'ha adonat fins ara?

- A mi quan em van enviar allà se'm va dir: La seva anada a l'Est és només perquè la gent es pensi que hi tenim algú. Ja sabem com està tot, no cal que es basquegi vigilant. La seva feina és passar l'estona i passar-la bé. Encara que no faci res, ells ja s'ho pensaran que espia. Vostè es deixa veure pels balls de societat i regali forces rams de flors a les russes guapes... I jo sempre he cregut.

- Però, home de Déu, aquest armament que diu no s'ha pas fet en quatre dies! Encara que vostè tinguéssiu instruccions de passivitat, un enviat del govern quelcom ha de fer pel seu compte...

- Jo, senyors meus, m'he limitat a complir les instruccions que se'm van donar. Precisament aci porto, jo sóc home, això sí, de comptes clars, el què m'han costat els rams que he regalat. I dels balls que vostès es pensaven, res de res.

- Llavors a qui els ha regalat aquests rams?

- A la russa que em va semblar més guapa. Tant li deu fer, suposo, que els hagi regalat en un ball com fora d'ell.

- Bé, deixem els rams, deixem els rams... Si no es movia com s'ha de moure un enviat especial...

- Perdó, perdó, jo m'he mogut de la manera que se'm va dir que em

movés.

- Bé, doncs, si no es va moure, com ha pogut portar la informació que ha portat?

- Gràcies al darrer ram de flors que vaig regalar.

- A veure, expliqui's...

- Jo els rams de flors els vaig regalar, malgrat la quantitat que figura a la nota, a la mateixa russa. Això sí, era molt guapa.

- Però vostè es riu de nosaltres? Qui és que va fer anar aquest home a l'Est?!

- No, senyor. Els primers rams que vaig regalar a la russa guapa, no foren massa ben rebuts per venir d'on venien. Per aquella dona eren rams capitalistes, i això que jo li deia que les roses eren russes. Però n'hi vaig arribar a regalar tants que al fer-li ofrena del darrer es va tombar. Em va dir que els rams eren cada vegada més bonics i que si les roses eren russes... Ens fèrem amics, m'ensenyà a dir passi-ho bé en rus, i aquest primer de maig, disfressat de camperol, em portà a veure la desfilada militar a la Plaça Roja. Allò feia por! Si no eren pas els mateixos canons que anaven donant voltes aquella gent els canons no els acabaran mai... Ara bé, a més a més d'un servidor de vostès disfressat de camperol al costat d'aquella russa guapa, a la Plaça hi havia una tribuna curulla d'embaixadors sense disfressar els quals degueren veure els mateixos canons que jo...

Sí, els embaixadors també informaren, però els gratacels van creure que hi havien posat més canons que del compte a la informació. Al sentir el gran relat de l'enviat especial pensaren que el de l'embaixada era correcte, i decidiren que al cap i a la fi les roses no s'havien pas regalat de franc...

Els gratacels s'espantaren i portaren a l'Est espies de debó, però l'Est veient que els gratacels estaven espantats deixà veure als es-

pies tots els canons que tenia per tal que els gratacels seguisin espantant-se. Aquests alertaren el continent de l'altra part de la mar i la por ja es feu general i es tornaren a obrir les fàbriques d'armament tancades després de la guerra. El continent tingué més por que els gratacels ja que els canons de l'Est eren molt més a prop d'Europa que d'Amèrica. Europa havia pensat, erradament, que una vegada aixafats els alemanys no n'hauria de tenir més de por. I aquella por transatlàntica feu la causa que es fondés, l'any 49 a Washington, l'Organització de l'Atlàntic Nord. Quan es fundà l'OTAN, i convé que tots les sabeu aquestes coses ja que em penso que molts heu fet durant anys com l'enviat especial el qual regalava roses a les russes guapes, no s'hi volgué Alemanya la qual, morta i tot feia por, com el Cid que hi arribà a guanyar batalles. Sabeu qui era, el Cid, no? Es igual, ja veig que els fantasmes presents sabeu molt poques coses. No sé on anirem a parar... Però a l'hora de barrar el pas als canons de l'Est, els espantats s'aliarien amb qui fos, i sis anys després del Pacte de Washington s'hi donà entrada a la República Federal Alemanya. L'Est, al veure com s'agafaven les coses els de l'altre punt cardinal i sobretot al veure que l'Oest disposava d'alemanys, inaugurà el Pacte de Varsovia, i ara hi ha alemanys a cada Pacte. Torna a ser de mal entendre això, no? A mi se m'ha dit que els gratacels al veure que l'Est no es gastava diners amb aparcaments i sí amb canons, pensaren que aniria a fer comunistes pel món a baloneta calada, i que si arribaven als Estats Units els negres s'hi apuntarien tot seguit. Aquest temor fou el que els feu burjar fins que el continent decidí signar el Pacte. El Pacte de l'Atlàntic és el Pacte de la Por, i agressiu, i per agradir calen canons. El de Varsòvia diuen que és defensiu, i per a defensar-se calen canons. Abans les guerres solien esclatar cada quart de segle. Preventius, els dos Pactes es fan per a vint anys, prorrogables. Cadascun diu que si algú gosa tocar qual-

se vulga dels estats signataris, serà com si ho fes a tots els que formen l'Aliança. El Pacte de Varsòvia, el qual té l'avantage de ser fet després de l'altre, diu que el dia que tots els països d'Europa signin un tractat de seguretat col·lectiva, el Pacte quedarà automàticament desfet. Posats a dir coses, us diré que els alemanys del Pacte de Varsòvia feren constar en acta que si Alemanya, avui mitja a cada costat, es tornés a afegir, ells se n'anirien del Pacte. Qui vol fotre a qui? Tant com els projectils dels dos Pactes foren projectils normals, la gent, si bé no dormia tranquil·la del tot, anava dormint, però quan es començà a parlar que ja es feien bales que podien arribar del lloc on es signà el segon Pacte al lloc on es signà el primer, part de la gent de cada continent ja no dormí de la manera que s'ha de dormir perquè faci profit. D'ençà que s'han trobat aquestes bales que poden donar la volta al món que ja els espies no poden treballar bé, són desespiats si trapassegen segon a on, i el món coneix l'existència d'armes noves quan ja són fetes i a punt. Els gratacels no paren de dir que no entenen com una gent que té tants pocs xofers per quilòmetre quadrat pugui fer les armes que fa, i atia la gent del Pacte perquè pagui més ja que sense quartos no es fa res, ni armes que donin la volta al món... I el món ja té tot, per del què puguin fer els dos Pactes i aquesta es tenen una por mútua. O sigui, que la por ara ja és general... Ah, si tinguéssim els fantasmes d'abans! Només caldria trobar la manera de fer empenyar bé un parell de persones de cada Pacte i ja vindria la de riure. Només quedarien les rates i nosaltres! Ara hem d'esperar que siguin els homes mateixos qui se la juguin perquè, i no vull ofendre a ningú, no tenim l'equip d'anys endarrera. I convé que sabem tots de la mala manera que treballen elements moderns nostres. Vull recordar que s'encarregà a Carles Pi, això sí un fantasma elegant, una missió a casa dels gratacels. Es volia saber quina màquina bèl·lica feien després que els diaris portaven que

l'Est en tenia una que no tenia aturador. Carles era un fantasma que va entrar a la casa per recomanació, debutant, un aprenent, vaja. Va dir que es veia en cor de portar a cap la feina, i que si no començava mai no seria altra cosa que un aprenent. Es va demostrar la falla de fer un fantasma accelerat. Ja se sap que tant els gratacels com els altres fan plànols falsos, però és que Carles es va errar de casa perquè els plànols que va portar es va veure, després de ser curiosament examinats pels nostres elements tècnics, que no eren altra cosa que els d'una nova màquina americana de rentar plats. Dic això perquè veieu que ser fantasma no és cap cosa fàcil i molt menys ser un fantasma espia. S'ha d'aprofitar la por actual. Estem davant una gran temporada i no ens la podem deixar perdre. Si Mohamed treballa bé amb el petroli, segur que el Pacte Número u tirarà la primera pedra, i ja sabeu què vull dir tirar la primera pedra. Ara bé - acabà luard-, mentre esperem aquesta tirada de pedra hem de seguir desarticulant democràcies i separatistes. I al dir separatistes suposo que sabeu a qui em refereixo. A n'aquest, si els arrepleguem en forma humana no se'n cantarà mai més ni gall ni gallina...

I, del que es deixa dit, Nicanor en feu arribar més o menys un reportatge a Tomàs. I els dos bàndols es disposen a enfrontar-se de debó. Com en tot enfrontament decissiu, ambdós havien pensat en l'afer espionatge de tanta importància com un Estat Major al ple. D'espies n'hi han hagut sempre. Ja algú espia la primera parella coneguda la qual la pagà car aquella espiada. És rar, però, que un espia arribi a vell. Quan un espia ha espiaat coses de compromís i va, satisfet, a qui l'ha fet espia a contar-li la cosa espiada, totseguit surt un contra-espia amb la missió de privar que l'espiaador pugui espia més. Ofici perillós com no n'hi han el d'espia, ja que la gent no es deixa espia. I d'una gran vocació ja que quan s'encarrega una espiada, enlloc de dir

a l'espia que espia tranquil que té les espatlles guardades, se li diu que amb l'afer li va la pell i que si li passa quelcom que s'es-pavili. Se li sol afegir que si ell ha espia bé abans de fer-se'n la pell, haurà salvat les pells de milers de patriotes, i que si cada espia espia bé, encara que ell es convertís en baixa les baixes dels combatents serien mínimes. I més encara, potser només moririen els espies... Davant aquesta mena de garanties han sorgit els espies do- bles que són els que treballen a cada costat cobrant en moneda neu- tral. Aquests, si han estat descoberts, malgrat haver portat malde- caps a cada costat, saben que no els passaran per les armes més d'un cop. No s'ha valorat prou la feina dels espies, ni s'ha volgut reco- nèixer el mèrit dels treballs fets. Els espies propis, si se n'han sortit, han tingut un bon passament. Els espies contraris, havent fet la mateixa bona feina que els propis, si s'han descobert han aca- bat plens de bales. Descobrir un secret és premiat pels uns i casti- gat pels altres... I no és bo tothom per a fer-se espia. En temps de guerra ja se sap on és l'enemic i on s'han de tenir espies. En temps de pau, com que no se sap d'on poden venir les canonades quan hi ha- gi guerra s'han de tenir espies pertot arreu. Durant la darrera gue- rra, un espia que sabés l'alemany bé podia espia a tot el continent. Avui un espia modern amb un sol idioma no va enlloc. Segurament per això els fantasmes fundaren una escola poliglota. S'ha vist que un marsellès actuant d'espia a Malaia l'ha traicionat moltes vegades la "erra" i més d'un cop quan les coses no anaven, un "merde, alors". I qui diu un marsellès parlant el malai, podria dir un espia de Bada- lona parlant el pakistani. Que hi ha gent que ha nascut per a saber idiomes? D'acord, però passen alts. El coronel Lawrence, abans de ficar-se al desert passà molts anys a Siria, Palestina, Egipte i Arabia, i encara els del desert li notaven un deix quan el sentien parlar. S'ha de tenir en compte, però, que no tots els espies poden

traduir l'Odissea com va fer el coronel quan deixà les coses de Palestina a punt perquè hi passessin les coses que hi estan passant, i que hi deuen haver molts espies que ni tan sols l'han llegida l'Odissea. La gran dificultat dels espies humans és que mai poden deixar la seva condició humana malgrat disfressar-se de moro, de venedor de neules o de captaire. Entre la fantasmària aquest inconvenient no es produeix ja que poden espiar comodíssimament convertits en qualsevolga matèria orgànica o no. Tant poden escoltar una conversa en forma de quadre com de canari. La qüestió és encartar la mena de cosa a convertir-se que no pugui ser descoberta per un altre fantasma. Un fantasma convertit en recader, per exemple, pot ser molt mal ferit, si és descobert, per un altre fantasma que actua convertit en revisor de tren. Dos fantasmes en estat eteri, vaporós o natural, se senten, es veuen, poden enraonar, però al revés dels homes, tenen prohibit batre's ells amb ells per poc que es puguin veure, ja que els Estatuts inicials els obligaven a fer a tots les mateixes coses. No hi podia haver incordis, dissidents, separatistes... Però els Estatuts de vegades la gent els segueix a la seva manera o vota en contra. I els fantasmes ja s'ha llegit, actuaven, alguns, com si Estatut no hi hagués. Els fantasmes, darrerament, no han volgut consells, i quan no es volen consells és quan les coses surten com surten. No han volgut, i sembla estrany, treure profit d'unes experiències viscudes tants anys entre els homes que no n'han volgut tampoc de consells, i perxò els generals han perdut batalles, els banquers, valors, els boxadors, punts, els advocats plets, i les dones tot. Ha durat la costum d'espiar. Els que no tenen entrada a la CIA, que només espia coses que porten disgustos, espion models de vestits, fórmules de detergents, balanços, combinacions de caixes fortes, reunions polítiques, destí de fons ministerials, senyores quan es trenen roba...

Els dos bàndols, com que la guerra que es volen fer és una guerra prohibida, donen a l'espionatge una importància principal. Ambdós necessiten saber de quines forces disposa l'enemic, de quin peu coixeja...Tomàs, igual que Luard, disposa de pocs elements però igual que aquell no en té d'altres. L'equip d'espies no és massa de fiar. Moreno era un espia de laboratori, i, abans de perdre la memòria era conegut pel fantasma espia-dimonis, però la perdé per haver retingut al pensament un excés de fórmules, i qualsevol se'n refia d'un desmemoriat. Constantinet era treballador de grans salons, però tampoc era un espia complet ja que s'enlluernava fàcilment davant gràcies femenines i perdia el fil de moltes converses. Sí, hi havia Valenti, més era un relativament nou entrat. Havia espiat als bancs suïssos i sabia a qui corresponien tots, o gairebé tots, els comptes numerats, i, darrerament espiava a la Volta a França, però la cosa no era ara ni econòmica ni deportiva. Tres eren pocs espies tanmateix. Restava encara Nicanor. Nicanor era un bon element i addicte, però hi havia el perill que si havia de passar massa estones sense fumar es delatés...

A l'altre camp tampoc n'anaven grassos de personal. Ja ho havia dit Luard. Sever, el fantasma el qual influí prop dels carlins fins que aquests es decidiren a fer l'abraç de Vergara, proposà que s'actúes amb dones al camp de Tomàs. No és segur si fou ell o Baldiret qui feu la proposta. Baldiret aconsellà tirar bombes al Vaticà en la passada guerra, amb marca de fàbrica anglesa perquè la gent espensés que els aliats es volien carregar al Papa. L'inductor físic de la tirada de bombes camuflades, deia Balbinet que fou el feixista Farinacci. Fou llavors que quan el senyor Stalin va veure que els aliats es desfeien en alabances del Papa, va dir la seva fansa a frase: "Veuran, el Papa, el Papa...Quantes divisions armades pot aportar

el Vaticà?". També podia haver estat Mestres l'autor de la proposta. Mestres era un quintacolumnista destacat i un bon organitzador de picades de mans quan es feien determinats discursos. Fos quin fos dels tres, la proposta feta no plagué a Luard el qual es donà compte que de poca cosa li servien consellers com aquells.

- A Tomàs les dones no el poden fer bogejar per dos motius: primer per l'edat. Una dona per bona estampa que tingui ben poques coses pot fer davant un element de milers d'anys el qual en deu portar de vistes sens nombre i de totes maneres, i, segon, per les conviccions. Un fantasma separatista com ell no se'n mirarà cap de dona almenys que també sigui separatista. I d'on la treiem avui una dona que en sigui? Totes les que hi han deuen passar de l'edat...

Mestres, el qual creia que les dones podien desarreglar molta cosa, insisteix:

- N'hi podriem fer fer una amb reserves multiplicades. Hi ha claudicat molta gent amb dones amb bones reserves. Jo mateix...

- Mira, Mestres, Tomàs no és un fantasma com els altres. Quan una dona massa carregada entra en joc, és que hi ha gat amagat, i aquest encara que sigui de la ceba, té molt d'ofici. Els homes, amb les pedres hi ensopeguen dues vegades, amb les dones, moltes. I de Tomàs no se n'hi sap cap d'ensopegada llevat de ser separatista... Però hem de trobar la manera. I la trobarem, Mestres, la trobarem, com Luard que en diuen.

Com es veu, els dos bàndols són poca i, llevat dels dos comandants, els altres són més fantasmes de cor que solistes. I tots dos caps de fila han pensat amb el Gran Nogaret, l'espia amb més medalles del grèni. Nogaret era espia per temperament, per vocació. Ja en el temps que els fantasmes es van unir - antigament eren fantasmes independents -, quan Nogaret entrà a la casa va dir:

- O espia, o res!

Tècnicament era una meravella, perfecció aconseguida a través dels segles, cosa que per ara no està a l'abast dels espies humans els quals tenen una duració limitadíssima. Ell havia espia ja quan Hannibal es passejà ell i elefants pels camps d'Europa; se li saben intervencions en la Guerra dels Remences; havia avisat a la pobra Adelaïsa que el comte Arnau la voltava i la noia no feu cas de l'avís, potser perquè no sabia de qui venia, o perquè secretament es moria de ganes de que algú la treïés del convent i si era un comte, millor que millor. Fou disfressar de dona - el disfraz era un dels seus punts forts - al cavaller Eon, agent secret de Lluís XV, i tant bé que fins el propi rei hi arribà a ballar pensant-se que amb qui sap ho feia, i el cavaller Eon es va veure obligat a descobrir-se per a parar-li els peus...Quan el coronel alemany Nicolai va xerrar en un llibre com anava fet l'Intelligence anglesa, Nogaret ja en sabia els secrets des que el cardenal Wolsey hi posà la primera pedra. Nogaret es ficà modernament pels serveis secrets anglesos, pel Deuxième Bureau francès, per l'Evidenz austriac, per la Gestapo alemanya, per la G.P.U. i M. V. D. soviètiques, per la OVRA italiana...Ni CIA ni F.B.I. plegades tenien una centèsima part de les informacions que tenia Nogaret. Aquest, però, era un enamorat de l'Intelligence Service anglès potser perquè de les llengües que sabia l'anglesa era la que havia inventat més sons a les cinc vocals, deixant apart l'admiració que al propi Nogaret encomanà el treball d'un Servei el qual obtingué que el segon d'a bord d'Hitler, Hess, es presentés a Anglaterra en ple conflicte mundial. No és segur, perquè de Nogaret fa temps que no se'n sabia res, però alguns fantasmes asseguraven formalment que l'afer Watergate era un afer Nogaret. No és que fos cap cosa per a restar-li mèrits perquè les seves sensacionals dots d'espia pesaven més que cap altra cosa, però Nogaret bevia. Ell deia que era el seu hobi

i que després d'un bon treball, ja fos espiar, cantar una òpera o fer una cessàrea, la millor cosa era celebrar-ho amb una bona beguda de vi. Perxò assistí a tots els brindis de compromís que els homes de pes feien, els quals solien beure bé, per a celebrar enllaços reials, neixements de bancs, botadures de vaixells de guerra, canvis de govern i postes de llarg, entre altres. I perxò en tots aquests actes més d'algun assistent havia de dir:

- No ho sé, algú se'm beu la meva copa...

Costà trobar Nogaret, però el camí foren les seves afeccions a l'alçament de copes. El trobaren a la Xampanya, l'antigua Campania dels romans, convertit en francès d'ulls clars, ventre prominent, llarg de bigotí, i amo i senyor d'una petita taverna. Mai ningú no l'ha vist sense una gerra amb vi a la mà. I ara és feliç perquè pot beure sense necessitat d'espiar. De tant en tant fa un lleuger xarrup i posa els ulls en blanc, demostració de que beu a gust. A la taverna de Nogaret és a la on s'ha sentit a dir més vegades: "Aquesta ronda la paga la casa!". Convida per una bona posta de sol, pel bon part de la vaca d'un client o pel pas d'una francesa espigada. Anima a beure a la clientela argumentant que el vi sense aigua s'acabarà, com el petroli, i la clientela s'hi afanya. És una bona taverna, la taverna de Nogaret.

Devegades baixa al riu i pesca amb la gerra al costat. Li plau ara fer les coses amb calma i hi pesca i hi beu. I de l'antic ofici només en conserva la dedicació al vi. Tota altra cosa ha passat, i ni hi pensa. Quan a la seva pàtria actual s'esdevé quelcom que els homes no entenen: una declaració radical-socialista o una filosofada del senyor Sartre, Nogaret no s'hi empatxa, i es limita a dir apurant el contingut de la seva inseparable gerra:

- Què hi farem. Beveu, amics!

Aquell dia el peix té el dia picador i tot just de posar la canya a l'aigua Nogaret s'estrena. No li agrada aquella manera de picar, i torna el peix a l'aigua. Beu una mica, per a donar temps al peix perquè no vagi tan barroer el veure un esquer. Adhuc per a no agafar el mateix peix, que seria molta casualitat, tira l'ham unes passes més enllà. I fa la segona estrena de la tarda. Fins a la tercera no es dóna compte que el peix és sempre el mateix, i ara que el té a la mà a punt de donar una nova amnistia veu que és un peix que porta unes ratlles vermelles a l'espatlla. Nogaret no n'ha vist mai cap de peix com aquell, però n'ha sentit parlar... Per uns segons és l'espia qui pensa. Sí, un almirall del País adoptiu del vell amic Tomàs, que deixà sense veles a un estol francès feu dir al rei que no volia ni peixos a l'aigua que no portessin les barres vermelles de Tomàs. Potser aquell peix que tenia a les mans descendia d'un al qual van espantar els mots de l'almirall. A menys que... I mentre Nogaret pensava això, sentí claríssimament:

- Nogaret...

- Qui és que m'ha trobat!!!

Qui l'havia trobat era un enviat de Tomàs, el qual li parla de les malifetes de Luard i de les intencions, males intencions que el fantasma nazi té envers son enviador.

- No, no, Constantinet, jo he plegat! Sí, els nazis ens van deixar sense vi durant la guerra i jo em vaig allistar al maquis, però tot allò ja ha passat i ara els alemanys són uns altres alemanys i quan volen vi, el paguen. Són alemanys amb quartos els d'ara. I jo no vull més maldecaps. Només em preocupa que no s'acabi el vi.

Constantinet insisteix i insisteix, però el taverner-pescador no afluixa.

- No maldis, Constantinet. Jo ja he espiaat prou durant segles. He espiaat tot el què hi havia per a espiaar. Que espia qui vulgui, ara.

Digue's a Tomàs que li desitjo tota mena dè sort, ja que Luard quan es feu absolutista em desil.lusionà, però amb mi no hi compteu, i, si em voleu creure, no us bateu vosaltres amb vosaltres. Converteix-te en camperol francès i vine a la taverna que provaràs el vi que tinc. Si convidés a beure a un peix faria rodar el cap a la gent que ja prou que li roda amb les coses que passen...

Constantinet tornà de buit aquella vegada. Com hi tornà l'enviat de Luard, Mestres, el qual es presentà vestit de gendarme.

- Begui, begui, senyor gendarme, que avui és un dels dies que la casa paga: és l'anniversari del President.

El gendarme, abans de beure mira a cada costat. Nogaret espera amb la gerra a la mà.

- A votre santé! - diu.

I resta amb la gerra a mig camí al veure que el representant de l'autoritat se'l queda mirant sense adherir-se a la desitjada de salut.

- Nogaret...- li diu de baix en baix.

El taverner deixa anar una paraulota de gruix picant al taulell amb la gerra.

- Qui dikoni ets tu, vestit així?!

- Sóc, Mestres, un nou vingut al costat vostre, però treballo a l'equip de Luard. No tinguis por, ja parlarem baix. Luard m'ha dit que havieu estat bons amics.

- D'això fa anys i no vull històries.

- És que Luard diu que el món està de nou a punt per a implantar-hi el nostre domini, que el petroli s'apuja i això portarà cua grossa, que si fem petar la guerra nuclear només quedarem les rates i nosaltres, que serem els amos, però que primer es vol desfer de Tomàs i la seva colla que fan manetes amb la democràcia, i que Tomàs és separatista...

- Mira, Mestres, es veu que ets nou, perquè si algú del meu temps sabés que jo havia plegat no gosaria insistir. Jo he plegat i no vull romanços. Està clar? Si Luard ha declarat la guerra a Tomàs i aquest accepta la declaració, tots dos saben que serà una guerra que a dalt consideraran il·legal. I a més jo, ara, sóc bevedor de vi, no espia. I mai havia estat tan bé com ara. I si algú ho dubta que posi una taverna com jo i veurà quina cosa és procurar la felicitat de la clientela i procurar-se-la ell mateix.

Però es veu que Mestres tenia instruccions fortes del cap de fila i potser amenasses i tot si arribava a osedar en aquella gestió, perquè porfídia i porfídia i fins arriba a cridar i a donar cops de puny damunt el taulell. Es veu que no sabia qui tenia al davant. Porfídia tant Mestres, que Nogaret perdé aquella calma que venia mantinguent durant anys, i:

- Quan jo dic que no, és que no!

I la parròquia veu astorada com aquell taverner tocason empaita el gendarme pel clatell i el llença en alt i en pes, taverna avall.

- I no feu l'animalada de batre-us vosaltres amb vosaltres! - li diu al temps que li engega una gren puntada de peu al cul.

La parròquia pensa que potser es tracta d'un alçament de la gendarmeria per qüestions de reivindicació salarial, però el taverner calma la concurrència.

- Res, cosa de fantasmes - diu recuperant el tocasonisme habitual. I amb una gerra plena a la mà:-: I ara torneu a beure que torna a pagar la casa...

Quan la taverna és buida, Nogaret es passeja per l'establiment. Aquells dos encontres l'han neguitejat. Deixa una gerra plena a cada taula i es converteix aquella nit en client únic. Va de taula en taula apurant les gerres a la recerca d'idees clares, i quan buida la

darrera, les troba...

Abans de que els fantasmes s'organitzessin amb societat, hi havia co-fantasmes que anaven i venien actuant pel seu compte. Eren uns fantasmes independents i la majoria s'ignoraven ells amb ells. I es pot assegurar, sense massa percentage d'error, que la seva feina era gairebé tota espantar a la gent, i sobretot de nits. Rarament, al principi, es ficaven en coses de les fincances, de cuina i en concursos de bellesa. Mai n'haurien fet res, ells, de posseir més o menys accions, d'apreciar salses i picades i de trobar una dona més guapa que les altres. Tot això han estat coses cercades i volgudes absolutament pels humans. I no n'havien fet cas de tot això perquè els fantasmes prehistòrics eren invisibles del tot, i elements invisibles no solen fer massa cas de bitllets de banc, ous ferrats, ni de si una dona té més bones propietats que les altres. La fosca era el seu aliat natural, o la mitja fosca, més exactament. El temps de les primeres espelmes fou el seu temps. Perxò es deia, i devia ser veritat, que a molts castells hi devia haver fantasmes perquè quant més grans eren els castells més habitacions tenien a les fosques, i fer por era facilíssim. Gairebé se'n feia més la gent ella mateixa de por anant amb espelmes de l'una a l'altra de les grans residències que no n'hi feien els fantasmes mateixos. La por és mala consellera, com la gana. I quan la por es ficà a part de l'espècie humana originà molts mals consells i d'aquests en vingueren resultats fatals. Era molt fàcil veure un aparegut a la llum d'una espelma o d'una llum d'oli, i si l'interessat portava la camisa bruta venien els grans drames dels quals tant n'han parlat els novel·listes del ram. La gent de poca llum, era gent de poques llums, i passava les nits amb

por, angúnia, rezel, temor, sospites...Les dones tingueren, en aquell temps, por dels homes; els rics, dels pobres; els propietaris, dels pagesos, els vius, dels morts, i, amb el temps, la por extengué els seus dominis, els francesos en tingueren dels alemanys; els contrabandistes, dels carabiners; els americans, dels negres; els governs, dels governats; alguns periodistes i la Costa dels Ministeris d'Informació i Turisme; els jueus, de que els quartos americans s'acabessin...

Els fantasmes prehistòrics, doncs, feien por i prou. Però, és clar, feien por en un món que ho i ser considerat modern llavors, ara és considerat anacrònic, caducat, passat de moda, ja que els homes d'avui han saltat, de viure com diuen els historiadors que vivien, a viure com no diuen els historiadors. S'han de mirar els homes perquè els historiadors en parlin, i se n'han hagut de morir molts perquè s'hagi passat de l'home cavernari a l'home dels xecs de gasolina. O sigui, que els homes s'han d'anar morint perquè el món progressi. I els fantasmes, que no morien, a despit de conviure amb els homes, digueren que si els homes progressaven també havien de progressar ells. No hi havia cap raó perquè els fantasmes es plantessin en l'Estat de Pedra i els homes anessin ja camí de les reformes polítiques i les multinacionals. No podia ser, no era lògic que els homes fessin tota mena de societats, partits polítics i cirurgia estètica, i els fantasmes seguíssin aparcats i anant cadascú per ell.

D'això en començaren a parlar dos fantasmes vellíssims: Blasco, fantasma ibèric i Marinetti, centre-europeu.

- I si els homes s'han associat, per què no ho podem fer nosaltres? Jo opino que no és normal que anem pel món de la mateixa manera que hi anàvem quan vam començar a fer por.

- Sí, som fantasmes immobilitats, nosaltres. Jo ja feia temps que te'n volia parlar. Ara bé, em penso que n'hi haurà que voldran seguir

fondejats, sense moure's.

- Això també ho pots veure entre la gent que porten calces. No volen ser tots iguals.

- I això que els capellans diuen que tots som iguals, tant rics com pobres.

- Això els que ho diuen més són els capellans pobres. Els que no en són, almenys els del nostre temps, ja no ho diuen tant. I ha de venir un temps que els capellans pobres tindran raó.

- Jo, per les coses que porto vistes, em sembla que els pobres sempre en tenen de raó, siguin o no capellans.

- Doncs, com et deia, a mi em sembla que si ens associéssim tindríem més força que els independents.

- No és que t'ho sembli, és que no pot fallar.

- Això sí, hauríem de mirar de fer associar a quants més millor, perquè una societat entre tu i jo seria molt poca societat. De tota manera, si tu vols ja està feta. Un sol és difícil que sigui una societat. Ara, dos que es facin socis ja tenen societat.

- Anem-ne parlant d'aquesta societat. Qui la manarà?

- Nosaltres dos, carai!

- D'acord. Anem seguint. Hi ha portes obertes o les tanquem a segons qui? Veuràs, ara que hi som fem les coses. bé.

- Mira, jo faria una constitució.

- Fem-la.

- Fem-la. Jo començaria dient que s'admet a tothom que accepti la constitució.

- S'aprova el començament.

- Tinguent en compte que no tots devem pensar igual, a la constitució s'hi hauria de posar quelcom que plagués a les diferents maneres de pensar dels possibles constitucionats.

- Això mateix, però subjecte a lleis especials.
- Em sembla molt bé. Potser sigui una constitució que particularment no agradi a ningú, però que en conjunt passi.
- Sí, senyor. I sobretot si ens agrada a nosaltres que l'haurem feta.
- Si hi ha fantasmes socialistes, a la constitució es pot parlar de socialisme, i si hi ha fantasmes independents es pot parlar d'autonomies o d'Estatuts.
- Molt bé, però sense que la constitució sigui una constitució socialista ni federal.
- Hi posem un consell de la societat?
- Sí, però que aconselli les coses que marqui la constitució.
- Molt ben xafat.
- I totes les intervencions seran les que autoritzi la constitució.
- Partits polítics. Què fem aquí?
- Els que es vulguin meritar políticament d'acord amb la constitució.
- I qui vagi pel seu compte serà anti-constitucional.
- Ja podem tirar endavant!

I hi tiraren. Cercaren amics i, més que amics correligionaris, els quals escamparen pel món un "fantasma de tots els països, uniu-vos!" I es fundà una societat, la seva societat. Elements desconeguts fins llavors hi aportaren idees noves i la cosa marxava. Era la primera ONU coneguda. El tandem Blasco-Marín i Marín s'apuntà un èxit espectacular. S'estatuí que els constituents, si volen, poden deixar la forma etèria i convertir-se en humana o en altres per a intervenir en les coses dels homes si s'esgarrien massa. El que era absolutament privat era renyir-los amb ells i, sobretot batre's. Qualsevol disparitat de criteris s'havia de portar al ple, i si la majoria donava raó als uns, els altres havien d'acatar el judici majoritari. No tothom hi estava d'acord

amb la qüestió d'un element un vot ja que entre els fantasmes hi havia classes i no trobaven just que tots els vots valgüessin igual. De moment es limitaven, els contraris a la democràcia, a rondinar. Però s'esdevingué que entre els homes, els quals viuen quatre dies, els que no estaven d'acord en segons què s'hi feren a bufes. I alguns fantasmes digueren que si els homes vivint tan poc s'alçaven contra l'autoritat, ells que vivien sempre no podien pas dir sí perpètuament. I alguns ja passaren de rondinar i prou. La colla Fortià afecionada a presenciar sollevaments humans, els aprengué. I començà a conspirar contra la regència Blasco-Marinetti.

- Els fotarem fora! - deia Fortià -. Farem un cop d'estat. Jo sé com es fan.

- Però i la majoria?

- No hi ha majories que valguin quan es fa un cop d'Estat ben fet. Aquests dos si no els escarmentem governaran sempre més. Els homes de vegades fan coses ben fetes, i una de les que hi fan es fer canviar els governs de tant en tant. Si no se'n van amb bones paraules se n'han d'anar a bufetades.

Fortià sabia que el duo estava al seu abast encara que l'hagués d'investir ell sol. Si cercava col·laboradors era ben bé perquè la gent no digués que el cop d'Estat que volia fer era un cop d'Estat particular. I és que Fortià era el fantasma més antic del clan actual. Ell provenia de passats indo-germànics, i es feu gran al costat de fantasmes ja desapareguts. Vivia al costat de Tamaret, aprenent l'ofici, als boscos del Vistula. I Tamaret era posseïdor del gran secret eliminador de fantasmes, secret que no havia confiat mai a ningú, ni al prpi Fortià. Tamaret de vegades passava nits fora dels boscos on residia. Deia a Fortià que no es movés que anava a fer de fantasma. I on anava Tamaret era al castell de la contessa Amara, millor dit, al castell del comte

Godofred el qual n'era el propietari, però ell hi anava a veure la comtessa. Ningú en sabia res d'aquelles trobades, i Fortià veia que cada cop que Tamaret tornava de les seves expedicions nocturnes ho feia portant cabells femenins els quals dipositava curosament dessota una pedra blanca marcada amb un estel. Fortià era novell llavors i sabia poques coses de les que passaven pel món. Pensà que potser son preceptor feia col·lecció de cabells de dona. Si els humans en feien de papallones, quadres i banyes de cervol, Tamaret en podia fer de cabells de dona. Ell ~~tenia~~ prohibit alçar la pedra de l'estel, però Fortià a cap edat ja era un inconformista i una nit, aprofitant que Tamaret era a cercar nous cabells, alçà la pedra. No sabé el per què de la prohibició ja que dessota la pedra hi havia sí una petita perruca de cabells negres i unes herbes les quals Fortià identificà com ruda, jullivert i reina d'encens. Fortià pensà que Tamaret era un humorista al prohibir-li mirar el què guardava la pedra, o que allò era cosa de vells ja que el seu mestre n'era molt...

I un dia es presentà als dominis dels dos, Rasadur amb el qual resultà que Tamaret hi tenia amistat d'anys. I es presentà precisament en el moment en què el fantasma Tenori enriquia amb cabells nous els que tenia tan gelosament guardats dessota la pedra de l'estel. Rasadur no digué res. Esperà que Tamaret deixés la pedra al seu lloc, i donà la bona nit.

- Rasadur!

- Tamaret!

- Som com carn i ungla, Fortià! - digué l'instructor al deixeble.

Parlaren del temps que feia que no s'havien vist, de com anava la per pel món, de les coses que arribaven a fer els homes per un somriure femení, o per a tenir més propietats que els altres...

I ho eren tant com carn i ungla Tamaret i Rasadur que el primer se l'emportà a veure la comtessa. Li ensenyà de lluny, només. I:

- Carai! - va dir Rasadur.

- Què et sembla, eh?

Rasadur repetí la venialíssima paraulota amb un punt d'admiració més. Tamaret no sospità res, però aquell carai no era un carai normal. Tant no ho era, que uns dies després Tamaret es trobà ell mateix ballant amb la comtessa. Rasafor s'havia disfressat de Tamaret! No tots els homes davant un aconeixement imprevist reaccionen igual. Tampoc els fantasmes. Tamaret no digué res. Això sí, no volgué veure com acabava el ball començat per la comtessa i el seu gran amic. Tornà al seu domicili forestal, encengué un foc i esperà. Mai havia trigat tant a tornar ell del castell del comte Godofred.

- Bona matinada Tamaret - saludà Rasafor-. Fa bo anar a passeig en nits com aquestes.

- Acòsta't al foc, amic, acòstatt al foc...

I sense donar temps al substitut a dir res, Tamaret alça la pedra senyalada amb un estel, en treu ràpidament part de la cabellera comtal, hi embolica les herbes del dipòsit i ho llença al foc. El crit de Rasafor feu tremolar el bosc en pes, però també cridà amb crit fantasmal Tamaret ja què el baldament produït pel fum d'aquella mescla tant bal-dava -coses dels fantasmes- a qui el rebia com a qui l'originava si hi era massa prop. Es precipità Tamaret, i no s'hi pot anar barroer en segons quines coses. Fortià arriba al lloc de la cremada atret pels crits dels dos grans amics.

- Egoista...! - deia entre ai i ai l'un.

- Mal amic...! - contestava de la mateixa manera l'altre.

Fortià veu que s'ha mogut la pedra de l'estel i que ja no hi ha tants cabells ni herbes.

- Tira-ho tot al foc, Fortià, que l'acabarem d'aplanar a n'aquest su-

plantador i poca-vergonya...Jo n'hi havia de tirar nés, es veu,,, Però Fortià veu que té a les mans quelcom inapreciable que li pot obrir les portes que vulgui. Se'n va a la pedra, arreplega herbes i cabells i desapareix bosc endins. Els dos atacats quedaren molt mal parats. Mai més foren altres, passaren anys i anys gemegant fins que ja no pogueren gemegar més.

Així fou com Fortià conegué el gran secret de Tamaret. I perxò estava tant segur de guanyar el cop d'Estat que preparava. I el guanyà, però el baldament de fantasmes fou un baldament general.

Fortià i el grup conspirador feren de forma oficial un prec al govern format, com se sap, per la parella Blasco-Marinetti. Es tractava de discutir un dels articles constitucionals. El govern, pel que pogués succeir, s'assegurà el quorum i portà al lloc de la reunió la gent necessària, per si hi havia d'haver votació, per assegurar-se la majoria. Es feu una rodona voltant una foguera. I començà l'acte.

- I doncs què volieu discutir, amic Fortià?

- Som un grup que volem parlar de l'article primer el qual diu que tot el poder ve dels fantasmes, i que l'encarna la parella que toseguit es dirà.

- Aquest article és indiscutible.

- En serà per a vostè, no per a nosaltres.

Els fantasmes quan es posen una cosa al cap són resolutius. I el temps que Fortià, deia "Visca la llibertat de pensament!" llençà al foc la recepta mortal. Algun assistent volia contestar el visca, però ja no hi fou a temps. Fou quan baladrejaven vintenes de fantasmes que es té per primera vegada ocasió de veure a Tomàs un dels que treballava sol i decidí associar-se. Sent ais i gemecs de tots costats i començ a pensar que una associació, si totes són com aquella és una cosa molt

poc recomanable. Qui gemega més fort és Fortià.

- De què ve aquesta manera de gemegar? - pregunta Tomàs.

- Ai, que ja gemegarem sempre més així...

- Però què us ha passat? Qui són els altres que criden així?

Entre plany i plany s'escoltan, llastimosament aquests tres mots:

"Visca la constitució...!"

- Ara no hi ha constitució que valgui - diu treballosament Fortià -.

Jo volia fer un cop d'Estat, i només hi ha hagut el cop, sense l'Estat...Siguís qui siguís, si ets dels nostres, o dels que erem fins no fa gaire, fuig d'un fum de cabells de dona, ruda, julivert i encens mascles...l'únic medicament que balda fantasmes. Però no ho diguis a ningú i fes-lo servir tan solsament quan no hi hagi més remei...era el gran secret del vell Tamaret...pensa que el fum d'aquest preparat també pot ser mortal pel que el provoca...

El cop d'Estat de Fortià acabà molt malament. No tots acaben bé, és cosa sabuda. D'aquell cop no quedaren en bon estat ni els que el volien fer ni els que l'havien de rebre, però és cosa de fantasmes això. Encara que no acabin com aquell, els homes no paren de fer-ne de cops d'Estat. Un temps, tothom s'hi veia en cor. Un govern és molt difícil que treballi a gust de tots. Sempre hi ha descontents, uns perquè troben que paguen massa de contribució, altres perquè un ministre no ha anat mai al poble a fer-hi cap discurs, altres perquè el govern recomana menjar cigrons que en determinats països n'hi han molts, i d'altres perquè troben que s'ha d'anar contra els programes de la televisió que són programes manegats per l'Estat, i si els dita programes són un exponent de com fa coses l'Estat...I quan es troba gent descontenta d'aqueixes coses i d'altres, si un pregunta - què hem de fer?

- Un cop d'Estat! - se li respon.

I es fa. La història de molts països és una història de cops d'Estat.

La gent que portava sabre hi ha estat molt donada a fer-ne. De quelcom devia estar descontenta que els fes. Potser guanyava poc, o volia que la gent que guanyava poc guanyés més. Com que el cop d'Estat es feia contra el govern, de moment, el poble, s'agafava el cop picant de mans. Però es veu que hi havia coses de mal arreglar al govern, i devegades sabres nous feien un re-cop d'Estat. Un temps els cops i contra cops eren un mal acabar, i això deuria provar que hi havia coses de mal governar. Però tot s'ha d'amotllar a la cursa del progrés. Els primers cops d'Estat es feren a escopetades i per això duraven poc perquè d'escopetes vingué un moment que en tenia tothom. Modernament en els cops d'Estat ja hi entren avions, canons i tancs, i per això duren més. Qualsevol hi té raons amb un tanc pel carrer! S'han fet tan bé els cops d'Estat al continent que s'han arribat a exportar a part de les Amèriques. Tot els hi ha vingut d'Europa a les Amèriques, modes, revolucionaris, suro, vi...per què, doncs, no haurien d'importar cops d'Estat? A molts llocs els han arribat a fer millor que no els han fet els propis mestres continentals. I, coses del modernisme, hi ha cops d'Estat que no cauen per un altre cop. Els que han donat el cop veuen, amb el temps, que al govern hi han coses que no es poden governar, i ells sí, agafen el govern i l'ofereixen a qui el vulgui.

- Si són servits! - diuen.

Això ja hi ha algun país que ha començat a fer-ho, i segons quines coses tot és començar. Sí, sí, els americans de baix han ensenyat a fer cops d'Estat i han ensenyat com s'han de desfer sense altres cops d'Estat.

Els fantasmes passaren molt temps desperdigats després de la fallida del sistema Fortià, fins que al veure que els homes - no s'ha d'o-

blidar que si no haguéssin estat els homes, dels fantasmes no se n'hagués sabut mai res - seguien fent tota mena de societats, econòmiques, polítiques, esportives, colomòfiles, esperitistes, adulteristes i feministes, en tornaren a parlar d'associar-se. I s'associaren. Se sap que no tots s'inscriviren a la societat, però ells deien que sí. Feien com els vaguistes moderns que diuen, quan fan una vaga que en fa el 90% i les fonts oficials diuen que només en fa el 16%. Ells, doncs, fundaren una societat, nomenaren un president de prestigi i feren uns modestos estatuts. Ara, els havia d'acatar tothom. Es va veure que a despit del sí dels socis, n'hi hagué algun no massa convincent. I és que llavors hi havia fantasmes de molta categoria als quals ni el mateix president solia contradir massa. Tomàs i Lluard foren dels primers d'apuntar-s'hi, i durant centúries i centúries es pot dir que existí, en general una veritable unió de fantasmes, aleynys oficialment. Ja hem vist, però, com, degut a la forma de comportar-se els humans i les humanes, va acabar aquella societat.

Sí, sí, és la guerra. La guerra prohibida, però la guerra. No serà cap guerra de roses, ni de fronteres, ni de successió, ni expansionista, ni colonial. Hi haurà uns atacants amb antecedents absolutistes, i uns atacants partidaris del "Ja n'hi ha prou!". Els espies s'han mogut sota les formes més insospitades, ben fets o mal fets perquè ja no són espies que s'hagin fet famosos, i dels treballs llurs se'n despren:

Tomàs ha fet cercar tota la gent que val una mica la pena donada de baixa de la societat, pensant organitzar una mena de Front Popular. Lluard ha fet fer una crida amb bandera totalitària.

Ambdós comandants han trobat abstencionistes. Molts fantasmes no volen orgue.

Fufes, el melòman, ha fet dir que precisament el dia D, el de la batalla, té concert d'arpa i orquestra.

Doroteu, vell organitzadors de pors generals, s'excusa dient que fa vacances.

Montràs, amador de la pintura, no pot deixar París per a veure si descobreix qui s'emporta quadres del Louvre.

Marianet, trencador d'urnes, diu que ell no està per bàtre's, que si es tractés d'unes eleccions, encara...

Gumbau, que fracassà per manca d'idiomes, té el temps ocupat aprenent el rus.

Lloret, Pelegrí i Sabater, diuen que, si per cas, ja avisaran.

Anguera, el de les dictadures, signa pel bàndols dels totalitaris.

Quer, el fantasma mentider, diu que sí a tots dos, però cap se'l creu.

Martinet, el gran festejador, contesta que no hi ha cap batalla, per gran que sigui, que es pugui comparar amb un festeig per petit que sigui.

Teodor i Dionís, es declaren plenament neutrals.

Tibaut, el revolucionari, s'apunta sense condicions al camp front-populista.

Xerès i Terenci, segur per excusa, han dit que si en aquella batalla no hi ha dones, que a n'ells no els hi busquin.

Els relacionats amb la moneda, Miquel, Pagell i Marc, primer s'havien manifestat partidaris de Luard si cobraven, però després de parlar amb Habacuc, desbancador de casinos, se'n desdiren. S'ho feren a cara i creu, i guanyà Habacuc, partidari de l'abstencionisme, el qual tenia monedes de dos cares i de dues creus.

Dels més coneguts restaven Mundet, devot de l'abraç de Vergara, el qual recomanà l'abraç de Sant Telm - lloc on havia de tenir començ la contesa, com es veurà -, i Pauet, el modista, qui a gust si hagués pogut hauria treballat una mica a cada costat, però allò era impossible, i

com que era impossible, regalà a cada enviat una invitació per assistir, a primera fila, a una desfilada de models que tindria validesa durant la quinzena del combat.

Foren vans els arguments emprats pels negociadors a fi de fer decidir els indecisos els quals, segons els negociadors, són els que sempre tenen a les mans fer decantar balances.

- Es que ell vol recollir tots els fantasmes nazis ! - diuen uns.

- Es que ell mobilitza tots els fantasmes d'esquerra ! - diuen els altres.

La majoria de les contestes foren:

- No, no, nosaltres som neutrals, com Suïssa.

Aquesta resposta no la feu moure, ni dir uns que podia tornar una temporada de creus gamades que tothom alçava els braços, fins els fantasmes, ni dir els altres que la democràcia mai no havia existit. Fantasmes de seny reconegut, com Pelegrí, proposà arreglar el conflicte parlant-ne, la qual cosa fou rebutjada pels dos caps de fila... Els delegats no tinguéren més remei que anar a tocar fantasmes de tercera divisió, gairebé elements sense feina, fantasmes de colla, de claca...

Cap costat reuneix massa efectius, i es pot dir que eren tants a tants. Tot dependria de les tàctiques i estratègies dels cabdills. Entre els homes es podien preveure. Tractant-se de fantasmes era imprevisible. Inard té pensat, per tal d'espantar l'enemic, abillar les seves forces amb cascs d'acer i creus gamades. Per contra, Tomàs pensa vestir la seva gent d'Exèrcit Popular. Ambós decideixen, per a no fer mal d'ulls si alguna autoritat veiés la sortida dels dos exèrcits, traslladar-se al camp de batalla en forma vaporosa i, una vegada allà posar-se en evidència vestits de combatents. S'acorda que hi haurà una terra de ningú on emissaris amb bandera blanca hi podran deixar comunicats respecte al dia, hora i lloc del combat. Hi ha consens en què el dia D. sigui el 17 de juny, dimarts, la hora H. les dotze en punt de la

nit, i el lloc el Pla de Sant Telm.

Quan Nogaret feu el darrer glop a la darrera gerra va veure la cosa clara. I tornà a ser el gran espia de sempre. I espia els dos camps, fou un espia doble. I espia coses que als altres espies havien passat per alt. Sabé que les armes de tots dos bàndols serien armes de tall amb les quals si es migpartia un fantasma en forma humana era una baixa definitiva. Prengué nota de totes les dades considerades importants i anà a la recerca del president. Tothom es pensava que qui sap on seria el president aquell dimarts 17 de juny, però Nogaret el localitzà. Només ho podria haver fet ell. El president era a Sant Hilari prenent les aigües. El president ja trobà que la noia que el servia d'aigua era més guapa que de costum. Nosaltres ja sabem que el fort de Nogaret eren els disfraços femenins.

- Que espereu forasters, Emilia?

- President...

- No pots ser ningú altre que Nogaret!

- Exacte.

- Ací hi ha unes aigües molt bones que guareixen tots els mals, diuenfa el president posant-se a veure venir.

- Jo no hi he cregut mai amb les aigües, president. Sóc dels que m'estimo més vi dolent que aigua bona. Aigualeix, l'aigua.

- Bé, Nogaret, si no has vingut per aigua, i ací se'n prenen per a fer-ne bé de menors i de majors, què passa que em vinguis a trobar i magníficament vestit de minyona?

- President, es volen batre.

- Qui?

- Que jo hagi vingut, ja t'ho pots pensar.

- Tomàs ha proclamat la seva República!

- No.

I Nogaret conta, fil per randa, tots els aconteixements esdevinguts darrerament.

- I ara s'estan preparant per a la lluita final la qual volen celebrar demà, demà, sents? al Pla de Sant Elm. Luard hi anirà amb nacional-socialistes i Tomàs portarà un Exèrcit Popular. Les armes, de tall, que ja saps què vol dir.

- Aquests dos havien d'acabar malament i segur que hi acabaran. Han estat dos bons elements i jo he fet concessions a l'un i a l'altre. Potser hauria d'haver-hi estat més sever. Que pensin diferent, mira, però que s'arribin a batre...

- Que no es batran, suposo...?

- Malgrat que en trobis prenent les aigües encara sóc qui sóc. Almenys demà no hi haurà batalla. Són molts?

- Han trobat molts abstencionistes. Gent com Fufes, Montràs i Marianet, entre altres s'han negat en rodó a col.laborar en cap exèrcit.

- Encara hi ha fantasmes de seny. Segur que Anguera i el francès...

- Se n'ha apuntat un a cada costat. El gros dels dos bàndols el formen fantasmes de més aviat mala anomenada.

- I Nicanor?

- Nicanor, llàstima que fumi tant, és fantasma de Tomàs.

- Es igual, no vull que es batin. Si ho fessin el cens, que ja és petit, vindria molt a menys...Marxem, Nogaret!

El portal del jardí el balneari s'obra sol. I no feia gens de vent. Nogaret, el qual és un fantasma educat, no en va ha passat una llarga temporada a França, recula i tanca el portal. La minyona Emilia comenta el fet amb el senyor Canut.

- Ai mare, jo diria que aquest portal s'ha tancat sol.

- Es que a mi m'ha semblat que ja s'hi obria tot sol, ves!

- Oh, i el senyor Dolcet ara mateix era ací parlant amb un altre senyor...

- I havia de pagar demà...No ho sé, a casa hi ha vingut molta gent a beure aigua, però bevia, llegia el diari, mirava la televisió i discutia moderadament amb altres abonats sobre si el govern havia de ser de coalició per a repartir-se responsabilitats perquè si governés sol i ho fes malament les plantofades serien per a ell, i els elogis dels que encara no haurien governat...Però aquest senyor Dolcet només bevia aigua. Mai se'l va veure amb un diari a les mans, ni al saló de la televisió, ni parlant amb altres bevedors dels misteris del país. Jo, un dia, per a fer conversa, li vaig dir:

- Senyor Dolcet, ja ho sap que han abujat els jubilats?

- Es una qüestió electoral això. Ja els abaixaran. Els que van anar a favor del govern acabaran anant-hi en contra.

I no digué res més. Però jo un altre dia, ja sap com sóc jo, Emilia, m'agrada donar conversa a n'els clients, vaig insistir:

- Què li semblen, senyor Dolcet, les eleccions?

- Guanyaran els que no votin.

Tampoc va passar d'aquesta contesta. Però jo, tossut:

-Vostè creu, senyor Dolcet, que el govern madrileny...

Aquell dia es va destapar.

- No n'hi ha de govern madrileny, hi ha govern de Madrid, i en el qual no hi ha hagut mai gaires madrilenys. Madrid és una vila fetillada. Quan el rei Felip va treure la capitalitat a Toledo perquè li digueren que de nits s'hi sentien veus romanes, visigòtiques, que en feren capital, i dels taifes, que en feren cort, tots aquells éssers invisibles es traslladaren a Madrid per a portar-hi la fetilleria de Toledo. I se senten afectats per aquell trasllat dels amics etèrics tots

els que van a Madrid a governar, a vendre-hi xurros o a posar-hi bancs. Però Madrid es pensa que s'ho ha de menjar tot i el govern governa enlluernat per l'encantària toledana, i quan es governa enlluernat no es pot governar massa bé. Tot el qui arriba a Madrid queda pres per la influència dels no-visibles, i la gent canvia de naturalesa, de forma de pensar, de vestir i de saludar als transeunts. I aquest fer i desfer de Madrid sovint s'escampa arreu i en tanta de manera que si ells diuen que plourà la gent surt al carrer amb paraigua per sol que faci. Madrid fa veure blanc per negre. No hi pot fer més. Ja veurà que si dóna autonomies seran autonomies madrilenyes, i si dóna estatuts seran estatuts madrilenys, i tot això serà així fins que es torni la capitalitat a Toledo o fins que, per una causa o altra, se n'hi tornin els que han fet de Madrid la cosa que és. I és perquè la gent de la capital actual se sent com se sent i es mou com es mou que el Madrid ha guanyat tantes Lligues i la tornarà a guanyar...

I jo em dic, com ho sap tot això el senyor Dolcet si no alterna, no llegeix el diari ni mira la televisió?

- Potser és un fantasma!

- Boja...!

Pla de Sant Telm. Centenars de milers de calendaris senyalen 17 de juny i dimarts. Com que els calendaris són coses dels homes, n'hi ha que no han volgut acceptar els de la majoria, i mesos i anys se'ls fan a la seva manera. I això que el sol surt per a tothom. Doncs no, fins amb els calendaris hi ha disparitat de criteris. Es veu que és una moda que ve de lluny anar contra corrent. Almenys que com en moltes confeccions, en les dels calendaris hi hagin posat el nas fantasmes determinats.

No es veu ningú, però es pressent la presència de quelcom, quelcom impossible de descriure si no s'és versat en presentar bruixes i fantasmes, follets i nimfes, ministres i diputats determinats.

El president i Nogaret miren els estels i veuen que són prop de les dotze.

- Era avui, Nogaret?

- Sí, sí, aquesta nit a les dotze. Ja falta poc... Calla...

D'enllà se senten veus entonant el Giovinezza, de Blanc, segrida del Deutschland über alles, de Haydn.

- Desafinen, Nogaret, desafinen. Es veu que ho han après fa poc.

El contra atac sonor no es fa esperar i altres veus canten La Marseillesa, de Rouget, i envesteixen La Internacional, de Degéyter, però que tothom canta com vol.

- També desafinen, president...

Les veus que sonen de llevant ataquen La Marxa Reial i, totseguit, de garbí se sent un solista amb Els Segadors.

- Aquest és Tomàs - diu el president.

A les dotze en punt es comencen a veure els que cantaven. De l'est, precedits per Luard baixen uns cascs d'acer amb creus gamades. De l'oest apareix un Exèrcit Popular amb Tomàs al davant. Ara tots canten més fort que mai.

Una veu poderosa fa retronyar el Pla.

- A callar tothom!

Ningú no hi havia pensat amb el president, i cada cap de fila pensa no dirigir més la paraula als enviats especials. La veu del president segueix:

- Tot això ho heu après dels homes. Sempre s'aprenen les coses dolentes. No n'hi ha prou que es batin ells amb ells que ara us volieu batre vosaltres amb vosaltres! Ací no hi han feixistes ni republicans, només hi ha fantasmes!

Cada exèrcit es troba ara al mig del Pla, i cadascun queda sorprès de veure els pocs efectius de l'altre.

- Això hagués estat una batalla de carrer - diu el president baixant la veu a Nogaret. I posant volum a les cordes vocals, es dirigeix als dos comandants -. Si vosaltres teniu un plet personal, no calia que haguéssiu embarcat tota aquesta gent.

- Nosaltres sempre hem estat pocs, però considere una victòria al veure que aquests són quatre gats - diu Tomàs.

- Tenim forces en reserva! - brueleja Luard.

- Merda, teniu! - se li contesta.

- Tomàs, Luard, no sigueu homes. Ací no es bat ningú. I estic molt content de veure la poca gent que us ha seguit. I d'on l'heu trata aquesta vintena de ciutadans que ni saben portar el sabre bé? Que hi ha escola de fantasmes accelerats també? M'hagués endut un cabrot, la veritat, si us haguéssiu presentat amb elements de primera fila. Anguera, te n'hauries de donar vergonya d'haver-te deixat embarcar. I la mateixa cosa et dic a tu, Tibaut. I tu, Nicanor, no cal que et tombis d'esquena que el fum et delata. No havies dit que fumant ja en tenies prou, tu?

Efectivament, Nicanor s'havia girat d'esquena apurant un havà.

- Veureu, president, a mi mai ningú no em va dir que no podia ser republicà.

- I et penses que hagués vingut la República fent baixes entre parents?

- Es que aquests parents són feixistes, i tot hi ajuda. Poden aconsellar malament els homes o les dones...

- Ja no creu ningú, ara. I veig que ni vosaltres. I parlo per a tots. Malferir-se vosaltres amb vosaltres...! No ho fareu mentre jo existeixi i penso existir durant molts anys encara. De moment, a desarmar-vos! Vull tots els sabres al meu davant!

El president veu que ningú vol ser el primer, de por que els altres no desarmen.

- És una ordre! I desarmeu-vos tots al mateix temps!

Es el president qui ho mana i s'ha de creure. No hi ha més remei.

I segueix el president:

- I vosaltres no penseu en tornar a armar gent creient que avui d'armes se'n troben pertot arreu. Ja ho sabem que hi ha qui s'hi guanya la vida fent armes perquè les vagin provant els que no les fan, però jo el faré vigilar l'armament en va, i us faré vigilar això que heu vestit de guerrers que sembla que siguin fantasmes que vagin a dispe-sa. I tinc poder sobrat per a convertir-los en salts d'aigua, rosaris de l'aurora o dames de companyia! I vosaltres dos, amb la fulla de serveis que teniu, no us avergonyiu haver-vos convertit en generals de butxaca? Quan la gent de categoria us va negar la col.laboració, no vau pensar que per quelcom ho feia? I no us venen ganes de donar-vos la mà?

- Jo, donar la mà a un feixista?

- Les mans dels republicans poden!

- No sigueu carallots! Els homes moltes vegades han renyit i han acabat donant-se les mans. Penseu que la força...

- La força no passarà mai.

- Allò que no pasará és la raó.

- De la raó amb una canonada no se'n canta gall ni gallina!

- És que les canonades no les tiraran sempre els mateixos.

- Quants projectils nuclears té la democràcia?

- Només és qüestió de qui dispari primer.

- Suposo que els demòcrates no us voldreu fer malveure disparant primer.

- De vosaltres ningú ho trobaria estrany. Ja hi esteu acostumats.

- Prou! - diu el president -. Parleu com els homes, fotre! De què us han servit portar a coll milers d'anys d'història! Vosaltres tenieu l'obligació de pensar-hi dos cops a bàtre-us. Si alguna cosa hem pogut aprendre dels homes, és que darrerament en parlen més sovint que abans ans d'investir-se a canonades.

Nogaret, de baix en baix, apunta al president: - Mentres uns parlen de no investir-se, altres es canonegen.

- Són canonades de segona mà, aquestes. Algú les deu fer tirar perquè la gent vegi com serien les altres, les dels dos grans que són les que valen i a les quals el món té els ulls posats.

I tornant als escoltadors, diu:

- A vosaltres, fantasmes d'a peu, us ordenem que si estàveu apuntats a la llista d'un o altre comandant, us desapunteu. Jo puc tenir contemplacions amb fantasmes fundadors, però amb vosaltres no tindrè miraments. Ja sabeu en què us puc convertir, i ho faré!...I vosaltres ja sé què penseu, però l'amic Nogaret ha fet una de les seves millors intervencions al privar una lluita familiar. I us torno a dir, resoleu el vostre afer parlant-ne. Jo us brindo els dijous de cada setmana a Sant Elm, i m'ofereixo de mitjancer. Feu de Sant Elm el vostre banc de proves. Gent de criteris més oposats s'ha entès. Si se'ns ha donat la paraula és perquè la gent parli i parlant s'entengui, sinó valdria més que fossim muts...

- Aquest m'ha esbutllat intervencions que eren meves i ben meves!

- Aquest m'ha fet embarassar quinze noies del meu rodal.

- I ell segueix essent eparatista!

- I ell vol portar la guerra del petroli!

- A vosaltres no us puc tractar com a fantasmes temporers, però invocant el bon temps passats junts, a Sant Elm no hi vull batalles. Sé que sou tossuts, però no us bateu, cerqueu punts de contacte, que algun en deveu tenir...Si no podeu estar sense fer res, feu-se balla-

rins, fundeu orquestres, feu convertir el senyor Humeni, feu engreixar més al senyor Videla, feu sortir cabells al senyor Valeri, feu encertar els barrets a la reina Isabel...Mireu que no us ^treguin les "tes" de la Generalitat...Londres i Lisboa s'han decidit a portar les dones al govern, mireu que a Madrid també n'hi portin i que siguin de les que van a plaça, que saben fer comptes. Feu Bancs solars, feu aliniar els no aliniats o desaliniar els que ho estan, feu posar un ull nou al senyor Moisés, i feu-li fer un bon preu perquè no li costi un ull de la cara, feu beure cervesa a tothom, sobretot als que sumen malament, mireu els alemanys, els quals en beuen tanta on han arribat...Mireu si en teniu de feina a fer...Ara, no aneu un contra l'altre amb odi. Penseu que si se m'ha de treure de nou de Sant Hilari, les coses no acabaran en discursos. Què responeu? Abans de respondre penseu-ho dos cops. I penseu amb l'eficàcia del diàleg. Tot té solució dialogant. Si tots plegats tinguéssim paciència pensaríem tots igual. S'arribaria a trobar un pensament universal a base de juntar, afliuint una mica tots, criteris oposats...

- Una mena d'esperant del pensament, vaja! - xiuxiueja Negaret.

- Això mateix.

- O com aquell Pacte de Madrid que tothom en parla...Que hi havia algú nostre?

- Jo no hi vaig enviar ningú. Allà fa temps que s'ho fan sols. A menys que hi hagués algú d'aquests que sembla que no hi són tots...Luard, Tomàs, què en contesteu?

- Heil Hitler!

- Visca la República Federal!

- Allà vosaltres, nois!

Després d'aquell combat no-nat, els fantasmes menors declararen que s'havien embolicat i a alguns se'ls podia veure portant maletes a turistes, altres feien pintades que ningú no entenia, altres anaren a veremes, i dos es feren centristes.

Tomàs tornà al Barri de Marina, una mica decebut de no haver pogut passar comptes amb Luard, però pensant que aquest, potser tocat per les coses que digué el president passaria un temps sense manifestar-se de forma violent. No tenia per què saber que ell era un vell mariner del Barri. Tomàs si no el feien enutjar tocant-li el seu Petit País era un fantasma bon xicot. S'ha vist. I tornava a passar els dies amb la petita Mireia la qual es feia més bonica a cadascun que en passava. Es compren un amor entre un fantasma carregat d'anys i una noia de pocs? No? Doncs existia. I era un amor d'aquells que ja no en corren. Un amor impossible de valorar per la majoria del jovent modern que el fa canviant de parella, anant a dormir tard, natxant-se pel carrer i festejant dintre un automòbil. Tomàs s'ho jugaria tot per Mireia, i aquesta faria la mateixa cosa per Tomàs... A Tomàs, amb Mireia aprop li havia fugit l'odi. Es dedicava a beneir-ho tot. Beneia haver passat segles essent fantasma per haver acabat trobant Mireia; beneia el seu Petit País perquè hi havia Mireia; beneia per la presència de la noia al Barri de Marina, a l'avi Gori perquè la trobà, i a la vella Pedroas perquè la hi deixava. Era un beneir constant el fantasma Tomàs. I estava passant els millors dies de la seva llarguíssima vida.

A Luard ja el frenà una mica la catilinària del president, però li quedà l'odi fantasma endins. De tant en tant, fantasmejant d'ací d'allà li venia un rampell i passava hores pensant què podria fer, si no podia eliminar-lo per a donar-li almenys un disgustàs a n'aquell animal de separatista, que deia ell. El seguien tres ombres a Luard, Mestres,

Sever i Baldiret els quals no volgueren deixar el seu cap de fila. Eren els clàssics aduldors dels que manen, que tot els hi troben bé, els eternes "sí, senyor", raspalladors i estira-cordetes a cegues, addictes enfervorits, que tant contents estan si el manador els toca carinyosament de l'espatlla com si en reben una puntada de peu. Si l'amo vol encendre un puro, tirarien una bomba per a ser el primer de donar-li foc. Si l'amo es vol desfer d'algú es baten per ser el primer de portar-li la bona nova de la desfeta. Si l'amo vol festejar, li porten festejadora. L'amo és l'amo. Potser perquè ells no en poder ser, fan les coses que fan. I fan les que poden per tal que el manador els consideri una mica més que als altres...Els gangs d'ara, vaja.

Els tres han sentit moltes vegades les ganes de venjança de Luard parlant de Tomàs i senten, per aquest, el mateix odi que en sent el rencorós cap de fila. L'odi de Luard ha passat a la troica. I cerquen i recerquen l'oportunitat de fer un bon servei al mestre. Potser fou Baldiret -el que feu bombardejar el Vaticà- qui portà la gran nova.

- He trobat Tomàs!

- No!

- Tal com ho sents. Fa de pescador a la Costa, al Barri de Marina. Surt gairebé cada dia amb una noia que segons he sentit a dir estima amb deliri...

Luard veu, a la fi, la gran ocasió de disgustar a fons a l'odiat enemic. Li robarà la noia. El president no ho va pas privar això...

- Ja era hora, Baldiret, que n'endevinéssis alguna. Que vinguin tots! I reuneix la troica a la qual exposa el seu pla...

- Ho heu entès bé?

La resposta és afirmativa.

Luard no se les té totes amb aquells elements.

I torna a fer la pregunta. El tercet es mira l'un a l'altre, i diu:
 - Sí, senyor...D'entendre-ho, ho hem entès...

Al Barri de Marina hi han tres forasters. Temps endarrera només que se'n veïés un ja ho sabia tothom.

- Hi ha un foraster, saps?

Si la nova la sentien les noies en bon estat, sortien agafades de braçet al Passeig de les Moreres pensant que si el foraster era ben plantat se les miraria, i amb la manera de mirar dels homes les noies d'aquell temps ja sabien si la mirada era de passar l'estona, d'haver-hi quelcom a fer o definitiva. Si les noies feien la passejada en va perquè el foraster passava de l'edat o no se les mirava, qui l'anava a contemplar era el vell Manotí, que portava el Salí, i tenia fama de ser el vell més trapasser del Barri. Quan l'havia ben repassat portava la informació a les cases obertes de la platja.

- Per la cara que fa, tant pot ser metge com cobrador de contribucions.

- Si és metge, ací no hi ha malalta, ni ganes, i si és cobrador de contribucions, ja les vam pagar una vegada. No crec que s'hagin de pagar sempre.

- Qui sap què hi ve a fer aquest al Barri?

- I per què no li preguntem, Manotí?

I Manotí del Salí no s'ho feu dir dos cops. Ja no seria cosa de trapassaria d'ell si algú li havia dit que s'informés. No, no podia ser en aquell temps que hi hagués algú de fora al Barri i no se sabés què hi havia anat a fer. I Manotí es plantava, pipa a la boca, gorra negra al cap i mà a la faixa, davant del foraster.

- I doncs, senyor, no és pas metge, vostè?

- No.

- I cobrador de contribucions?

- No.

- I què hi ha vingut a fer al Barri?

- A mirar.

- Aviat és vist, senyor, el Barri de Marina.

- No sabeu el què teniu. Vosaltres tot això ho veieu cada dia i no en feu cas. Amb el temps no sabreu què fer de tanta gent que us vindrà.

- Si en ve massa potser no hi cabrem, senyor.

- Us el faran tot nou el Barri. De totes aquestes cases no en quedarà cap.

- Així val més que no vingui ningú. Que facin com nosaltres que no anem mai enlloc. I si vostè és qui ha de fer venir aquesta gent que ens ha de tirar les cases a terra, no trobarà gaire conversa amb la gent del Barri, com Manotí que em dic...

Ara ja fa temps que al Barri n'hi solen haver de forasters. Les noies van més vegades al Passeig perquè algun cop un foraster ha fet treballar el rector en actes oficials, i totes es pensen que hi poden haver segones oportunitats. De moment encara es presenten de tres en tres, i si els forasters les hi tiren floretes, contesten a grans rialles. Una sola que anés al Passeig, encara que fos ben vista pels forasters era mal vista pel Barri. La gent d'edat els mira i no els mira els forasters. Alguns d'aquests passen l'estona asseguts a la taverna bevent i mirant-se el mar, cosa que només fan els del Barri quan l'aigua no està per brocs. Altres intenten organitzar una conversa amb gent que endreça ormeigs de pesca, conversa difícil ja que al principi la gent de mar deixa dir i, fent un esforç, contesta amb monosil·labs. Treure més de tres mots seguits d'aquella gent volia feina, era com voler fer parar un tramuntanal que hi ha molt poca gent que se'n surti. Es necessitava un foraster tossut, amb un bon carregament de paciència per a conseguir un diàleg raonable. Molts

s'ho deixaven córrer de conversar amb una gent que no anava més enllà de dir "sí" o "no", o de fer l'ofici del mut i contestar fent anar el cap de Nord a Sud o d'Est a Oest. Ara, el que no es donava i es dedicava a col·leccionar cops de cap, tenia el premi, al cap de dies, de saber quin nom tenia el vent que bufava, cosa una mica difícil de dir bé fent moure el cap, què volia dir pescar a n'es net, com s'havia d'agafar una aranya perquè no pessigués, per què de l'aigua de vegades se'n deia mar degollada, quina diferència hi havia entre un calamar i una canada, com s'havia de coure un pop entrat en anys, quines eren les virtuts del fonoll marí, què era un escàlem, un dui, un xerimbec... A n'els partidaris de la paciència se'ls podia veure al cap de temps manegant un floc i calant nances. I quan se sortien d'organitzar una rascassa en suc, d'anunciar l'entrada dels Provençes, de passar dies i dies sense portar sabates i de menjar el peix amb els dits amb una llesca de pa per plat, és que ja començaven a tenir el Barri al cor. I una vegada l'hi tenien rai...

D'aquells tres forasters, doncs, ningú no en feu massa cas. Potser algú tot passant va pensar "Qui són, aquests?", i prou.

Tonàs i Mireia surten de la platja agafats de la mà. El dia és esplendorós. La mar, ben blava. El bosc estrena verds, i la ginesta tan groga, fa bo de flairar-la. Aquella tarda van a berenar a la Font del Puig.

- Mira, Tonàs, ginesta per a la processó - diu Mireia. I en cull un bon ram.

El vell fantasma n'ha vistes moltes de processons. Quan al seu Petit País no hi havien d'haver separatistes se'n feien més que ara. Potser

el mal ens ve d'això, pensa, qui sap. El Petit País ha tingut sotanes que no depenien de ningú i feien sermons amb la llengua dels poetes...Més tard, fa poc, els sermons s'havien de fer perquè els entengués el comandant de la guàrdia-civil. De tota manera alguna sotana havia fet el sord i sermonejava de la manera que s'ha de sermonejar perquè la majoria escolti a gust...Mireia feia un ram per a la processó i Tomàs li ajudava a collir ginesta. Es pot collir ginesta i ser separatista, i Tomàs en collí tanta que Mireia els seus treballs tenia per a portar-la...

Ja són a la font. L'aigua, que quan neix ja canta, que diu el poeta, no feia quedar malament al seu amic, i el rajolí net i lluminós cantava dia i nit, sempre, que és la cosa que haurien de fer tots els que saben cantar. Fan un petit foc. Una olor de peix a la brasa convidava a respirar fort. De sobte, tres desconeguts es presenten a la font. Tomàs té un pressentiment fulminant: Luard, però es reté per a no espantar Mireia, i diu, educadíssim:

- Volen berenar?

- Volem la noia!

Voler-li Mireia! No, contra tres, contra mil es batria ell...I no pensa res, no pensa en recuperar la forma etèria que ha tingut durant mil·lennis, només pensa en lliurar Mireia dels que la li volen prendre, i es llença damunt el desconegut més a la vora de la noia. Aquesta xiscia al veure Tomàs rodolant per terra abraçat amb el raptor primer.

- Mireia, fuig! - diu el vell fantasma deixant fora de joc al seu enemic. Però en queden dos encara, i Tomàs no sap si un d'ells és el propi Luard. I n'envesteix un, el primer que se li posa al davant. La noia no se'n ve. Es queda mirant, orgullosa, com es bat per ella aquell vell mainer. El tercer raptor engrapa Mireia. Tomàs fa la segona baixa ràpidament, treu la noia de les mans del tercer enemic i malda per a fer la tercera baixa de la tarda. Mireia està a punt de picar de mans

quan la Font del Puig veu una de les dues coses que mai més no veurà ni cap font ni potser ningú. Tomàs és al damunt del darrer enemic el qual gemega d'esquena a terra, quan, un garrot mogut per mans invisibles garroteja furiosament el vell pescador. Mireia pressent acon- teixements de mal entendre i xiscla:

- La capsa, Tomàs! M'he deixat la meva a casa...

Just quan la capsa arriba a les mans de Mireia, Tomàs es dona compte que aquell garrot pegava sol. Era Luard qui el movia. Tomàs no pot dub- tar massa estona perquè les garrotades eren fenomenals i no es pot ba- tre contra l'autor de les mateixes... I deixa la volguda humanitat de pescador convertint-se en quelcom lleuger com l'aire. Llavors sent sen- se cap dubte la presència de Luard. Aquest seguia pegant tan encegat que al passar Tomàs a l'estat eteri donà el tres cops de gràcia a l'as- saltant número tres.

Mireia no veu res, però sent la presència de quelcom que ocupa un lloc en l'espai sense ocupar-l'hi, o així li sembla a n'ella, però sí que sent una curta conversa. Reconeix la veu del seu volgut Tomàs. L'altra tenia dificultats a pronunciar bé la "erra".

Una lluita entre fantasmes al natural, és a dir, no corpòrea, és de mal explicar i, si algú ho podés fer seria de mal entendre. No s'ha arribat encara a saber com lluiten, si hi ha cops baixos, si és ques- tió que un tingui més volum, el seu de volum, és clar, que l'altre, si poseexen armes secretes desconegudes per nosaltres ja que és impen- sable que a un element gasós el pugui eliminar un cop de sabre per fort que sigui o una pistolada per ben dirigida que vagi. La lluita es veu que tenia lloc i en tenia mentre es deien coses potser per a en- furismar-se més. Eren les que sentia Mireia.

- M'he esperat anys, però a la fi cauràs.

- També cauràs tu, que darrerament no has fet altra cosa que fer mal.

- Tu què et penses, que un fantasma ha d'aguantar criatures?
 - Tampoc ha de fer cremar jueus.
 - Encara n'han quedat masses.
 - Si els jueus fossin gent dolenta tu series el més gros.
 - Torna-m'ho a dir!
 - Si els jueus fossin gent dolenta tu series el més gros!
 - Maleit separatista!
 - Porca creu gamada!
 - No veuràs ni l'Estatut.
 - I tu no veuràs res.
 - Et deixaré mal viure perquè vegis què és el món sense petroli... I hem trobat una bomba nova que hem fet expressament contra la democràcia.
 - Els dictadors s'acaben. D'ací a poc seran gent sense feina.
 - Implantarem la dictadura dels bitllets de banc. Les dictadures amb quartos no han fallat mai.
- Se senten una mena de sospirs com d'algué que vol moure una nosa i no pot. Mireia resta com fetillada, mirant sense veure res. Sent de més a la vora la veu que diu la "erra" malament:
- I encara tinc disgustos a donar-te. Els altres no han pogut, però aquesta noia serà meva...
 - Mireia, veste'n!
 - No hi serà a temps...

Tenia també la seva arma secreta Luard? Tomàs sap que Mireia té la capsa de les herbes galopants, però faran fum i prou i ell abans de tocar un sol d'aquells meravellosos cabells de la noia seria capaç fins de rendir-se incondicionalment a Luard... Sí que té la papsa Mireia, però els cabells que ella s'havia anat tallant per si un dia Tomàs estava en perill eren al Barri... I la Font del Puig veu el segon episodi de la tarda que serà molt rar que en torni a veure cap

de semblant per anys que passin. Mireia llença al foc les herbes, i, convertida de la petita noia del Barri de Marina, en fenomenal amadora, posa a les brases, al crit de "Tomàs" la seva daurada, meravellosa i ja flamejant cabellera... Uns crits esgarrifosos omplen la Font del Puig la qual per uns moments atura el seu raig cantari. Els dos fantasmes s'ho diuen tot, acabant-se. Es veu que Luard rebé el fum mortal de ple perquè el seu darrer "Heil Hitler..." era ja rogallós i se sentia de lluny i pronunciat per quelcom que fugia baldat. A la vora de Mireia sense cabells i amb la cara cremada, se sent un gemec apagat que va repetint Mireia...Mireia... És la veu de Tomàs.

Tou el vell Cori qui trobà per segona vegada a Mireia i la tornà a regalar a la vella Pedrosa. Al Barri diuen que la noia va caure al foc per ajudar al vell Tomàs el qual va quedar tan cremat que no volgué tornar més a la platja. Mireia havia deixat la cabellera al foc de la Font del Puig, i portava ara dessota un mocador blanc aquells cabells que de temps tenia guardats. La cara fou ben aviat la mateixa d'abans, i el Barri de Marina, i això ho va presenciar tot el Barri, va veure, meravellat, com aquells cabells de reserva eren uns cabells vius que s'arrelaren de nou al cap de la bella. Aviat lluiria de nou la daurada, meravellosa i flamejant cabellera de temps endarrera.

Devegades algú pot veure a la noia passant unes estones, de nit, a les roques de Cala Brugosa. Si aquest algú escoltés bé sentiria una lleu conversa. Aparentment la noia enraona sola, però de tant en tant una veu d'algú invisible anava repetint Mireia...Mireia... I l'espectador hagués pogut veure que malgrat la fosca del lloc, la noia apareixia com voltada d'una boirina lleu i una mica lluminosa. I si l'espectador hagués contat a l'avi Gori les coses vistes, aquest segur que hagués dit:

- Que la nit era fosca i es veia una llum voltant Mireia? I això us estranya? Què en sabeu vosaltres de les coses de la mar... Sembleu forasters, fotre!

Els fets de la Font del Puig foren portats a la presidència. Una vegada més el president deixà les aigües de Sant Hilari avisat pel gran Nogaret. Aquell cop feren tard. Quan arribaren a la Font, la lluita ja havia acabat. Vora la foguera apagada hi havia encara restes de ruda, julivert i encens mascles, i un sol cabell femení, daurat i brillant. Fou Nogaret qui recomposà la fórmula fatal. Quan la posà al foc, els dos fantasmes s'estremiren.

- Si hi arriba a haver més cabells, president...

- Qui dels dos la sabia aquesta recepta?

- Potser tots dos a cop. Encara hi ha coses que ni els fantasmes sabem...

De Luard no se'n sabé mai més res. Segur que, no podent actuar en plena forma, se n'anà a gemegar qui sap a on. Potser per les pugues que anà experimentant el petroli gemegava, atiant-lo bo i els gemecs, prop de Mohamed. A Tomàs el localitzaren pels volts del Barrri de Marina, però ja no reaccionava en fantasma, i fou debades que tant Nogaret com el president se sortíssin de tenir-hi la més petita conversa...

- Hem perdut dos bons elements, Nogaret - deia el president camí de Sant Hilari.

- Jo, si vaig informar la lluita que no va tenir lloc, va ser en evitació que parents amb parents s'esbatussessin, però en el fons sóc, com Tomàs, i perdona president, ben republicà.

- Home, jo tampoc hi combregava amb les conviccions de Luard.
- Així també t'hi sents de republicà?
- Es que Tomàs era separatista, Nogaret!
- Bé, era separatista i republicà. Quan el seu Petit País era un gran País Tomàs devia ser monàrquic perquè li abellia molt de parlar dels seus reis...Es clar que llavors no n'hi havia gairebé cap de República, al revés d'ara que les que són poques són les monarquies i per això Tomàs era republicà, i perquè deia que foren reis els que li espatllaren el Petit País. Però jo et deia si tu t'hi senties de republicà...
- A Sant Hilari bé n'hi han. Es veu que les aigües tan bé van a monàrquics com a republicans.
- Però tu n'ets o no n'ets?
- Un president ha de ser neutral. A la societat hi ha fantasmes de totes les tendències...
- Que jo sóc Nogaret, que ja no hi ha societat i ja no ets president en actiu...!
- Si ha de quedar entre nosaltres...una bona República Federal...

Encara que ací s'acabin els epissodis de la fantasmària coneguda, pel món segueixen tinguent lloc episodis no massa clars. S'ha de tenir en compte que hi han hagut fantasmes que mai volgueren associar-se i que tant es poden trobar a qualsevol Congrés, ministeri, trobades internacionals o cambres nupcials. De tota manera mai s'ha repetit el cas de què en una petita vila que coneixem hi haguéssin hagut quinze noies embarassades a cop i sense que ningú, ni elles mateixes, sabéssin com havia anat, Ni tampoc ha succeït que cap ajuntament hagi donat cap medalla a un embarassament com a quell. Modernament

ja se n'ha donada alguna de medalla amb embarassos pel mig, però ha estat amb motiu de què els quinze embarassos els hagi tingut una sola dona i, encara, la medalla se sol donar al pare. Les embarassades d'ara, si han estat embarassades d'amagat, si passa massa temps i l'autor no es manifesta, fan sortir el nom del pare a les revistes que es guanyen la vida parlant d'aquestes coses...

Al Barri de Marina el temps va passant. S'hi han fet cases noves, s'hi veuen més forasters amb gran content de les noies casadores que algun en pesquen ja que les noies del Barri són un esquer de privilegi, el peix ve observant que cada dia les aigües residuals contenen un elevat percentatge de sabor foraster i no es deixa veure massa amb gran disgust del vell Manotí el qual s'ha vist obligat a convertir el Salí en sala de ball...I es veu que ja no hi ha ningú que vetlli pel preu de les gambes perquè només se sap que en menja el senyor Pepet, propietari d'una perruqueria de senyores on s'hi pentinen cada dia de franc les venedores de gambes. La majoria del Barri les menja congelades,

- Si, mira - diuen - de lluny semblen igual que les altres.

On no s'han fet cases és a Cala Brugosa, plena de penya-segats. De tant en tant Nicanor baixa a fer companyia al seu baldat amic Tomàs. Quan hi arriba Mireia, Nicanor, discret, se'n va a fumar el seu havà unes roques més avall...

